

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

3267
16

HN B6N1

3267.16

Harvard College Library

**BEQUEST OF
GEORGINA LOWELL PUTNAM
OF BOSTON**

Received, July 1, 1914.

Алексей Чубинов
27 ч. 63 *Деромас*

КРАТКАЯ

4

ГРУЗИНСКАЯ ГРАММАТИКА,

Д. ЧУБИНОВА.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

ПЕЧАТАНО ВЪ ТИПОГРАФИИ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУКЪ.

1855..

Digitized by Google

2/19/97
12-17

3267.26

Request of
Georgina Lovell Putnam

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ,

съ тѣмъ, чтобы по напечатаніи представлено было въ Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. С. Петербургъ, 3-го Сентября 1855-го года.

Ценсоръ Бикитовъ.

ЕГО ПРЕВОСХОДИТЕЛЬНОМУ,

ГОСПОДИНУ ПОПЕЧИТЕЛЮ

КАВКАЗСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА

И ЧЛЕНУ СОВѢТА ГЛАВНАГО УПРАВЛЕНІЯ ЗАКАВКАЗСКАГО КРАЯ,

ДѢЙСТВИТЕЛЬНОМУ СТАТСКОМУ СОВѢТНИКУ,

КАМЕРГЕРУ и КАВАЛЕРУ,

БАРОНУ АЛЕКСАНДРУ НАВЛОВИЧУ

НИКОЛАИ,

УСЕРДНАГО ПРИМОШЕНІЯ

АВТОРА.

2) Слѣдующія буквы: *Ი, ა, ზ, ჟ, ჳ, ქ, ფ* внесены въ алфавитъ безъ особенной надобности, свѣтскими писателями рѣдко употребляютъ и могутъ быть замѣнены другими, а именно: буква *Ი* употребляется всегда послѣ полугласной *ჟ* и въ совокупности произносится, какъ *ჟჟ*, напр. *ჩჟᲘბ*, свѣтскіе писатели пишутъ и выговариваютъ *ჩჟბ* (чвень). Буква *ა* произносится, какъ *ა*, ставится въ концѣ словъ, въ особенности въ духовныхъ сочиненіяхъ и никогда не провозносится, напр. *არსება*, читаютъ и выговариваютъ *არსა* (арсеба). Буквою *ჳ* пишется одно только междометіе *ჳ!* которое можно безошибочно написать *ჳო!* Буква *ჟ* въ Грузинскомъ языкѣ необходима, она можетъ замѣнить буквы *Ი, ა, ზ*. Буква *ჟ* со знакомъ тувымъ есть полугласная или звукъ между *ჟ* и *ჳ* и замѣняется буквою *ჳ*, напр. *ქჟ*, пишутъ и выговариваютъ *ქჳ* (ква), камень. Буква *ჳ* соответствуетъ Греческому *ν* и замѣняется буквами *ვ*, напр. *მგჳ*, пишутъ и выговариваютъ *მგვ* (могви), магъ. Буквы *ხ* и *კ* въ Грузинскомъ языкѣ произносятся одинаково, напр. *ხელო* и *კელო* (хели), рука. Буква *ფ* въ Священномъ Писаніи не употребляется и замѣняется буквою *ვ*, лучше писать *ფანბო*, чѣмъ *ფანბო*, католикъ; *ფილოსოფია*, чѣмъ *ფილოსოფია*, Философія, и т. д.

Изъ сихъ буквъ буквы *Ი, ა, ზ, ქ*, приняты въ Грузинскій алфавитъ только для пополненія знаковъ счисленія; въ счетѣ буква *Ი* означаетъ 8, буква *ა* 60, буква *ჟ* 7000 и *ჳ* 10,000. Прочія же буквы *ჟ, ჳ* и *ფ* приняты для написанія иностранныхъ словъ. Буква *ჳ* употреблялась въ старину въ счетѣ, вмѣсто буквы *ჟ* и означала 400.

§ 2. Буквы сіи дѣлятся на:

- а) гласныя, кои суть: *ა, ე, ი, ო, უ*.
- б) полугласныя: *Ი, ა, ჳ, ჟ, ჳ*.
- в) согласныя, всѣ прочія.

§ 3. Нѣкоторыя изъ сихъ буквъ измѣняются въ другія, а именно:

Буква *ა*, въ общеупотребительномъ языкѣ замѣняется въ *ე*,

• <i>ბ</i> ,	"	"	"	<i>ფ</i> ,
• <i>ა</i> ,	"	"	"	<i>ქ</i> ,
• <i>ე</i> ,	"	"	"	<i>ო</i> ,
• <i>ჳ</i> ,	"	"	"	<i>ჟ</i> ,

напр. *ბა*, *ეა*, теперь; *ვა*, *ვე*, умелъ; *აფანტე*, *აფანტე*, исподни; *სეფანტე*, *სეფანტე*, просфора; *ქა*, *ქე*, вставай; *გა*, *გე*, котлеты; *კა*, *კე*, хорошо; *ფანტე*, *ფანტე*, пишу. Но такое измѣненіе буквъ весьма неправильное.

Буква **წ**, предъ буквою **ს**, въ Шмеретинскомъ нарѣчїи измѣняется въ **ც**, напр. სწავლა, სცავლა, учение; სსწავლა, სსცავლა, чудо, и т. д.

Буква **ღ** измѣняется въ **რ**, Когда въ какомъ либо словѣ находятся два **ღ**,
 " **რ** " " **ღ**. тогда одинъ **ღ** измѣняется въ **რ**; и на оборотъ, если въ какомъ либо словѣ находятся два **რ**, тогда одинъ **რ** измѣняется въ **ღ**, напр. ლბილი, რბილი, мягкій; ცალიელი, ცარიელი, пустой; ორჯერ, ორჯელ, дважды.

" **ო** " " უ, ჟ, ვ,
 " **რ** " " ს, უ,
 " **ვ** " " ფ, ზ, **ნა**პრ. კომლი, გემლი, дымъ; კოკარი, ეკური, почка на деревѣ; სომლი, სემლი, корабль; რძე, სძე, молоко; რძალი, სძალი, невѣстка; რჯული, უჯული, законъ; ეპისკოპოზი, ეფისკოპოზი епископъ; ეპისკოლე, ეფისკოლე, письмо.

Буква **ს**, предъ **ვ** и **ც** измѣняется въ **შ**, напр. ცსტი, ცსტი, тавъ; ცსტერება, ცსტერება, наумленіе. Если въ какомъ либо словѣ находится одна изъ буквъ: **შ**, **ჯ**, **ჭ**, тогда начальная буква **ს** измѣняется въ **შ**, напр. სიში, შიში, страхъ; სიმშილი, შიმშილი, голодъ; სჯული, უჯული, законъ, и т. д.

Буква **ც**, предъ **გ** и **ღ** измѣняется въ **ს**, **ნა**პრ. მცავსი, მსცავსი, похожій; მიზღვეს, მისღვეს, слѣдуетъ, и т. д.

Слѣдующія буквы также измѣняются въ другія, но рѣдко:

Буква ბ измѣняется въ მ , პ .	Буква ყ измѣняется въ კ .
" ბ " " უ .	" ყ " " ც .
" პ " " კ .	" ც " " ძ , წ .
" ც " " ქ , ძ .	" ქ " " ჯ , ჭ .
" ბ " " ბ , უ .	" წ " " ღ .
" ქ " " ნ .	" ჭ " " ც , ჯ .
" მ " " ნ .	" ჯ " " ყ , ძ .
" ვ " " ბ , უ .	

ნაპრ. ბზინვარე, მზინვარე, блестящій; ნაბერწკალი, ნაპერწკალი, искра; ბრუდე, მრუდე, кривой; ბრტყელი, პრტყელი, плоскій; ბრტვილი, ბრტვილი, пятно; ეჭვი, იჭვი, сомнѣнїе; ზრიალი, ტრიალი, стукъ, шумъ; ზახლი, პახლი, крикъ; ზროხა, ძროხა, вошь, კალატოზი, გალატოზი, каменщикъ; კურკა, გურკა, косточка во фруктахъ; კალამი, ულამი, перо; კალსზედ, ულსზედ, на дыбъ; მოლოზანი, მონოზანი, монахъ;

*

კოსტანტინე, კოსტანტილე, **Константины**; შორნი, **ნორნი**, **вѣтъ**;
 ნამდელი, ნანდელი, **подлинный**; მუტუალი, ნატუალი, **горящий**
 уголь; ღობილი, გრბილი, **десна**; ღრუტუნი; გრუტუნი, **воржованіе**;
 ღარიბი, ჟარიბი, **стравникъ**; შურღელი, კურღელი, ვაიყ; ჩოჩვა,
 ცოცვა, **ползти**; ცულ-ჟავილა, ჩულეჟავილა, **оспа прививная**; განცარცვა,
 განპარცვა **ограбить**, ცეცვა, წეწვა, **спотыкаться**; აჟი, აჟი,
чернильная густота; მენძენი, ჭენჭენი, **слякоть**; გაწევა, გაწევა,
тянуть; ფიჭვი, ფიჭვი, **сосна**; ზეცა, ზეცა, **грабить**; ჭინჭველა,
 ჯინჯველა, **муравей**; ჯაბანი, ქაბუნი, **трусъ**, и т. д.

§ 4. Въ Грузинскомъ языкѣ восемь частей рѣчи: Имя Существительное, Прилагательное, Мѣстоименіе, Глаголь, Нарѣчіе, Предлогъ, Союзъ и Междометіе.

ფუქ იმენი სუხვითელნომქ.

სწესებითის სსხელის თვის.

§ 5. Имена Существительныя бываютъ:

- ა) Собственныя (საკუთრებოთი), напр. პეტრე, **Петръ**; ტფილისი, **Тифлисъ**; მტკვარი, **Кура**, и т. д.
- ბ) Общія (საზოგადო), напр. კაცი, **человѣкъ**; ქალაქი, **городъ**, მდინარე, **рѣка**. Между общими именами слѣдуетъ отличать имена собирательныя (შემკრებელბოთი), напр. ტყე, **лѣсъ**; ღამქარი, **ჯარი**, **войско**.

§ 6. Общія всѣмъ Именамъ Существительнымъ свойства суть: Число и Падежъ.

Примѣчаніе: Грузинскій языкъ не имѣетъ родовъ; но для отличія мужескаго пола отъ женскаго употребляются слова: а) для отличія мужчины მამა, ვაჟი, მამრი, — **женщины** ელა, ქალი, მდედრი; **напр.** მამა-კაცი, **мужина**; ელა-კაცი, **женщина**; ვაჟ-ბატონი, **баринъ**, ქალ-ბატონი, **бариня**; б) для отличія самца животныхъ მამალი, — **самки** ელალი, **напр.** მამალი იბლაური, **калкунъ**; ელალი იბლაური, **ивдѣйка**; в) для означенія самца крупнаго рогатаго скота ხარი, **быкъ**, — **самки** ფური **корова**, **напр.** ხარ-კამბენი, **буйволъ**; ფურ-კამბენი, **буйла**; **также** ხარ-ირემი, **олень**, ფურ-ირემი, **ланы**; г) для означенія самца дикихъ звѣрей ზვადი, — **самки** ბუ, **напр.** ზვადი ღომი, **левъ**; ბუ ღომი, **львица**. Слово მთავარი, **владѣтельный князь** въ

6) СобираТЕЛЬНЫя: წყვილი, შარა, ერთეული, ერთიანი, единичный; ორეული, ორიანი, двойчный; ათეული, ათიანი, десятка; также ორივე, ორივ, двое, სამივე, სამივ, трое, უცვარი, უღელი, შარა (волов); წყვილი, შარა.

7) Дробныя: მესამედი, треть; მეოთხედი, четверть, მეათედი, десятая часть; მესხედი, сотная часть, и т. д.

4) Прилагательныя Отглагольныя показывають дѣйствие или страданіе и происходят отъ глаголовъ: წერადი, სწერი, подлежащій къ написавію (отъ წერა писать); საქხელი, ქმნადი, подлежащій къ дѣланію (ქმნა дѣлать); ნაწერი, написанный; ნაქნარი, сдѣланный; მოხარული, радующійся (ხარვა, радоваться); მძინარე, спящій (ძინვა); მშობელი, живущій (ცხოვრება, жить); მხეთქადე, горящій (ხეთქა, горѣть).

§ 9. Имена Прилагательныя склоняются такъ же какъ и Имена Существительныя, съ тою разницею, что Прилагательныя, означающія качество одушевленнаго предмета и кончащіяся на ს, ე, ო, უ, имѣють въ Р. окончаніе სნი, вмѣсто. ისა, напр. Им. პატარა, малый; Р. პატარასი, Д. პატარასა, Тв. პატარათი, Тв. 1. პატარად, Им. მნ. პატარები, и т. д.

Склоненіе Именъ Прилагательныхъ.

	მაღალი, высокий,	მცირე, малый,	ცრუ, ложный.
Единств. ч.	მაღალი.	მცირე.	ცრუ.
Множ. ч.	მაღალნი.	მცირენი.	ცრუნნი.
Род.	მაღლისა.	მცირესი.	ცრუსი.
Дат.	მაღალსა.	მცირესა.	ცრუსა.
Зва.	მაღალთ.	მცირეთ.	ცრუთ.
Тв. 1.	მაღლითა.	მცირეთი.	ცრუთი.
Тв. 2.	მაღლად.	მცირედ.	ცრუდ.
Р. М.	მაღლისას.	მცირესას.	ცრუსას.
Повѣс.	მაღალმან.	მცირემან.	ცრუმან.

Примѣчаніе. Прилагательныя имена во множ. ч. на ები рѣдко употребляются, а если употребляются; то имѣють окончанія Единств. числа напр. მცირე, Им. Множ. მცირეები, Род. მცირეებისა, Д. მცირეებსა, Тв. 1. მცირეებითა.

Примѣры для переводовъ.

Прилежный мальчикъ; скромная дѣвушка; очевидный свидѣтель; статный мужчина; красивая женщина; храбрый человекъ; трусливый заяць;

кроткіи голубъ, кроткая голубка; хищный соколъ, хищная соколица; парящій орелъ, парящая орлица; свирѣтій левъ; свирѣлая львица; бѣшенный волкъ; бѣшенная волчица; проворный котъ; проворная кошка; (Род.) всемирной исторіи, прилежнаго ученика, высокой башни; (Дат.) скромной дѣвушкѣ; трудолюбивому семейству; (Твор. 1.) полезнымъ трудомъ; полезною книгою; храбрымъ воиномъ; скромнымъ мальчикомъ; (Им. Множ.) прилежныя дѣти; скромныя дѣвушки; очевидные свидѣтели; храбрые воины; (Род.) прилежныхъ мальчиковъ, скромныхъ дѣвушекъ; (Дат.) трудолюбивымъ отцамъ; прилежнымъ мальчикамъ; (Твор. 1.) высокими башнями; прекрасными строениями; черными глазами.

Примѣры для переводовъ.

Одинъ листъ бумаги, пять корзинокъ винограду, дванцать аршинъ сукна; у человѣка одинъ языкъ, два уха, двѣ ноги; въ году двѣнадцать мѣсяцевъ; въ мѣсяцѣ тридцать дней; пара сапоговъ; пара быковъ; треть имѣнія; Петръ первый; Екатерина вторая; Георгій тринадцатый; Москва больше Петербурга; Петербургъ многолюднѣе Москвы; прекраснѣйшій домъ; новѣйшія книги; собака очень вѣрна; лошадь моего брата лучше твоей, лошадь моя побольше твоей; мое платье шире, а твое уже; сахаръ слаще патоки; пре-большой и превысокій домъ; небольшой домъ; святые отцы; худшій; побольше, поменьше; всемилостивѣйшій государь; премалый; небольшой.

О МѢСТОИМЕНІИ.

(*ნაცვალსსხუდისათვის*).

§ 10. Мѣстоименія бываютъ:

1) Личныя: для 1-го лица მე, я; ჩვენ, мы; для 2-го შენ, ты; თქვენ, вы; для 3-го ის, оно, онъ; ისინი, они.

2) Указательныя: ეს, этотъ; ეგ, тотъ.

Примѣчаніе: Къ указательнымъ мѣстоименіямъ относятся и мѣстоименія *აბ* (сокр. *ა*, *აბ*) онъ, тотъ и сложныя: *ამბ* (сокр. *ამ*), этотъ; *მაგან*, (сокр. *მაგ*), тотъ, *იმან* (*იმ*), оный; *ესე და ესე*, такой-то; *ამან და ამან* (*ამ და ამ*), такой-то; *ამისთანა*, *этакой*, *მაგისთანა*, *იმისთანა*, *ესნეთი*, *ეგრეთი*, *такой*, и т. д.

3) Притяжательныя, для 1-го лица ჩემი, мой; ჩვენო, нашъ; для 2-го შენი, твой; თქვენი, вашъ; для 3-го მისი, его; მათი, ихъ; такъ же მისი, этого; მაგისი, того; იმისი, онаго; თვისი, свой:

женскомъ родѣ принимаетъ Русское окончаніе: *иа* (княгиня, графиня), *შაჟრინა*, владѣтельная княгиня. Слово это не употребляется ни въ Менгрелии, ни въ Абхазіи, гдѣ владѣтельная княгиня называется *ღეღაღლი*, царица.

Имена Существительныя имѣютъ:

а) Два числа: Единственное (*შხეღობითი*) и Множественное (*მრავლობითი*).

Примѣчаніе: Множественное число имѣетъ двѣ формы на *ბი* и *ები*, напр. *კაცი*, человекъ, *კაცნი*, *კაცები*, люди.

б) Падежей семь, а именно:

- 1) Именительный (*სხეღობითი*), познается по вопросамъ *ვინ*, кто? *რა*, что?
- 2) Родительный (*ნათესაფობითი*). — *ვისი* кого? *რის*, чего?
- 3) Дательный (*მიცემითი*). — *ვის*, *ვისს*, кому, *რას*, чему?
- 4) Звательный (*წოდებითი*). — *ვინ*, кто? *რა*, что?
- 5) Творительный 1 (*მოქმედებითი*). — *ვისითა*, *რამა*, чѣмъ
- 6) Творительный 2 (*განგეთარებითი*). — *რად*, чѣмъ?
- 7) Повѣствовательный (*მოთხრობითი*). — *ვინ*, кто? *რა*, что?

Примѣчанія:

1) Творительный 1-й означаетъ орудіе или средство, которымъ совершается дѣйствіе, напр. *ვსწერ კალმითა*, пишу перомъ; Творительный же 2-й показываетъ, когда предметъ становится чѣмъ нибудь, напр. *ღიჯღინა მსაჯულად*, поставленъ судьей; *ეკურთხა მეფედ*, короновался царемъ.

2) Такъ называемый Повѣствовательный падежъ, по существу своему есть ничто иное какъ Именительный падежъ; внесенъ же мною въ число падежей единственно потому что оно принято известными Грузинскими Грамматиками.

3) Сверхъ того Имена Существительныя, одушевленныя предметы означенія, имѣютъ Родительный падежъ, который составляется изъ Род. прибавляя къ окончанію *ს*, *სა*, и означаетъ принадлежность и имѣто напр. *მამისს*, отцовъ, у отца; *დეღისს*, материнъ, у матери; *ბარათონისს*, Баратовыхъ, у Баратовыхъ, *დეკანოზონისს*. Деканозовыхъ, у Деканозовыхъ, и т. д. Имена, съ сими окончаніями, означенія время суть нарѣчія, напр. *გათეგებისს*, на разсвѣтѣ, и т. д. *alba*

§ 7. Въ Грузинскомъ языкѣ одно склоненіе.

Примѣчанія:

1) Звательный падежъ на *ჲვ, ევ, ოვ* и *უვ* употребляется въ общепотребительномъ языкѣ. Имена, кончащіяся на *ი* и во Множ. ч. на *ები* не имѣютъ въ Зв. падежѣ окончанія *ოვ, ჲვ*. Имена собственные, кончащіяся на согласную букву въ Зват. падежѣ имѣютъ окончанія *ო* и *ჲვ*; или же Зват. сходенъ съ Имен.: напр. *მარიამვ, მარიამ*; также *შობლვარ!* *იერუსალიმ!* *სიონ!* *ბეთლემ* и т. д.

2) Множественное число на *ბი* не имѣетъ падежей Твор. 1 и 2 и Повѣствовательнаго. Всѣ падежи множ. числа на *ები* имѣютъ окончанія падежей Единств. числа, напр. Им. *კაცები*, Р. *კაცებისა*, Д. *კაცებსა*, и т. д.

3) Существительныя имена имѣютъ еще неправильное Множественное ч. на *ები* и *ები*; напр. *წმინდანები*, *კაცები*. Слѣдуетъ замѣтить, что имена во Множ. числѣ на *ები* склоняются, какъ имена во множ. числѣ на *ბი*, а имена на *ები*, какъ имена во Множ. числѣ на *ები*, напр. Им. *კაცები*, Р. и Д. *კაცეთა*; *წმინდანები*; Р. *წმინდანებისა*, Д. *წმინდანებსა*.

4) Къ Родительному падежу часто придаются окончанія другихъ падежей: *სა, თა, ბი, ო, ჲვ*, напр. *სახელთა ღუთის-თა*, именемъ Бога; *მამისვ, ოცვ!* *ღვთისაო*, материнь!

5) Имена собственные не употребляются во множ. числѣ.

6) Нѣкоторыя имена существительныя, имѣющія въ какомъ либо слогѣ букву *ო*, замѣняютъ оную на *ჲ, ვა* (*ჲ, ვა*), напр. *სომელი*, *ვაზელი*, корабль; *საწყობი*, вѣсы; Р. *საწყობისა*; Тв. 1. *საწყობითა*; *მინდობი*, поле; Р. *მინდობისა*, Т. 1. *მინდობითა*; также *კამლი*, *კვამლი*, дымъ и многія другія.

ТАБЛИЦА СКЛОНЕНИЯ.

Склоненіе Именъ Существительныхъ.

Единственное число.

Им.	ჲ,	ჲ,	ი,	ო,	უ,	согласн. букв.
Род.	ისა,	ისა,	ისა,	ოსი, ოისა,	უსი-უისა,	ისა.
Дат.	ასა,	ესა,	სა,	ოსა,	უსა,	სა.
Зват.	აო-ჲვ,	ეო-ევ,	ო,	ო-ოვ,	უო-უვ,	ჲვ.
Твор. 1.	ითა,	ითა,	ითა,	ოით-ოით,	უით, უითა	ითა.
Твор. 2.	ად,	ედ,	ად,	ოდ,	უდ,	ად.
Род. М.	ისას,	ისას,	ისას,	ოსას,	უსას,	ისას.

Множественное число.

	1.	2.
Им.	ნი,	ები.
Род.	თა,	ებისა.
Дат.	თა,	ებსა.
Зват.	ნო,	ებო.
Твор. 1.	—	ებითა.
Твор. 2.	—	ებად.
Р. М.	თსა,	ებისსა.

Примеры склонений.

1) Склонение именъ, кончащихся на ა и ე; მამა, отецъ: ტყე, лѣсъ.

	Единств. ч.		Множеств. ч.		Единств. ч.		Множеств. ч.	
Им.	მამა,	*)	მამანი,	მამები.	ტყე,		ტყენი,	ტყეები.
Род.	მამისა,		მამათა,	მამებისა.	ტყისა,		ტყეთა,	ტყეებისა.
Дат.	მამასა,		მამათა,	მამებსა.	ტყესა,		ტყეთა,	ტყეებსა.
Зват.	მამაო, აგ,		მამანო,	მამებო.	ტყეო, ეგ,		ტყენო,	ტყეებო.
Твор. 1.	მამითა,		—	მამებითა.	ტყითა,		—	ტყეებითა.
Твор. 2.	მამად,		—	მამებად.	ტყედ,		—	ტყეებად.
Род. М.	მამისს,		მამათსა,	მამებისს.	—		—	—
Повѣс.	მამამან,		—	მამებმან.	ტყემან,		—	ტყეებმან.

*) Им. отецъ, Р. отца, Д. отцу, З. о отецъ! Т. 1. отцомъ, Т. 2. отцомъ, Род. 2. отцовъ, у отца, Множ. Им. отцы, Р. отцовъ, Д. отцамъ, Зв. о отцы! Тв. 1. отцами, Тв. 2. отцами, Р. отцовъ, у отцовъ.

Примечания:

1) Собственные имена, кончащіяся на ა и ე, напр. პეტრე, Петръ მამა, Мамій удерживаютъ во всѣхъ падежахъ послѣднюю гласную букву и кончатся въ Р. на ისი и ესი, напр. Им. მამა, პეტრე; Род. მამისი, პეტრესი; Д. მამისა, პეტრესა; Зв. მამაგ, პეტრეგ; Твор. 1. მამითა, პეტრითა; Твор. 2. მამად, პეტრედ; Р. М. მამისს, პეტრესს. Также склоняются ბაბუა, дѣдушка; ბიბია, ბია, дядюшка; ძმია, братецъ; ჩიტის-თვალა, мелкій виноградъ; ხარის-თვალა, крупный виноградъ. Слово ანგება во множ. числѣ удерживаетъ послѣднюю гласную букву, напр. Род. ანგებებისა; Д. ანგებებსა, и т. д.

2) Имена существительныя на ჴი и ჴიჲ склоняются первыя, какъ имена на ა, вторыя, какъ имена на ე. Слѣдуетъ замѣтить, что буква ჴи измѣняется ეა, напр. სიტყუბა, სიტყვა, слово.

Буква *ჟ*, въ *ჟი*, напр. სიტუჟნი, სიტუჟნი სლოა.

3, въ *ვი*, напр. სიტუჟსა, სიტუჟისა, სლოუ, и т. д.

И на оборотъ буквы *ჟ* измѣняется въ *ჟი*, напр. სიტუჟა, სიტუჟი. Буквы *ჟი*, въ *ჟი*, напр. თთუჟ, თთუჟ, მწსაჟ; Р. თთუჟსა, თთუჟსა. Буквы *ვი*, въ *ვი*, напр. თთვისა, თთვისა, и т. д.

2) Склоненіе именъ на *ო*. კაცი, человекъ; ტაძარი, храмъ.

	Единств. ч.		Множ. ч.		Единств. ч.		Множ. ч.	
Им.	კაცი,	კაცი,	კაცი.	კაცი.	კადარი,	კადარნი,	კადრები.	კადრები.
Род.	კაცისა,	კაცთა,	კაციისა.	კაციისა.	კადარისა,	კადართა,	კადრებისა.	კადრებისა.
Дат.	კაცსა,	კაცთა,	კაციშსა.	კაციშსა.	კადარსა,	კადართა,	კადრებსა.	კადრებსა.
Зват.	კაციო,	კაცნო,	კაციბო.	კაციბო.	კადარო,	კადარნო,	კადრებო.	კადრებო.
Твор. 1.	კაციითა,	—	კაციბითა.	კაციბითა.	კადართა,	—	კადრებითა.	კადრებითა.
Твор. 2.	კაციად,	—	კაციბად.	კაციბად.	კადარად,	—	კადრებად.	კადრებად.
Род. М.	კაცისას,	კაცთასა,	კაციისას.	კაციისას.	—	—	კადრებისას.	კადრებისას.
Повѣс.	კაციშან	—	კაციშან.	კაციშან.	კადარშან,	—	კადრებშან.	კადრებშან.

Примѣчанія:

1) Имена существительныя, кончащіяся на *ლი*, *ანი*, *არი*, *ასი*, *ელი*, *ენი*, *ოლი*, *ოსანი*, въ Род. падежѣ, въ Твор. 1. и Твор. 2. и во всѣхъ падежахъ Множеств. ч. на *ები* теряютъ предпоследнюю гласную букву, что видно изъ 2-го примѣра.

2) Имена фамильныя, кончащіяся на *ნი*, какъ სარდლიანნი, Сардаловы, ბარათიანნი, Баратовы склоняются во Множ. числѣ такъ: Им. სარდლიანნი, Род. სარდლიანთი, Дат. სარდლიანთა, Зв. სარდლიანნო, Тв. 1. სარდლიანთითა, Р. М. სარდლიანთასა. Изъ этого правила исключаются названія церковныхъ книгъ на *ნი*, кои имѣютъ Един. и Множ. число, напр. Им. ღვთისნი, Род. ღვთისნისა, Дат. ღვთისნისა, и т. д. Множ. ღვთისნინი, Род. и Дат. ღვთისნითა, Зв. ღვთისნო, Им. множ. ღვთისნები. Род. ღვთისნებისა, и т. д.

3) Имена, кончащіяся на *ჟ* склоняются, какъ имена на *ო*; слѣдуетъ замѣтить, что *ჟ* измѣняется на *ვი*, напр. შოკჟ, შოკვი, волхвъ; Р. შოკჟსა, შოკვისა; Дат. შოკჟსა, შოკვისა, Тв. 1. შოკჟთა, შოკვითა; შოკჟნი, შოკვინი, и т. д. см. выше примѣчаніе.

Примѣры на склоненія Именъ Существительныхъ, для переводовъ.

Сынъ отца; мать дитяти; домъ купца; листъ дерева; мѣсть желѣза; (Дат.) брату друга; сестрѣ пріятеля, племяннику барина; племянницѣ барини; двоюродному брату дѣда; (Зв.) о дядя! о товарищъ! (Твор. 1.) дочерію тетки;

краснотою щекъ; бѣлизною лица, рѣкъ, ногъ и всего тѣла, кускомъ хлѣба; (Твор. 2.) поставленъ судьей, коронованъ царемъ; (Род. М.) братнинъ, у брата, отцовъ, у отца; (Имен. и Род. Множ.) мечи воиновъ, стѣны крѣпостей, домы братьевъ; (Дат.) мужьямъ женъ, лучамъ солнца, сестрамъ пріятелей, друзьямъ брата, (Тв. 1.) листьями дерева, стѣнами крѣпости; (Твор. 2.) судьями, правителями.

3) Склоненіе именъ, кончащихся на *o* и *u*; კლო, гумно; კუ, черепаха.

	Единств. ч.	Множ. ч.	Единств. ч.	Множ. ч.
Им.	კლო,	კლონი,	კლოე ბი.	კუნი, კუე ბი.
Род.	კლონი, -ონსა,	კლოთა;	კუსი, -კუისა.	კუთა, კუე ბისა.
Дат.	კლოსა,	კლოთა,	კუსა,	კუთა, კუე ბსა.
Зват.	კლო,	კლონი,	კუო-კუე,	კუნო, კუე ბო.
Твор. 1.	კლოთი, -ონთა,	—	კუთი,	—
Твор. 2.	კლოდ,	—	კუდ,	—
Род. М.	—	—	კუსას,	კუთასა, კუე ბისას.
Повѣс.	კლომან,	—	კუმან,	—

Примѣчаніе: Слово ღვინო, въ Род. имѣеть ღვინისა, а не ღვინოსი, Тв. 1. ღვინოსთა, а не ღვინოთი, и т. д. Слово ხბო во множ. ч. имѣеть ხბორები и ხბოები.

4) Склоненіе именъ, кончащихся на согласную букву: მარიამ, Марія.

	Единств. ч.	Множ. ч.
Им.	მარიამ,	
Род.	მარიამისა,	
Дат.	მარიამსა,	
Зват.	მარიამ, -მავ.	
Твор. 1.	მარიამითა,	не имѣеть.
Твор. 2.	მარიამდ,	
Р. М.	მარიამისას,	
Повѣс.	მარიამმან.	

Примѣчаніе: Имена Существительныя, кончаціяся на согласную букву всѣ безъ исключенія суть собственныя имена.

Примѣры для переводовъ.

(Имен. и Род.) Дворецъ Петра Великаго, часы брата Ивана, замокъ Маміа, городъ Тифлисъ; городъ Москва, храмъ Апостола Петра, сабля Ира-

кля, догъ Сардазовыхъ. (Дат.) рулю корабля, Ниягъ равноапостолной, Петру Великому, въ Апрельѣ мѣсяцѣ. (Твор. 1.) свѣтомъ луны, твердостью характера, Петромъ Пшвышъ. (Им. и Род. Множ. ч.) листья дерева, границы полей, стѣны крѣпостей, помѣстья Баратовыхъ. (Дат.) лучамъ солнца, гнѣздамъ птицъ. (Твор. 1.) грудами рукъ, лѣстями дерева, зубами, губами, и т. д.

5) Склоненіе разносклоняемыхъ и неправильныхъ имянъ.

Ед. Им.	Родит.	Дат.	Тв. 2.	Им. Множ. ч.	
1. თვალი.	1.*) თვალისა.	თვალსა.	თვალად.	თვალნი.	თვალები.
თვალი.	2. თვლისა.	თვალსა.	თვალად.	თვალნი.	თვალები.
2. კვალი.	3. კვალისა.	კვალსა.	კვალად.	კვალნი.	კვალები.
კვალი.	4. კვლისა.	კვალსა.	კვალად.	კვალნი.	კვალები.
3. მოწამე.	5. მოწამისა.	მოწამესა.	მოწამედ.	მოწამენი.	მოწამეები.
მოწამე.	6. მოწმისა.	მოწამესა.	მოწმად.	მოწამენი.	მოწმეები.
4. მხარი.	7. მხრისა.	მხარსა.	მხრად.	მხარნი.	მხრეები.
მხარე.	8. მხარისა.	მხარესა.	მხარედ.	მხარენი.	მხარეები.
5. სახელი.	9. სახელისა.	სახელსა.	სახელად.	სახელნი.	სახელები.
სახელი.	10. სახლისა.	სახელსა.	სახლად.	—	სახლეები.
სახლი.	11. სახლისა.	სახლსა.	სახლად.	სახლნი.	სახლეები.
6. წელი.	12. წელისა.	წელსა.	წელად.	—	—
წელი.	13. წელისა.	წელსა.	წელად.	—	წელეები.
წელი.	14. წლისა.	წელსა.	წლად.	წელნი.	წლეები.
7. ღმერთი.	15. ღვთისა.	ღმერთსა.	ღვთად.	—	—
8. ხუცესი.	16. ხუცისა.	ხუცესსა.	ხუცად.	ხუცესნი.	ხუცეები.

1) глазъ, 2) драгоценный камень; колесо; 3) слѣдъ, 4) гряда, 5) мученикъ, 6) свидѣтель, 7) плечо, 8) сторона, 9) имя, 10) рукавъ; 11) дожь, 12) поясница, 13) кишка; 14) годъ 15) Богъ, 16) попь.

*) Также склоняются. ურმის თვალი, колесо, მზის თვალი, солнышко, ფანჯრის თვალი, свѣтъ оконной рамы; მარილის თვალი, кусокъ каменной соли.

Примѣры для переводовъ.

Зоркость глаза, вращеніе колеса, драгоценность камня, кусокъ соли, слѣды войны, гряда капусты, плечо о плечо, хозяинъ дома, боль поясницы, годъ рожденія, день новаго года, богоугодное дѣло, дожь попа, помощію Бога; (Дат.) очевидному свидѣтелю, святому мученику, на правой сторонѣ; (Твор. 1.) однимъ глазомъ, двумя колесами, годомъ моложе, двумя годами старше; (Твор. 2.) попомъ, Богомъ; (Им. и Род. Мн.) черные глаза, старые годы, кишка рыбъ; (Дат.) по слѣдамъ войны, по рядамъ капусты; (Тв. 1.) морганье глазами, широкими плечами, святыми мучениками, очевидными свидѣтелями.

ფრე იმენი პრილაგატელნომე.

(ზედჷსქერუდინ სხეჯისათვის).

§ 8. Прилагательныя имена бывають: Качественныя (ვითარებითნი), Притяжательныя (საკუთარებითნი), Числительныя (რიცხვითნი) и Отглагольныя (ზმნათაჯანნი).

1) Имена Прилагательныя качественныя выражают качество или просто, или сравнительно, или въ высшей степени и отъ этого имѣють три степени сравненія: положительную, сравнительную и превосходную, напр. დიდი, большой; сравн. უდიდესი, больший; превосх. უუდიდესი, пребольшой.

Примечаніа:

1) Сравнительная степень образуется изъ положительной, прибавля къ началу უ, а къ концу, вмѣсто окончаній ა, ი, ე, ო, უ слогъ ესი, напр. ძლიერი, сильный, უძლიერესი, сильнѣйшій; კეთილი, хорошій, უკეთესი, лучшій. Превосходная степень образуется: а) прибавленіемъ къ положительной степени нарѣчій ფრიად весьма; ძალიან, ძლიერ, очень; ყოვლად, все, и т. д. и б) прибавленіемъ къ началу сравнительной степени უ, напр. ფრიად დიდი, весьма большой или უუდიდესი; ძლიერი, весьма сильный или უუძლიერესი, и т. д. Прилагательное въ положительной степени повторенное дважды имѣеть значеніе превосходной степени; напр. დიდ-დიდი, превеликій, пребольшой; მაღალ-მაღალი, превысокій.

2) Прилагательныя, кончащіяся на ლი, въ сравнительной степени отбрасываютъ сіе окончаніе, напр. თბილი, теплѣй, сравн. უთბესი; ტკბილი, сладкѣй, сравн. უტკბესი.

3) Для выраженія уменьшенія или увеличенія употребляются нарѣчія უფრო, болѣе; ცოცა, менѣе; или же къ началу положительной степени ставятъ შო, а конечныя ა, ე, ი, ო, უ измѣняютъ въ ო, напр. უფრო დიდი, შოდიდი (დიდი), побольше; ცოცა პატარა, შომცრო (მცირე), поменьше.

4) Слѣдующія прилагательныя въ сравнительной степени не имѣють окончанія ესი: უპრობნი, лучшій, უმაღლი, скорѣйшій; слѣдующія же имѣють и полное и усѣченное окончаніе, უარი, უარესი, худшій; უკეთ-ათ, უკეთესი, лучшій.

5) Слѣдующія прилагательныя употребляются въ одной превосходной степени, უარესი, самый лучшій; უპირატესი, первѣйшій; უსუცესი,

старѣйшій; Прилагательныя ჰვი, დურნი, ზესთა, ვისკიი, მღარე, ხუდი
въ превосходной степени имѣють: უარესი, უზესთესი, უღარესი.

2) Притяжательныя Прилагательныя по окончаніямъ своимъ дѣ-
лятся на два отдѣла: къ первому отдѣлу принадлежатъ, тѣ кои имѣ-
ють вначалѣ სს, а въ концѣ ო, ჰვი, სრი, напр. სამამო (მამა), отцовскій;
სახნავი (ხნავ), пахатный; საკუთარი, собственный; ко второму, конча-
щіяся на ითი, ევანი, რვანი, იანი, ებანი, ვილი, ული, იელი, იერი, ური,
ებრი, ებრივი, ებური, ედი, განი, ეული, напр. ბუნებოთი, естественный,
სახელრვანი, именитый; მთიანი, гористый; მთებანი, многогористый,
წყლიანი, водяной; წყლებანი, многоводный; მცხეთური, мцхетскій;
ქართული, грузинскій; სორციელი, тѣлесный; ციური, небесный; კუ-
თხედი, угловатый; დღიური, дневной; ღომეკბრი, подобный льву и
такъ далѣе.

Примѣчаніе: Прилагательныя Имена Притяжательныя всѣ безъ исключенія
суть производныя и не имѣють степеней сравненія.

3) Числительныя имена прилагательныя бываютъ:

ა) Количественныя: ერთი, одинъ, ორი, два, სამი, три, ოთხი, четыре, ხუთი,
пять, ექვსი, шесть, შვიდი, семь, რვა, восемь, ცხრა, девять, ათი, десять, თერთმეტი,
одиннадцать, თორმეტი, двѣнадцать, ცამეტი, тринадцать, თოთხმეტი, четырнад-
цать, თხუთმეტი, пятнадцать, თექვსმეტი, шестнадцать, ჩვიდმეტი, семнадцать,
თვრამეტი, восемнадцать, ცხრამეტი, девятнадцать, ოცი, двадцать, ოცდერთი
21, ოცდორი, 22, ოცდსამი 23, ოცდათი 30, ორმოცი 40, ორმოცდათი 50, ორმოცდ-
თორმეტი 52, სამოცი 60, სამოცდათი 70, ოთხმოცი 80, ოთხმოცდათი 90, ასი 100,
ორასი 200, ორას ორმოცდორი 242, ოთხასი 400, ათასი 1000, ათი-ათასი 10,000,
ასი ათასი 100,000, ხუთასი ათასი 500,000.

ბ) Порядочныя: პირველი, первый, მეორე, второй, მესამე, третій, მეოთხე,
четвертый, მეხუთე, пятый, მეექვსე, шестой, მეათე, десятый, მეორმოცე, соро-
ковой, ორმოცდპირველი, сорокъ первый, მესე, сотный, მეათასე, тысячный, მე-
ათათასე, десяти тысячный.

Примѣчаніе: Порядочныя имена составляются отъ количественныхъ, при-
бавляя къ началу მე, а къ концу вмѣсто ი букву ე, напр. ათი, მე-ათ-ე;
ასი, მე-ას-ე. Эту форму неизмѣтъ одно только ერთი, ოდი, который
въ порядочномъ употребляется такъ: პირველი, первый.

4) **Вопросительныя:** ვინ, **кто?** რა, **что?** რომელი, **который;** ვინა, **чей?**

5) **Определительныя:** თვით, **самъ;** თვითონ, **твითონის,** თვითონის **оги,** **онъ — самъ.**

6) **Возвратныя,** кои **составляются изъ словъ:** თავი, თავი თვისი, თავი ჩუმი, **и т. д.,** напр. ვხედავ ხავს ჩემს წყალში, **вижу себя въ водѣ.**

§ 11. **Мѣстоименія Личныя:** ის, **оги,** **онъ;** ისინი, **огиნი,** **они,** **Указательныя** ეს, **ეგ;** ესენი, **ეგენი** **этотъ и Определительныя** თვით, **თვითონ** **не склоняются.**

Склонение Мѣстоименій.

1) Склонение Личныхъ Мѣстоименій: მე, я; შენ, ты.

	Единств. ч.	Множ. ч.	Единств. ч.	Множ. ч.
Им. и Пов.	მე,	ჩვენ,	შენ,	თქვენ,
Род.	ჩემი,	ჩვენი,	შენი,	თქვენი,
Дат.	ჩემდა,	ჩვენდა,	შენდა,	თქვენდა.
Твор. 1.	ჩემით,	ჩვენითა,	შენით,	თქვენით.
Твор. 2.	ჩემად.	ჩვენად.	შენად.	თქვენად.

Примечаніе: Весьма часто случается, что **вмѣсто косвенныхъ падежей Личныхъ Мѣстоименій употребляется Им. падежъ** მე, я, ჩვენ, **мы,** შენ, **ты,** თქვენ, **вы.**

2) **Указательное Мѣстоименіе** მან, **онъ,** **тотъ съ сложными** მან, მაცან, **и т. д. и Вопросительныя** ვინ, **кто,** რა, **что** **склоняются слѣдующимъ образомъ.**

	Единств. ч.	Множ. ч.	Единств. ч.	Множ. ч.	Единств. ч.	Множ. ч.
Им.	მან,		ვინ,		რა,	რანი, რადი.
Род.	მის,	{ მათ.	ვინს,	ნების.	რისა,	რათა, რადისა.
Дат.	მას,		ვინსა,		რასა,	რათა, რადისა.
Зват	—	—			—	რა!
Твор. 1.	მით,	—	ვითა, ვით,	ნებით.	—	რადითა.
Твор. 2.	მად,	—	—		—	—
Род. М.	მისს,	—	ვინსს,	რისს.	—	რადისს.
Повѣс.	მან,	—	—	რამან,	—	რადამან.

Примечаніе: По 1-му. **примѣру** **склоняются:** მან, იმან, მაცან (Род. მაცინი, Д. მაცანა, Тв. 1. მაცით, Тв. 2. მაცად, Р. М. მაცისს, Пов. მაცან, Множ. Р. и Д. მაცათ. Также **მა** და **ამ** (Род. მისა და მის' Д. მისა და მის, Тв. ამით და ამით) **и т. д.**

Прочія Мѣстоименія склоняются, какъ Имена Существительныя.

	Единств. ч. Мой,		Единств. ч. Который,		Единств. ч. Такой,	
Им.	ჩემი,	ჩემნი.	რომელი,	რომელნი.	ამისთანა,	ამისთანნი.
Род.	ჩემისა,	ჩემთა.	რომლისა,	რომელთა.	ამისთანასი,	ამისთანათა.
Дат.	ჩემსა,	ჩემთა.	რომელსა,	რომელთა.	ამისთანასა,	ამისთანათა.
Зват.	ჩემო,	ჩემლო.	რომელიო,	რომელხო.	—	ამისთანაო.
Твор. 1.	ჩემითა,	—	რომლითა,	—	ამისთანათი,	—
Твор. 2.	ჩემად,	—	რომლად,	—	ამისთანად,	—
Р. М.	ჩემისას,	—	რომლისას,	—	—	—
Повѣс.	ჩემვან,	—	რომელვან,	—	ამისთანავან,	—

По 1-му примѣру склоняются: შენი, ჩვენი, თქვენი, იმისი, მაგისი; по 3-му მაგისთანა, იმისთანა, и т. д.

Примѣчаніе: Мѣстоимѣнія Притяжательныя во Множ. ч. на ები, при именахъ существительныхъ рѣдко употребляются, а если и употребляются, то имѣютъ окончанія единственнаго числа; напр. Им. множ. ჩემებნი, Род. ჩემებისა, Дат. ჩემებსა, Тв. 1. ჩემებითა, Тв. 2. ჩემებად, Р. ჩემებისას. Им. Множ. ამისთანებნი, Р. ამისთანებლისა, Д. ამისთანებლსა, Т. 1. ამისთანებლთა, и т. д.

О ГЛАГОЛѢ.

ზმნიისათვის.

zmnisathvis

§ 12. Грузинскіе Глаголы не только измѣняютъ окончанія; но и принимаютъ въ началѣ частицы ვ, ვჰ, ვს, ვი, ვუ, ვე, или მ, მს, მი, მე, кои измѣняютъ значенія одного и того же глагола слѣдующимъ образомъ; напр.:

ვწერ, пишу, *wtser*
 ვაწერ, подписываю, *wtser*
 ვიწერ пишу для себя.

ვუწერ, пишу для него,
 ვიწერებო, пишушь.
 ვეწერებო, пишущь.

მწერ, пишешь ко мнѣ.

maghel
 ვაგებ, строю, проигрываю.
 ვიგებ, строю себя; выигрываю.
 ვუგებ, строю для него; выигрываю у него.
 ვიგებო, строюсь.
 ვეგებო, строюсь.
 მაგებ, строишь меня; проигрываешь мнѣ или меня.
 მიგებ, строишь для меня; выигрываешь у меня.

მეწერ, надписываешь на меня.

შეგებო, строишь меня, и т. д.

მიწერ, пишешь для меня.

მეწერებო, пишешь меня.

§ 13. Глаголы бываютъ:

1) Действительные, напр.: ვწერ წიგნს, пишу письмо; ვაშენებ ^{შენი}სახლს, ^{შენი}строю домъ; ვზომავ მკვებს, ^{მკვებს}мѣрю сукно, и т. д. ^{შოფა}

Между Действительными глаголами слѣдуетъ отличать глаголы Относительные (დამხი მიმკვებობი), коими выражается: *первое*, что дѣйствіе совершается известнымъ лицомъ въ пользу свою или чужую, напр. ვიწერ წიგნს, пишу для себя письмо; ვუწერ წიგნს, пишу для него письмо, и т. д.; *второе*, что дѣйствіе совершается или въ пользу 1-го лица 2-мъ и 3-мъ лицомъ, напр. მიწერ, ты пишешь для меня; მიწერს, онъ пишетъ для меня; или въ пользу 2-го лица 1-мъ и 3-მъ, напр. გწერ, пишу тебя; გწერს, онъ пишетъ тебя. Относительные глаголы составляются изъ Дѣйств. измѣняя ვ, ვჭ, ვა и т. д. на ვი ვუ, მი, მს, მი, напр. ვაშენებ, строю; Относит. ვაშენებ, строю для себя; ვუშენებ, строю для него; მაშენებ, строишь меня, и т. д.

Отъ каждаго Действительнаго глагола производятся глаголы:

ა) *Переходящие* (სხმო-გარდასლგობი), кои составляются изъ Действительныхъ глаголовъ, измѣняя начальныя ვ, ვჭ, ვი, ვუ на ვა и прибавляя къ окончанію ინებ, напр. ვწერ, *перех.* ვაწერინებ, заставляю писать; ვიწერინებ, заставляю писать для себя; ვუწერინებ, заставляю писать для него; მიწერინებ, заставляешь писать для меня; მიწერინებს, заставляеть писать для меня. Къ Переходящимъ глаголамъ относится и слѣдующая форма глаголовъ, происшедшая отъ Среднихъ глаголовъ, напр. ვაუბნებ, ვლაპარაკებ, заставляю говорить; ვაშებ, заставляю воевать; ვაცინებ, заставляю смѣяться; ვაბრძობებ, заставляю сражаться и другія.

ბ) *Вдвойнѣ Переходящие* глаголы (მრისობლ-სხმო-გარდასლგობი) составляются изъ Переходящихъ, прибавляя къ окончанію ინებ, напр. ვაწერინებინებ, заставляю писать черезъ посредство другаго лица третье лице; ვიწერინებინებ, заставляю писать для себя черезъ посредства другаго лица третье.

ვ) *Страдательные* (ვებობი) составляются изъ Действительныхъ, прибавляя къ окончанію ი, ვი, ები и измѣняя частицы: ვჭ, ვა, ვუ на ვი, напр. ვიწერები, ვიწერი, ვიწერვი (ვწერ), пишущь; ვიბნევი (ვაბნე), слылюсь; ვიზომები, ვჭზომი, ვიზომვი, ვიზომი, мѣрюсь. Глаголы Относительные, имѣющіе въ 1-мъ лицѣ მი, მს, მი въ Страдательный формѣ измѣняютъ частицы სი на მი и при-

наимеютъ въ концѣ *ვბი*, *ვბი*, напр. *მეწერება*, ты пишешь меня; *მეშენება*, ты строишь меня; *მეწერება*, онъ пишетъ меня; *მეშენება*, онъ строитъ меня.

1) *Возвратные* (*თავთ-ვებობი*) состояются изъ Дѣйствит. измѣняя начала *ვი*, *ვბი*, *ვბი*, *ვბი* на *ვბი* и прибавляя къ окончанію *ი*, *ვი*, *ები*, напр. *ვეწერებო*, пишуся; *ვეშენებო*, строюсь, и т. д.

Примѣчаніе. Средніе глаголы, употребляемые въ этой формѣ, напр. *ვებძობები*, сражаюсь; *ველაპარაკები*, говорю съ кѣмъ, *ვეუბნები*, говорю ему имѣютъ значенія *Взаимныхъ глаголовъ*.

2) *Страдательна-Начинающіе*, кои имѣютъ начало *ვი*, а въ концѣ *ები*, *ება*, напр. Дѣйств. *ვაშენებ*, Страд.-Нач. *ვაშენდები*, начинаю строить; *ვაშენდები*, остаюсь.

3) Средніе, напр. *ვატყობი*, снѣжусь; *ვაძებნები*, сражаюсь; *ვადგეკეცები*, стою.

4) Мѣстоименные, кои состояются изъ 3-го лица Дѣйств. и Среднихъ Глаголовъ и Мѣстоименій *გი*, *გი*, *გი*, *გი*, *გი*, *გი*, напр. *გაწყავს*, Мѣст. *მეწყავს*, *გაწყავს*; *გაბრძობს* Мѣст. *მეაბრძობს*, радуюсь, и т. д.

5) Одноличныя, кои употребляются въ 3-мъ лицѣ: *თენავს*, снѣжитъ; *გვივარდის*, дождитъ; *გაგაბნის*, принадлежитъ.

§ 14. Глаголы время того бываютъ:

Простые, напр. *ვაწყავებ*, пишу; *ვაშენებ*, шѣрю.

Предложныя, напр. *დავსწავებ*, напишу; *ვაგაშენებ*, измѣрю.

Примѣчаніе. Предлоги, присовокупляемые къ простымъ глаголамъ и значенія ихъ изложены въ статьѣ о производствѣ словъ.

§ 15. Въ составъ каждаго Страдательнаго глагола входятъ глаголы Сущестительный и Причастіе.

1) Сущестительнымъ глаголомъ называется глаголъ *ვარ*, емь; *ვარა*, быть, потому что имъ выражается существованіе предмета, не измѣняя, ни дѣйствія, ни страданія.

2) Причастія бываютъ:

а) Настоящаго времени Дѣйствительнаго залога, напр. *მეწერელი*, пишущій; *მეშენელი*, строящій.

б) Прошедшаго времени Страдательнаго залога, напр. *წერდები*, писанный; *შენდები*, хваленный.

§ 16. Главныя принадлежності каждаго глагола суть: наклоненіе, время, число и лице.

1) Наклоненіи три: Изъявительное, Условное и Повелительное.

Примѣчанія:

а) Грузинскіе глаголы не имѣютъ неокончательнаго наклоненія. Оно замѣняется Отглагольнымъ именемъ, которое и есть корень каждаго глагола.

б) Для отличія Условнаго наклоненія отъ Изъявительнаго служитъ частица უბეს, которая ни съ какимъ другимъ наклоненіемъ не соединяется.

в) Повелительное наклоненіе бываетъ утвердительное и отрицательное. *Отрицаніе* Запретительное ბჟ ставится при временахъ, кои заимствованы отъ изъявительнаго наклоненія; *отрицаніе* же ზბჟ при временахъ, кои заимствованы отъ Условнаго наклоненія.

2) Время въ Изъявительномъ наклоненіи пять: Настоящее, Будущее, Прошедшее несовершенное, Прошедшее совершенное и Давнопрошедшее; въ Условномъ наклоненіи четыре: Настоящее, Прошедшее совершенное, Давнопрошедшее и Будущее; въ Повелительномъ наклоненіи два: Настоящее и Будущее.

Примѣчаніе: Настоящее и Будущее время Изъявительнаго наклоненія имѣютъ одну и ту же форму; Настоящее находимъ въ простыхъ глаголахъ, Будущее же въ предложныхъ, напр. ვჰყავ, пишу; ლავჰყავ, напишу.

3) Число два: Единственное и Множественное.

4) Въ каждомъ числѣ три лица, напр. ვჰყავ, пишу; ჰყავ, пишешь; ჰყავს, пишетъ; ვჰყავთ, пишемъ; ჰყავთ, пишете; ჰყავთ, пишутъ.

§ 17. Глаголы по спряженіямъ ихъ раздѣляются на правильные и неправильные.

§ 18. Глаголы правильные дѣлятся на четыре спряженія:

Къ первому спряженію принадлежатъ глаголы, кончащіяся въ отглагольномъ имени на აჲ, იჲ, ოჲ, ებ и на ა глаголы двухсложные и болѣе, имѣющіе въ конечномъ слогѣ одну согласную букву, напр. წავა, писать (ვწავა); წავა, сосать (ვწავა); ვაფრებ, заставляю летать; Наст. ვაფრებ; Пр. С. ვაფრებ.

Ко второму принадлежатъ глаголы, кончащіяся на ებ, ვა (ვა), ობ, ივა, и односложные на ბ, напр. ვაგებ (ვაგებ), строить; რთავ (ვრთავ) соединять; ვაგობ (ვაგობ), класть; ჰბავ (ვაბავ), привязывать. Глаголы сии въ Прощ. Совер. времени отбрасываютъ сии окончанія.

Къ третьему принадлежатъ глаголы, кончащіяся на აჲ, იჲ, ოჲ и односложные на ა; такъ же глаголы на ბჲ съ предыдущею согласною буквою,

напр. ბრძოლა (ვიბრძვი), сражаюсь; ცირილი (ცეცირი) плачу; ოლა (ვოლი), строгаю; ფეხენა (ვეფენი), царапаю.

Къ Четвертому относятся глаголы Мѣстоименные, напр. მწაშს, вѣрую; მხარობს, радуюсь.

ОБЪ ОБРАЗОВАНИИ ВРЕМЕНЬ.*

§ 19. Корень каждаго глагола есть отглагольное имя, отъ него производятся въ первыхъ трехъ спряженіяхъ слѣдующія коренныя времена: Настоящее и Прошедшее Совершенное Изъявительнаго наклоненія, прибавляя къ началу частицы ვბ, ვ, ვბ, ვი, ვე, ვე или, მ, მს, მს и измѣняя окончаніе, какъ показано ниже, напр.:

1-е спряженіе:

წერს, писать. Наст. ვწერ, я пишу. Прощ. Сов. ვწერე, я писалъ.

2-е спряженіе:

შენებს, строить. Наст. ვაშენებ, я строю. Прощ. Сов. ვაშენე, я строилъ.

3-е спряженіе:

ოლა, строгать. Наст. ვოლი, я строгаю. Прощ. Сов. ვოლიე, я строгалъ.

I. Отъ настоящаго производятся:

ა) Прошедше Несовершенное Изъявит. наклоненія, прибавляя къ концу ლი, а къ Среднимъ и Страдательнымъ глаголамъ ოლი, напр.:

Наст. ვწერ.	Прощ. Нес. ვწერლი, я писалъ.
— ვაშენებ.	— ვაშენებლი, я строилъ.
— ვოლი.	— ვოლილი, я строгалъ.

ბ) Настоящее Условнаго наклоненія, прибавляя къ концу ლე, а къ Среднимъ и Страдательнымъ глаголамъ ოლე, напр.:

Наст. ვწერ.	Наст. Усл. ვწერლე, если я пишу.
— ვაშენებ.	— ვაშენებლე, если я строю.
— ვოლი.	— ვოლილე, если я строгаю.

გ) Давнопрошедшее Изъявительнаго наклоненія, измѣняя начальныя частицы ვ, ვბ, ვა и т. д. на მი и прибавляя къ концу ის или იეს, напр.:

ვწერ.	Давн.	მი—წერ—ის, მიწერ—იეს, я написалъ.
ვაშენებ.	—	მიშენების — იეს, я построилъ.
ვოლი.	—	მი—ოლი—ის; — მიოლიეს, я прострогалъ.

Примѣчанія:

ა) Глаголы, кончащіяся на ება и ობა употребляются и сокращенно, напр. ვაქებ, Давн. მიქიპ, ვმ. მიქების; ვაპობ, Давн. მიპიპ, ვმ. მიპობის. Глаго-

лы, кончащіяся на ზა и ვა въ Давнопрошедшемъ отбрасываютъ послѣднюю гласную букву ა, напр. ვკერავ, Давнопр. მიკერვია, მიკერიო, в. მიკერავია; ვაბამ, Давн. მიბია, в. შიაბამია. Въ общеупотребительномъ языкѣ глаголы, въ особенности кончащіяся на ვა и ზა, вмѣсто окончанія ია, принимаютъ и окончаніе ავს, ამს, напр. ვკერავს, Давн. მიკერავს, ვმართავს, Давн. მიმართავს, ვფუნჯნია, Давн. მიფუნჯნავს; ვაბამ, Давн. მიბამს; эту же форму имѣютъ и настоящее время относительнаго глагола.

б) Давнопрошедшее время въ глаголахъ Страдательныхъ составляется изъ Причастія прошедшаго времени Страдательнаго залога и Существительнаго глагола ვარ, напр. წერილ-ვარ, შენებულ-ვარ, თლილ-ვარ. Глаголы Относительные, Страдательно-Начинательные и Возвратные не имѣютъ Давнопрошедшаго времени.

II. Отъ Прошедшаго Совершеннаго времени производятся:

а) Будущее Условнаго наклоненія, измѣняя конечную ე на ო, напр.

ვწერე.	Буд. Усл.	ვწერო,	если напишу.
ვაშენე.	— —	ვაშენო,	если построю.
ვთაღე.	— —	ვთაღო,	если построгаю.

Примѣчанія:

1) Глаголы, кончащіяся на ზა и ზმა и имѣющіе въ Прош. Совер. окончанія ია, измѣняютъ въ Давнопрошедшемъ сіе окончаніе на ა, напр. ვაბი, Буд. Усл. ვაბა; ვაცვი, Буд. Усл. ვაცვა.

2) Будущее Условное въ глаголахъ 2-го и 3-го спряж. имѣющихъ въ Прош. Сов. времени въ послѣднемъ слогѣ вставочную букву ა или кончащихся въ Прош. Сов. времени на ი (напр. ვიყარ, 2-е лице იყარ, 3-е л. იყრა; გავუშვი, 2-е л. გაუშვი, 3-е л. გაუშვა) составляется изъ 3-го лица, прибавляя къ началу частицы ვ, и т. д., напр. 3-е лице იყრა, Буд. Усл. ვიყრა; 3-е л. გაუშვა, Буд. Усл. გავუშვა. — См. отступающіе отъ общихъ правилъ глаголы, стран. 32.

3) Будущее Условное въ глаголахъ Страдательно-Начинательныхъ образуется отъ Прошед. Сов. измѣняя ლი на ლე, напр. აღვშენდი, Буд. Усл. აღვშენდე.

б) Прошедшее Совершенное Условнаго наклоненія образуется также отъ Прош. Сов. Изъявит. наклоненія, измѣняя начальныя частицы ვჰ, ვა, ვი, и т. д. на მე, а конечное ე на ა, напр.:

ვწერე.	Прош. Усл.	მეწერა,	если бы написалъ.
ვაშენე.	— —	მეშენა,	если бы построилъ.
ვთაღე.	— —	მეთაღა,	если бы построгалъ.

е) Давнопрошедшее Условнаго наклоненія производится отъ Прощ. Сов. Условнаго наклоненія, измѣняя конечную > на < на, напр.:

მწერდა	Давн. Услов.	მეწერობს	если бы написать.
შენებდა	—	შენებობს	если бы построить.
შეობდა	—	შეობობს	если бы построить.

Дополненія:

1) Прошедшее Соверш. и Давнопрошедшее Условнаго наклоненія въ Свратательныхъ глаголахъ составляются изъ Причастія Прошедшаго времени и Сущестительнаго глагола ვარ, напр.:

Прощ. Сов.	წერილ-ვიყო.	Давнопр.	წერილ უნებოლ ვიყო.
—	—	შენებულ-ვიყო.	— შენებულ უნებოლ ვიყო.
—	—	თლილ-ვიყო.	— თლილ უნებოლ ვიყო.

2) Глаголы кончающиеся въ Буд. Усл. на >, въ Давнопрош. условномъ принимаютъ окончаніе <ს вместо <ს, напр.:

Буд. Усл.	ვაბ.	Давнопр.	მეაბს.
—	—	ვაძერა.	— მეაძერას, и т. д.

3) Глаголы Относительные, Свратательно-Начинательные и Возвратные не имѣютъ Прощ. Совершеннаго и Давнопрошедшаго Условнаго наклоненія.

III. Повелительное наклоненіе неимѣетъ особыхъ окончаній; для составленія 2-го лица Наст. времени Повелителн. наклоненія берется 2-ое лице Прощ. Сов. Изъявит. Накл., а для 3-го лица 3-е лице Будущаго Усл. накл., напр. ჰწერე (отъ ვწერე), пиши, ჰსწეროს (отъ ვსწერო), пусть онъ пишетъ, ჰსწეროს; ჰსწეროს. Для 2-го и 3-го лица Буд. Повел. берется 2-е и 3-е лице Наст. Усл. наклоненія, напр. ჰსწერე, ииши; ჰსწერეს, пусть онъ пишетъ; ჰსწერდით ჰსწერდებ. Для 2-го лица Буд. Повел. накл. часто берется и 2-е лице Прощ. Нес. времени Изъявит. накл. напр. ჰსწერდი, ჰსწერდიო; ისმებდი, ისმებდიო; ცხობდი, ცხობდიო, и т. д. Для Повел. накл. Наст. времени съ отрицаніемъ ნუ берется 2-е и 3-е лице Наст. времени. Изъявит. накл. ნუ ჰსწერ, не пиши; ნუ ჰსწერს, пусть онъ не пишетъ; ნუ ჰსწერო, ნუ ჰსწერებ. Для Повелит. Будущ. времени съ отрицаніемъ არა берется 2-е и 3-е лице Буд. Услов. накл. არა ჰსწერო, не пиши; არა ჰსწეროს, пусть онъ не пишетъ, არა ჰსწეროთ, არა ჰსწერან.

IV. Кромѣ того отъ Отглагольнаго Имени производятся:

1) Причастіе Настоящее Дѣйств. залога, прибавляя къ началу მ, მა, მო, а къ концу вмѣсто конечной > слоги: ელი, ალი, напр. წერა, Прич. Н. მწერელი. сокр. მწერი) пишущій; ზომა Прич. მზომელი, მზრუი (сокр. მზომი), თლა,

Прич. მოკლული, умирающий, ცხოვრება, Прич. მიტოვებული, покинутый, ცხოვრობს, Прич. მკობალი, плачущий.

2) Причастіе Прошедшее Страд. задого, неизменная конечную > на ილი, ვიღრა ული, напр. წილა Прич. წერილი, писанный; ზომა Прич. ზომილი, измеренный; ოლი, Прич. ოლილი, строганный.

Въ четвертомъ спряженіи коренныхъ временъ также два: Настоящее и Давнопрошедшее Изъявн. наклоненія.

Примечаніе. Для образованія Наст. времени. въ 4-мъ спряженіи берется 3-е лице Наст. Изъявн. накл. и дается къ началу შ, მ, и т. д. напр. მწამს, მწამს, ვწუხ; მიყვამს, люблю; მისწამს, радуюсь. Для образованія же Давнопр. начальную частицу შ იშვებოთ на შ, а окончанія ს, იან и т. д. на ებოა или ია, напр. მიყვარს Давн. მიყვარებოა, я любилъ; მისწამის, მსწამებოა, я радовался; მწამს, მწამებოა, Д. მწამებოა, მწამებებოა и მწამებოა, я вѣрилъ

Отъ Настоящаго образуются:

1) Прош. Несов. Изъявн. накл. прибавляя къ окончанію вмѣсто ს, იან въ глаголахъ. Дѣйств. слогъ ლის, въ глаголахъ სრ. ოღის, напр. მწამს, მწამდეს я вѣровалъ; მისწამის, მისწამდეს, я радовался.

2) Прош. Сов. Изъявн. накл. прибавляя вмѣсто ს, იან слогъ და იან ოღა, напр. მწამს, Пр. С. მწამდა, я вѣровалъ; მისწამის, მისწამდა, я радовался; მიყვარს, მიყვარდა, я любилъ; и т. д.

3) Наст. Услов. накл. прибавляя вмѣсто конечныхъ ს, იან, слогъ ღეს, ოღეს, напр. მწამს, Н. У. მწამდღეს, я долженъ вѣрить; მისწამის, Н. У. მისწამდღეს, я долженъ радоваться; მიყვარს, Н. У. მიყვარდღეს, я долженъ любить.

4) Будущее Условное, изменяя окончанія ს, იან на დე, ოდე, напр. მწამს, Б. У. მწამდე, если увѣрую; მისწამის, Б. У. მისწამდე, если обрадуюсь; მიყვარს, Б. У. მიყვარდე, если полюблю.

Отъ Давнопрошедшаго времени.

1) Прош. Сов. Усл. изменяя ია на ოდა, напр. მიყვარებოა, Пр. С. Усл. მიყვარებოდა, если бы я любилъ; მწამებოა, Пр. С. У. მწამებოდა, если бы я вѣрилъ.

2) Давнопр. Усл. накл. переменяя ს, იან на ოღეს, напр. მიყვარებოა, მიყვარებოღეს.

Для Наст. Повелит. берется 2-е и 3-е л. Буд. У. накл. გიყვარდე, люби меня; უყვარდე, пусть онъ любить тебя. Для Будущ. Повелит. берется 2-е и 3-е лице Наст. Усл. накл. გიყვარდეს, люби; უყვარდეს. Для Наст. Повелит. съ отриц. ბუ берется 2-е и 3-е лице. Наст. Изъяв. накл. ნუ გიყვარს, ნუ უყვარს. Для Будущ. Повелит. съ отриц. ან берется 2-е и 3-е л. Наст. или Буд. Условн. ან გიყვარდეს, ან უყვარდეს; ან გიყვარდე, ან უყვარდე.

При спряженіи правильныхъ глаголовъ слѣдуетъ замѣтить:

1) Настоящее и Будущее Изъявит. накл. имѣютъ одну и ту же форму. **Наст. находимъ въ глаголахъ простыхъ, имѣющихъ въ 1-мъ лицѣ ვჰ, ვა, ვუ, и т. д., напр. ვაშენებ, строю; ვჰსწერ, пишу; Будущее же въ глаголахъ простыхъ, имѣющихъ 1-мъ лицѣ ვი, если они не относительные, въ глаголахъ, кончащихся побольшей части на ებ и во всѣхъ глаголахъ предложныхъ, напр. ვიყლი куплю; ვიშოვი, ვიპოვი, найду; შევჰკერავ, сошью.**

2) Нѣкоторые простые глаголы, имѣющіе частицу ვჰ и кончащіяся на ილი, ილია, ღობა и იმა, въ особенности глаголы Средніе, не употребляются въ Прощ. Сов., напр. ვსტირი, плачу ვსტირე (неупотребляются).

3) Глаголы, кончащіяся на ავ, ოვ и ებ употребляются и сокращенно, ვზომ, ვზომავ, ვაშენებ, ვაშენ, ვიშენებ, ვიშენ.

4) Для учащенія дѣйствія Грузины употребляютъ частицу ხოლმე, напр. დალიოდა ხოლმე, онъ хаживалъ.

5) Глаголы, начинающіяся съ ლ, ო, რ, ც, ცა, რ, ქ, წ, ჯ, принимаютъ послѣ частицы ვჰ букву ხ, напр. ვჰსწერ, ვჰსჯამ.

6) Къ глаголамъ часто присоединяется слово თურმე, которое означаетъ, что дѣйствіе или состояніе, которое происходитъ, происходило или произойдетъ точно такъ какъ кто думалъ или предполагалъ, напр: თურმე წიგნსა ვჰსწერდა, какъ оказалось, онъ писалъ письмо.

Примѣры для переводовъ съ Грузинскаго языка.

1) მცურავი ერთი მოაქვდა წყალსა, „თქვა ღმერთო მიშველეო.“ მეორემ ამხანაგმა უთხრა. „ხელი გაიქნივე, გახვალ და ნაშველი იქნებიო.“

2) გლახა ვინმე იყო უბოვარი ფოვლითაგან ნივითსა, ეზმანა მას სამეოცი ცხოვარი ჰყვა და ენება განუიღვა, მოვიდა კაცი ერთი და მისცა თითოსა-თვის სუთ-სუთი კელმანური, ცხოვარის პატრონმა ექვს ექვსი-სთხოვა, შეცილებასუდ გაუღვიძა კაცსა მას და ხინანული იწყო, თვალნი ეტრეთვე დაისუქნა და ხელი მიუღო ვაჭარსა. „ორი კელმანური მომიც, მოგცემო.“

3) ბაღდაღის ქალაქს წესი იყო, რა მენილესთან კაცი მივიღოდა და ორს ფულს მიხტემდა, რაც ენების ეგოღენი სურმა შეჭამის: ერთი გარეთ მყოფი მწუემსი მოვიდა, განწესებული მისცა, და დაჯდა და ნახევარ მარჩილის სურმა შეჭამა. მესილემ უთხრა: „ძმარ ბევრს ნუ სჭამ, გულს დაღწავასო.“ მწუემსმან უთხრა. „შენ ნუ იურვიო, ვისაც გული დაეწვის მე ვიცო.“

ПРИМѢРЫ НА ПЕРВОЕ СПРЯЖЕНІЕ.

Отглагольное имя: **წკობ** писать; **წკობს** огорчать.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

1-# ОТДѢЛЪ.

2-# ОТДѢЛЪ.

Единств. ч.		Множ. ч.		Единств. ч.		Множ. ч.	
Наст.	წკობ	წკობს	წკობთ.	{	ვაწკობ,	ვაწკობთ.	ვაწკობს.
	წკობს	წკობენ.	წკობდით.		აწკობ,	აწკობთ.	აწკობენ.
Пр. Нес.	წკობდი,	წკობდით.	წკობდით.	{	ვაწკობდი,	ვაწკობდით.	ვაწკობდით.
	წკობდა, —ღის,	წკობდნენ,	წკობდნენ,		აწკობდა, —ღის,	აწკობდნენ,	აწკობდნენ,
Пр. Сов.	წკობე,	წკობეთ.	წკობეთ.	{	ვაწკობე,	ვაწკობეთ.	ვაწკობეთ.
	წკობს, —ღის,	წკობენ.	წკობენ.		აწკობე, —ნის,	აწკობენ.	აწკობენ.
Давног.	მეწკობა,	—რის,	გვიწკობათ, —რისთ.	{	მიწკობა,	გვიწკობათ.	გვიწკობათ.
	გიწკობა,	—რის,	გიწკობათ, —რისთ.		ტიწკობა,	გიწკობათ.	ტიწკობათ.
	უწკობა,	—რის,	უწკობათ, —რისთ.		უწკობა,	უწკობათ.	უწკობათ.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст.	წკობდი,	წკობდით.	{	ვაწკობდი,	ვაწკობდით.
	წკობდს,	წკობდთ.		აწკობდი,	აწკობდით.
Пр. Сов.	მეწკობა,	გვიწკობათ.	{	მიწკობა,	გვიწკობათ.
	გიწკობა,	ტიწკობათ.		ტიწკობა,	ტიწკობათ.
Давног.	მეწკობას,	გვიწკობათს.	{	მიწკობას,	გვიწკობათს.
	გიწკობას,	ტიწკობათს.		ტიწკობას,	ტიწკობათს.
Вуаჟი.	წკობაო,	წკობათო.	{	ვაწკობაო,	ვაწკობათო.
	წკობასო,	წკობათსო.		აწკობაო,	აწკობათო.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст.	წკობე,	წკობეთ.	{	წკობე,	წკობეთ.
	წკობს,	წკობენ.		წკობს,	წკობენ.
	წკობდი,	წკობდით.		წკობდი,	წკობდით.
	წკობდა,	წკობდა.		წკობდა,	წკობდა.
Вуაჟი.	წკობე,	წკობათ.	{	წკობე,	წკობათ.
	წკობს,	წკობათს.		წკობს,	წკობათს.
	წკობდი,	წკობდით.		წკობდი,	წკობდით.
	წკობდა,	წკობდა.		წკობდა,	წკობდა.

ПРИЧАСТИЕ.

Наст. **წკობი,** **წკობილი.** **მწკობელი.**

ПРЕМЕРЫ НА ВТОРОЕ СЛОВАРИ

შენება, строция; მართვა, править; ბნევა, сызгать; ბაზა, визать.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ.

	1-# ОТДѢЛЪ.	2-# ОТДѢЛЪ.	3-# ОТДѢЛЪ.	4-# ОТДѢЛЪ.
Наст.	ვაშენებ, —თ.	ვიმართავ, —თ.	ვაბნევ, —თ.	ვაბამ, —თ.
	აშენებ, —თ.	მართავ, —თ.	ბნევ, —თ.	ბამ, —თ.
	აშენებს, —ბენ.	მართავს, —ფენ.	ბნევს, —ფენ.	ბამს, —ბამენ.
Пр.Наст.	ვაშენებდი, —თ.	ვიმართავდი, —თ.	ვაბნევდი, —თ.	ვაბამდი, —თ.
	აშენებდი, —თ.	მართავდი, —თ.	ბნევდი, —თ.	ბამდი, —თ.
	აშენებდა, —და.	მართავდა, —და.	ბნევდა, —და.	ბამდა, —და.
Пр.С.	აშენე, —თ.	ვიმართე, —თ.	ვაბნიე, —თ.	ვაბი, —თ.
	აშენე, —თ.	მართე, —თ.	ბნიე, —თ.	ბი, —თ.
	აშენა, ნის; — შეს.	მართა (თის), — თეს.	აბნა, — ნიეს.	აბა, აბის; — ბეს.
Даннош.	მივაშენებია, გვი—თ.	მიმართვია, გვი —თ.	მიბნევიან, გვიბნევიან.	მიბამ, გვიბამ.
	გვიშენებია, —თ.	გვიმართვია, —თ.	გვიბნევიან, —თ.	გვიბამ, —თ.
	აშენებია, —თ.	მართვია, —თ.	ბნევიან, —თ.	ბამია, —თ.

УСЛОВНОЕ.

Наст.	ვაშენებდი, —თ.	ვიმართავდი, —თ.	ვაბნევდი, —თ.	ვაბამდი, —თ.
	აშენებდი, —თ.	მართავდი, —თ.	ბნევდი, —თ.	ბამდი, —თ.
	აშენებდეს, —დენ.	მართავდეს, —დენ.	ბნევდეს, —დენ.	ბამდეს, —დენ.
Пр.С.	მეაშენა, გვიშენათ.	მეიმართა, გვიმართათ.	მეაბნევა, — გვი, —თ.	მეაბამ, — გვი, —თ.
	გვიშენა, —თ.	გვიმართა, —თ.	გვიბნევა, —თ.	გვიბამ, —თ.
	აშენა, —თ.	მართა, —თ.	აბნევა, —თ.	აბამ, —თ.
Даннош.	მევაშენოს, გვიშენოსთ.	მევიმართოს, გვი —თ.	მეაბნეოს, გვი —თ.	მეაბამს, გვიბამსთ.
	გვიშენოს, —თ.	გვიმართოს, —თ.	გვიბნეოს, —თ.	გვიბამს, —თ.
	აშენოს, —თ.	მართოს, —თ.	აბნეოს, —თ.	აბამს, —თ.
Будуш.	ვაშენო, —თ.	ვიმართო, —თ.	ვაბნეო, —თ.	ვაბამ, —თ.
	აშენო, —თ.	მართო, —თ.	აბნეო, —თ.	აბამ, —თ.
	აშენოს, —ნონ.	მართოს, —თონ.	აბნეოს, —თ.	აბამს, —ან.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ.

Наст.	აშენე, —თ.	მართე, —თ.	აბნიე, —თ.	აბი, —თ.
	აშენოს, —ნონ.	მართოს, —თონ.	აბნეოს, —თ.	აბამს, —ან.
	ნუ აშენებს, —ბენ.	ნუ მართავს, —ფენ.	ნუ ბნევს, —ფენ.	ნუ აბამს, —ბამენ.
Будуш.	აშენებდი, —თ.	მართავდი, —თ.	აბნევდი, —თ.	აბამდი, —თ.
	აშენებდეს, —დენ.	მართავდეს, —დენ.	აბნევდეს, —დენ.	აბამდეს, —დენ.
	აშენე, —თ.	მართე, —თ.	აბნიე, —თ.	აბი, —თ.
აშენოს, —ნონ.	მართოს, —თონ.	აბნეოს, —თ.	აბამს, —ან.	

ПРИЧАСТІЕ.

Наст. მავშენებელი. | მართველი. | აბნეველი. | აბამელი.

ПРИМЕРЫ НА ТРЕТІЕ СЪРЯЖЕНІЕ.

отъ, строгать; ფხვანა парapat; ტირილი, плакать.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ.

1-й ОТДѢЛЪ.

2-й ОТДѢЛЪ.

3-й ОТДѢЛЪ.

Наст. სთლი, —თ.
სთლი, —თ.
სთლის, —იან.

ფხვანაქნი, —თ.
ფხვანაქნი, —თ.
ფხვანაქნის, —ნიან.

ჭვსკირ, —თ.
ჭვსკირ, —თ.
ჭვსკირს, —რიან.

Пр. Н. სთლილი, —ლი.
სთლილი, —თ.
სთლილია, —ღის, —ღენ, —ღიან.

ფხვანაქნილი, —თ.
ფხვანაქნილი, —თ.
ფხვანაქნილა, —ღიან, —ღენ.

ჭვსკირილი, —თ.
ჭვსკირილი, —თ.
ჭვსკირილა, —ღის, —ღენ, —ღიან.

Пр. С. სთალი, —თ.
სთალი, —თ.
სთალა, —ლეს.

ფხვანაქნე, —თ.
ფხვანაქნე, —თ.
ფხვანაქნა, —ნეს.

ჭვსკირე **не употреб.**

Давнол. მითლია, გვითლიათ.
გითლია, —თ.
უთლია, —თ.

მიფხვანაქნია, გვიფხვანაქნიათ.
გიფხვანაქნია, —თ.
უფხვანაქნია, —თ.

მიჭვსკირია, —რნია, გვიჭვსკირიათ.
გიჭვსკირია, —ნია—თ.
უჭვსკირია, —ნია—თ.

У С Л О В Н О Е .

Наст. სთლილიყ, —ყ.
სთლილიყ, —თ.
სთლილიყს, —ღენ.

ფხვანაქნილიყ, —თ.
ფხვანაქნილიყ, —თ.
ფხვანაქნილიყს, —ღენ.

ჭვსკირილიყ, —თ.
ჭვსკირილიყ, —თ.
ჭვსკირილიყს, —ღენ.

Пр. С. მეთალია, გვეთალიათ.
გეთალია, —თ.
ეთალია, —თ.

მეფხვანაქნა, გვეფხვანაქნათ.
გეფხვანაქნა, —თ.
ეფხვანაქნა, —თ.

მეჭვსკირა, გვეჭვსკირათ.
გეჭვსკირა, —თ.
ეჭვსკირა, —თ.

Давнол. მეთალიოს, გვეთალიოსთ.
გეთალიოს, —თ.
ეთალიოს, —თ.

მეფხვანაქნოს, გვეფხვანაქნოსთ.
გეფხვანაქნოს, —თ.
ეფხვანაქნოს, —თ.

მეჭვსკიროს, გვეჭვსკიროსთ.
გეჭვსკიროს, —სთ.
ეჭვსკიროს, —სთ.

Вудш. სთალიო, —ოთ.
სთალიო, —თ.
სთალიოს, —ლან.

ფხვანაქნო, —თ.
ფხვანაქნო, —თ.
ფხვანაქნოს, —ნან.

ჭვსკირო, **не употреб.**

П О В Е Л И Т Е Л Ь Н О Е .

Наст. სთალიყ, —თ.
სთალიყს, —ღან.
სთალი, —თ.
სთლის, —იან.

ფხვანაქნე, —თ.
ფხვანაქნოს, —ნან,
ფხვანაქნი, —თ.
ფხვანაქნის, —ნიან.

ჭვსკირე, **не употреб.**
ჭვსკიროს, **не употреб.**
ნუ ჭვსკირ, —თ.
ნუ ჭვსკირის, —რიან.

Вудш. სთალილიყ, —თ.
სთალილიყს, —ღენ.
მე სთალია, —ლიათ.
მე სთალიოს, —ლან.

ფხვანაქნილიყ, —თ.
ფხვანაქნილიყს, —ღენ.
მე ფხვანაქნო, —ნათ.
მე ფხვანაქნოს, —ნან.

ჭვსკირილიყ, —თ.
ჭვსკირილიყს, —ღენ.
მე სკირო **не употреб.**
მე სკიროს, —

П Р И Ч А С Т И Е .

Наст. მთლილი.

მთხვანაქნელი.

მჭვსკირალი.

4-ое СПРЯЖЕНИЕ.

უყვარება, любить.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ.

Наст. მიყვარს, გვიყვარსთ.
 { გვიყვარს, —სთ.
 უყვარს, —სთ.
 Пр. Н. მიყვარდის, გვიყვარდისთ.
 { გვიყვარდის, —სთ.
 უყვარდის, —სთ.
 Пр. Сов. მიყვარდა, გვიყვარდათ.
 { გვიყვარდა, —თ.
 უყვარდა, —თ.
 Давноп. მიყვარებია, გვიყვარებიათ.
 { გვიყვარებია, —თ.
 უყვარებია, —თ.

Наст. მიყვარღეს, გვიყვარღესთ.
 { გვიყვარღეს, —თ.
 უყვარღეს, —თ.
 Пр. Сов. მიყვარებოდა, გვიყვარებოდათ.
 { გვიყვარებოდა, —თ.
 უყვარებოდა, —თ.
 Давноп. მიყვარებოღეს, გვიყვარებოღესთ.
 { გვიყვარებოღეს, —სთ.
 უყვარებოღეს, —სთ.
 Будущ. მიყვარღე, გვიყვარღეთ.
 { გვიყვარღე, —თ.
 უყვარღე, —თ.

Наст. { გვიყვარღე, —თ.
 უყვარღე, —თ.
 ნუ გვიყვარს, —თ.
 ნუ უყვარს, —თ.
 Будущ. { გვიყვარღეს, —თ.
 უყვარღეს, —თ.
 არ გვიყვარღეს, —თ.
 არ უყვარღეს, —თ.

Наст. მიყვარებელი.

СПРЯЖЕНИЕ ГЛАГОЛОВЪ ОТНОСИТЕЛЬНЫХЪ.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ.

1-я ОТДѢЛЪ.

ვიწერ, —თ.
 იწერ, —თ.
 იწერს, —რებს.
 ვიწერდი, —დიოთ.
 იწერდი, —დიოთ.
 იწერდა, —დნებ, —დიანს.
 ვიწერე, —თ.
 იწერე, —თ.
 იწერა, —რაგს.

Неимѣть.

УСЛОВНОЕ.

ვიწერღე, —თ.
 იწერღე, —თ.
 იწერღეს, —ღებ.

Неимѣть.

Неимѣть.

ვიწერო, —თ.
 იწერო, —თ.
 იწეროს, —როს.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ.

იწერე, —თ.
 იწეროს, —ნ.
 ნუ იწერ, —თ.
 ნუ იწერს, —რებს.
 იწერღე, —თ.
 იწერღეს, —ღებ.
 არ იწერო, —თ.
 არ იწეროს, —ნ.

ПРИЧАСТИЕ.

Какъ Дѣйствиельный залогъ.

2-я ОТДѢЛЪ.

მიშენებ, —ბს; —ბთ, —ბენ.
 გიშენებ, —ბს; —ბთ, —ბენ.
 მიშენებდი, —დის; —დიოთ, —დნებ.
 გიშენებდი, —დის; —დიოთ, —დნებ.
 მიშენე, —ნა; —ეთ, —ნეს.
 გიშენე, —ნა; —ეთ, —ნეს.

Неимѣть.

Неимѣть.

Неимѣть.

მიშენებღე, —ღეს; —ღეთ, —ღენ.
 გიშენებღე, —ღეს; —ღეთ, —ღენ.

მიშენო, —ნოს; —ნოთ, —ნონ.
 გიშენო, —ნოს; —ნოთ, —ნონ.

მიშენე, —ნოს; —ეთ, —ნონ.
 გიშენე, —ნოს; —ეთ, —ნონ.
 ნუ მიშენებ, —ნებს; ნუ-ბთ, —ბენ.
 ნუ გიშენებ, —ნებს; ნუ-ბთ, —ბენ.
 მიშენებღე, —ღეს; —ღეთ, —ღენ.
 გიშენებღე, —ღეს; —ბღეთ, —ღენ.
 არ მიშენო, —ნოს; არ-ნოთ, —ნონ.
 არ გიშენო, —ნოს; არ-ნოთ, —ნონ.

СПРЯЖЕНИЕ СТРАДАТЕЛЬНЫХЪ ГЛАГОЛЪ.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ.

	1-# ОТДѢЛЪ.	2-# ОТДѢЛЪ.	3-# ОТДѢЛЪ.	НАЧИН. ГЛАГ.
Наст.	ვითლგები, —თ.	მეშენები, —ბის.	მეფვარება, გვეუბათ.	აღვშენები, —თ.
	ითლგები, —თ.	ბეშენები, —ბის.	ბეფვარება, —თ.	აღშენებდი, —თ.
Пр. Нес.	ვითლგებოდი, —თ.	მეშენებოდი, —ბოდა.	მეფვარებოდი, —ლის.	აღვშენებოდი, —თ.
	ითლგებოდი, —თ.	ბეშენებოდი, —ბოდა.	ბეფვარებოდი, —თ.	აღშენებოდი, —თ.
	ითლგებოდა, —დნენ.		ეფვარებოდი, —თ.	აღშენებოდა, —დნენ.
Пр. Сов.	ვითალოე, —თ.	მეშენე, —მეშენა.	მეფვარებოდა, გვე-	აღვშენდი, —თ.
	ითალოე, —თ.	ბეშენე, —ბეშენა.	—დათ.	აღშენდი, —თ.
	ითადა, —ლოეს.		ბეფვარებოდა, —თ.	აღშენდა, —დნენ.
Давнол.	ვარ, —ხარ, —არს	გიშენებოვარ, —თ.	მოყვარულ { ვიყავ.	Неимѣтъ.
	თლილ { ვიყავ, —იყავ.	უშენებოვარ, —თ.		
	იყო.	შიშენებოხარ, —თ.		
		უშენებოხარ, —თ.		

У С Л О В Н О Е.

Наст.	ვითლგებოდე, —თ.	მეშენებოდე, —დეს.	მეფვარებოდეს, გვე-	აღვშენებოდე, —თ.
	ითლგებოდე, —თ.	ბეშენებოდე, —დეს.	ფვარებოდეთ.	აღშენებოდე, —თ.
	ითლგებოდეს, —დენ.		ბეფვარებოდეს, —თ.	აღშენებოდეს, —დენ.
Пр. С.	ვიყო, —თ.	Неимѣтъ.	მოყვარულ { ვიყო, —თ.	Неимѣтъ.
	თლილ { იყო, —თ.			
	იყოს, —ნ.			
Давнол.	ვიყავ, —თ.	Неимѣтъ.	მოყვარულ { ვიყავ	Неимѣтъ.
	იყავ, —თ.			
	იყოს, —ან.			
Будущ.	ვითალო —თ.	მეშენო, —თ.	მეფვარებოდე, გვე-	აღვშენდე, —თ.
	ითალო, —თ.	მეშენოს; —ნონ.	ბეფვარებოდე, —თ.	აღშენდე, —თ.
	ითალოს; —ან.	ბეშენო, —თ.	ეფვარებოდე, —თ.	აღშენდეს, —დენ.
		ბეშენოს; —ნონ.		

П О В Е Л И Т Е Л Ь Н О Е.

Наст.	ითალოე, —თ.	მეშენე, —ნოს.	ბეფვარებოდე, —თ.	აღშენდი, —დი.
	ითალოს, —ლოს.	ბეშენე, —ნოს.	ეფვარებოდე, —თ.	აღშენდეს, —დენ.
	ნუ ითლგები, —თ.		ნუ ბეფვარება —თ.	ნუ აღშენებდი.
	ნუ ითლგების, —ბიან.		ნუ ეფვარება, —თ.	ნუ აღშენებდის.
Будущ.	ითალოდე, —თ.	მეშენებოდე.	ბეფვარებოდეს, —თ.	აღშენებოდე, —თ.
	ითალოდეს, —დენ.	მეშენებოდეს.	ეფვარებოდე, —თ.	აღშენებოდენ, —დენ.
	არ ითალო, —თ.	ბეშენებოდე.	არ ბეფვარებოდე, —თ.	არ აღშენდე, —თ.
	არ ითალოს, —ლოს.	ბეშენებოდეს.	არ ეფვარებოდეს, —ენ.	არ აღშენდეს, —დენ.

При спряженіи правильныхъ глаголовъ слѣдуетъ замѣтить, что по 1-му отдѣлу 1-го спряженія спрягаются глаголы, кончащіяся на *кѣ, ебѣ* и на 2 двусложныя и болѣе, напр.:

Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.	Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.
вѣкѣ, складывать,	вѣкѣбѣ	вѣкѣбѣ-	вѣкѣмъ, бить,	вѣкѣмъ,	вѣкѣмъ-
вѣкѣ, жить,	вѣкѣмъ,	вѣкѣмъ-	вѣкѣ, сосать,	вѣкѣмъ,	вѣкѣмъ-
вѣкѣ, вѣсть,	вѣкѣмъ,	вѣкѣмъ-	вѣкѣ, жерить,	вѣкѣмъ,	вѣкѣмъ-
вѣкѣ, вѣнчать,	вѣкѣмъ,	вѣкѣмъ-	вѣкѣ, просить,	вѣкѣмъ,	вѣкѣмъ-

Примѣчаніе. Глаголь *вѣкѣ* когда означаетъ бить когѣ, тогда спрягается правильно; напр. *Наст. вѣкѣбѣ, Пр. С. вѣкѣмъ*; когда же означаетъ жить кому что, тогда въ *Наст.* имѣетъ *вѣкѣмъ*, въ *Пр. С. вѣкѣ* (3-е лице *вѣкѣ*), *Будущ. Ус. вѣкѣ*. Также *вѣкѣ* почитать, въ *Наст. вѣкѣ* (3-е лице *вѣкѣ*), въ *Пр. С. вѣкѣ*; *вѣкѣ*, отдать кому что, *Наст. вѣкѣ*, *Пр. Сов. вѣкѣ*; *Будущ. вѣкѣ*; въ *Повел. вѣкѣ*, а сокр. *вѣкѣ*, *вѣкѣ*, отдать кому что; *Наст. вѣкѣ*, *Пр. С. вѣкѣ*, *Будущ. вѣкѣ*; *Повел. вѣкѣ* (сокр. *вѣкѣ*); въ *Относит. формѣ вѣкѣ*, *им. вѣкѣ*. Глаголь *вѣкѣ*, учить, въ *Наст.* имѣетъ *вѣкѣ*, въ *Прокл. С. вѣкѣ*.

По 2-му отдѣлу 1-го спряженія спрягаются глаголы, кончащіяся на *кѣ* и *кѣ*, напр.:

Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.	Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.
вѣкѣ, огарчать,	вѣкѣ	вѣкѣ-	вѣкѣ, зорить,	вѣкѣ,	вѣкѣ-
вѣкѣ, казать,	вѣкѣ,	вѣкѣ-	вѣкѣ, зорить,	вѣкѣ,	вѣкѣ-
вѣкѣ, портить,	вѣкѣ,	вѣкѣ-	вѣкѣ, зорить,	вѣкѣ,	вѣкѣ-

Примѣчаніе. Слѣдующіе глаголы, принадлежащіе къ 1-му отдѣлу 1-го спряженія спрягаются по 2-му отдѣлу 1-го спряженія:

Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.	Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.
вѣкѣ, поймать,	вѣкѣ	вѣкѣ-	вѣкѣ, скоблить,	вѣкѣ,	вѣкѣ-
вѣкѣ, рвать,	вѣкѣ,	вѣкѣ-	вѣкѣ, рвать,	вѣкѣ,	вѣкѣ-
вѣкѣ, собирать,	вѣкѣ,	вѣкѣ-	вѣкѣ, смотреть,	вѣкѣ,	вѣкѣ-

Примѣры для переводовъ.

Я пишу письмо, ты учишь урокъ, онъ жметъ руки; мы рвемъ пѣты, вы щиплете траву, они дѣлятъ имущество; (Пр. Нес.) я вѣнчалъ въ колокола, вы чинилъ перо; мы пѣли пѣсни, вы слушали музыку; (Пр. Сов.) я отвѣсъ книгу, ты принѣсъ очки; онъ почтнулъ друга; мы наделиши вѣрѣй, вы собрали ягоды, они выучили урокъ; (Давнопр.) я уже переписалъ бумагу; ты уже умывъ лице, онъ уже выучилъ урокъ; мы уже вымоютли хатѣ; вы уже собрали виноградъ; (Наст. Усл.) если я нарву вѣтѣвъ, если ты напишешь письмо; если онъ соберетъ учениковъ; если мы изобрѣмъ глубину моря,

если они истребятъ въ лѣсу звѣрей, (Пр. Сов. Усл.) Если бы я вѣдалъ его, если бы ты очинилъ перо; если бы мы разбили врага; если бы вы истребили разбойниковъ; (Буд. Усл.) если я сложу платье; если ты срубилъ дерево; если мы умоемъ руки; если они свяжутъ чулки; войте пѣсню, заprite двери, умейте ружь; принеси хлѣбъ; очини перо; почитай родителей; отдайте перо, принесите ножъ. Лошадь рветъ землю копытами, Петръ пишетъ лучше меня, а я пишу лучше васъ; они обыкновенно объѣдаютъ въ два часа; онъ огорчилъ родителей; онъ выказалъ дружбу; источникъ бьетъ; рѣка течетъ; солнце показалося; снимите со свѣчи.

По 1-му отдѣлу 2-го спряженія спрягаются глаголы, кончащіяся на *гѣ* и *ѣ*, напр.:

Отглагол. имя.	Наст.	Пр. С.	Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.
загнѣбъ, ставить,	загнѣбѣ,	—гѣ.	вѣнѣбъ, мыть,	вѣнѣбѣ,	вѣнѣбѣ.
задрѣбъ, поручать,	задрѣбѣ,	—рѣ.	вылѣбъ, выливаться,	вылѣбѣ,	вылѣбѣ.

Примѣчанія:

1) Глаголы, кончащіяся на *ѣ* и *гѣ* въ 3-мъ лицѣ Прощ. Сов. времени кончатся на *ѣ*, напр. Отглагол. имя *гѣ*бъ, хваить, Н. *гѣ*бѣ, Пр. С. *гѣ*бѣ, 3-е лице *ѣ*бѣ, Пр. Сов. Усл. Пакловенія *гѣ*бѣ, Давнопр. Усл. *гѣ*бѣ, *ѣ*бѣ, рубить, Наст. *ѣ*бѣ, Пр. Сов. *ѣ*бѣ, 3-е л. *ѣ*бѣ, Пр. Сов. Усл. *гѣ*бѣ, Давнопр. *гѣ*бѣ, и т. д.

2) Слѣдующіе глаголы, въ которыхъ окончаніе *гѣ* и *ѣ* принадлежать къ корню глагола, спрягаются по 1-му отдѣлу 1-го спряженія.

Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.	Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.
зѣбѣ, кормить,	зѣбѣ,	зѣбѣ.	зѣбѣ, собирать,	зѣбѣ,	зѣбѣ.
зѣбѣ, бить,	зѣбѣ,	зѣбѣ.	зѣбѣ, говорить,	зѣбѣ,	зѣбѣ.
зѣбѣ, искать,	зѣбѣ,	зѣбѣ.	зѣбѣ, Пр. н. <i>зѣбѣ</i> бѣ;		
зѣбѣ, рождать,	зѣбѣ,	зѣбѣ.	Пр. Сов. Усл. <i>зѣбѣ</i> бѣ,	Давн. <i>зѣбѣ</i> бѣ;	
зѣбѣ, пѣть,	зѣбѣ,	зѣбѣ.	прочихъ времени не имѣтъ		

По 2-му отдѣлу 2-го спряженія спрягаются глаголы, кончащіяся на *гѣ*, напр.:

Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.	Отглагол. имя.	Наст.	Пр. Сов.
зѣбѣ, просить,	зѣбѣ,	—гѣ.	зѣбѣ, шить,	зѣбѣ,	зѣбѣ.
зѣбѣ, дуть,	зѣбѣ,	—рѣ.			

Примѣчанія:

1) Слѣдующіе глаголы 1-го и 2-го отдѣла 2-го спряж. кончащіяся на *гѣ*, *ѣ* и *зѣ* въ Прощ. Сов. времени въ послѣднемъ слогѣ, между двумя согласными буквами имѣютъ вставочную букву *ѣ* или *гѣ* или же кончатся на *ѣ* и *зѣ*, напр.:

Отглаг. имя.	Наст.	Прощ. Сов.
გაუშვებ, отпустить,	გაუშვებ,	გაუშვი (3-ე ლ. გაუშვა).
პყრობა, держать,	ვიპყრობ,	ვიპყარ (3-ე ლ. იპყრა).
თხრობა, сказывать,	ვეუთხრობ,	ვეუთხარ (3-ე ლ. უთხრა).
ცნობა, узнавать,	ვცნობ,	ვცნა (3-ე ლ. ჰცნა).
თრობა, пить до пьяна,	ვართობ,	ვართვი (3-ე ლ. ათრა).
უბნობა, говорить,	ვუბნობ,	ვუბენ Неупотр.
უბნებ, заставить говорить,	ვაუბნებ,	ვაუბენ (3-ე ლ. აუბნა).
რგვა, сажать,	ვრგავ,	ვრგი (3-ე ლ. რგა).
ხნვა, пахать,	ვხნავ,	ვხნა (3-ე ლ. ჰხნა).
კლვა, убивать,	ვკვლავ,	ვკვალ (3-ე ლ. ჰკლა).
ღცვა, сохранять,	ღაციღვავ,	ღაციღვი (3-ე ლ. დაციღვა).
ჟვა, дѣлать,	ვჟვავ,	ვჟვი (3-ე ლ. ჰჟვა).
კრვა, вязать,	ვკვრავ,	ვკვარ (3-ე ლ. ჰკრა).
ღვწვა, сжигать,	ღვწვავ,	ღვწვი (3-ე ლ. დავწვა).
კლეზა, уменьшать,	ვაკლებ,	ვაკელ (3-ე ლ. აკლა).

2) Слѣдующіе глаголы на **ობა** не имѣютъ Прощ. Сов. времени.

Отглаг. имя.	Наст.	Отглаг. имя.	Наст.
სწავლობა, учиться,	ვსწავლობ.	პოულობა, находить,	ვპოულობ
შოულობა, находить,	ვშოულობ.	ლაპარაკობა, говорить,	ვლაპარაკობ.
ლოცულობა, молиться,	ვლოცულობ.	სეირნობა, гулять,	ვსეირნობ.
ჟიდულობა, покупать,	ვჟიდულობ.	თამაშობა, играть,	ვთამაშობ, и др.

3) Глаголы односложные на **ვა** спрягаются по 1 му отдѣлу 3-го спряженія, какъ: შვა, рождаť; ფშვა, дышать; პრცვა, грабить.

4) Глаголы, кончащїеся на **ჟა** спрягаются, какъ глаголы на **ვა**; слѣдуетъ замѣтить, что буква **ჟ** измѣняется на **ვა** и **ვავ**; буквы **ჟ** на **ვე**; буквы **ჟა** на **ვა**; буква **ჟ** на **ვი**, и т. д.; напр. შხნავ, точить.

Наст.	ვმანჟ	или ვმანავ.	Пр. Сов.	ვმანჟ	или ვმანვე.
	მანჟ	— ვმანავ.		ჰმანჟ	— ვმანვე.
	მანჟს	— ვმანავს.		ჰმანჟა	— ვმანვეა.
Пр. Нес.	ვმანჟი	— ვმანავი.	Пр. С. Усл.	მემანჟა	— მემანავა.
Давнопр.	მომანჟეს	— მომანავეს.	Давн. Усл.	მემანჟოს	— მემანავოს.
Наст. Усл.	ვჰმანჟდე	— ვჰმანავდე.	Буд. Усл.	ვამანჟო	— ვამანო и т. д.

5) Многіе Средніе глаголы на **ვა** спрягаются съ помощію вспомога- тельнаго глагола ვარ, см. примѣч. 3-го отдѣла 3-го спряж.

6) Непослѣдуетъ:

Отглаг. имя. ჟიღვა, покупать. Наст. ვიყიდი. Пр. Сов. ვიყიდ (3-ე ლ. იყიდა. Пр. Сов. Усл. შეყიდა. Буд. Усл. ვიყილო).

По 3-му отдѣлу 2-го спряженія спрягаются глаголы, кончащїеся на **კვა**, напр.:

	Отгл. имя.	Наст.	Пр. С.		Отгл. имя.	Наст.	Пр. С.
ძლევა, отдавать,		ვაძლევ, ვაძლიერ.	ქნევა, махать,		ვიქნევ, ვიქნობ.		ვიქნობ.
ძლევს, побѣждать,		ვსძლევ, ვსძლიერ.	სევა, рвать,		ვსევე, ვსეობ.		ვსეობ.
მღვრევა, мутить воду,		ვამღვრევ, — რიე.	რიევა, грабить,		ვარიევე, ვარიეობ.		ვარიეობ.

Непослѣдуютъ:

	Отгл. имя.	Наст.	Пр. С.		Отгл. имя.	Наст.	Прощ. Сов.
ჭმევა, кормить,		ვაჭმევ, ვაჭმეი.	სმევა, поить,		ვასმევ, ვასვი (3 ა. სევა.)		
რქმევა, называть,		ვარქმევ, ვარქმეი.	სუფევა, пребывать,		ვკსუფევ, ვკსუფეი.		ნეიმზეთ.
რომევა, отнимать,		ვართმევ, ვართმეი.	ცმევა, надѣвать,		ვაცმევ, ვაცვი.		

По 4-му отдѣлу 2-го спряженія спрягаются глаголы, кончащїеся на მს и ჴმს, напр.:

	Отгл. имя	Наст.	Пр. С.		Отгл. имя.	Наст.	Пр. С.
ცემს, одѣвать,		ვაცემ, ვაცვი.	სემს, брать,		ვისემ, ვისევი.		ვისევი.
რცემს, ударить,		ვარცემ, ვარცეი.	თქმს, говорить,		ვსთქემ, ვსთქეი.		ვსთქეი.
ფმს, дѣлать,	{ ვკმს, ვეკმს. ვფმს. }	ნეიმზეთ.	სემს, пить,		ვსემ, ვსეი.		ვსეი.
				როტმს, разстилать,		ვართომ, ვართოი.	
			სსმს, сажать.		ვსსემ, ვსსეი.		ვსსეი.

Примѣры для переводовъ.

Я учусь читать по Русски; ты читаешь хорошо; онъ кончаетъ работу; мы убираемъ книги, вы хвалите искусство живописца; они говорятъ по Русски; (Пр. Нес.) я гулялъ по саду; ты игралъ въ шахматы; онъ кончалъ работу; мы искали друзей; вы собирали учениковъ; они отпускали на волю своего челоуѣка; (П. С.) я отправилъ ваше письмо; ты нашелъ свою лошадь; онъ не узналъ своего друга; мы видѣли вашу сестру; вы выпили вино за здоровье моего брата; они купили эту шляпу; (Давнопр.) я живалъ въ деревнѣ; ты насадилъ деревья; онъ спашалъ поле; они читали эту книгу; вы никогда не покупали бумаги; они ни когда не выгривали заклада; (Наст. Усл.) если только я увижу своего благодѣтеля; если ты найдешь въ томъ утѣшенїя; если мы сохранимъ вѣрность; если они сохранятъ спокойствїе; (Прощ. Сов. Усл.) если бы я издержалъ твои деньги, что бы ты сказалъ мнѣ; если бы онъ купилъ для меня домъ, я бы сказалъ ему спасибо; если бы они выстроили домъ, то не платили бы за квартиру; (Буд. Усл.) если онъ будетъ жить у своего отца, то накопить деньги; если они увидятъ нашъ садъ, то удивятся; (Повел.) ищите книгу; уберите вещи; посадите дерево; приведите своего брата; наполни стаканъ водою; отведи лошадь; не хвали себя; (Вопрос.) вы видите вашъ садъ? посмотрите, что онъ дѣлаетъ? выучили-ли вы ваши уроки? негуляли-ли въ паркѣ? въ которомъ часу вы обѣдаете, въ которомъ часу вы ложитесь спать? развѣ

гы незналъ объ этомъ? развѣ онъ тебѣ не сказалъ объ этомъ? зналъ ли ты моего брата? развѣ вы не узнали своего двоюроднаго брата? явили вы чай? кушали ли вы кофе? говорили ли вы ему правду? истинной другъ хранить вѣрность и въ несчастіи друга; въ вѣрности друзей находимъ утѣшеніе; дѣти ничего не должны скрывать отъ родителей; мы видимъ ошибки другихъ, а своихъ не замѣчаемъ; время лучше всего исцѣляетъ печаль.

По 1-му отдѣлу 3-го спряженія спрягаются односложные глаголы на **з**, напр.:

Отгл. имя.	Наст.	Пр. Сов.	Отгл. имя.	Наст.	Пр. Сов.
თხრა, копать,	ვთხრი,	ვთხარე.	სჯა, трудить,	ვსჯი, ვსჯი,	ვსჯარე.
ყრა, бросать,	ვყურა,	ვყვარე.	ცლა, испытывать,	ვცლი,	ვცლადე.
ახლა, открывать,	ავხლი,	ავხლადე.	გლა ударять,	ვიგლი,	ვიგლადე.

Примѣчаніа:

1) Многіе глаголы сего Отдѣла въ Пр. Сов. времени отбрасываютъ конечную **ე**, напр.:

ცრა, сѣять, ვსერი, ვსერი (3 л. ვსერი). | სრა, сгибать, ვსრი, ვსრი (3 л. ვსრი).

2) Другіе глаголы въ Пр. Сов. времени, вмѣсто вставочной буквы **ე** принимаютъ **ი**, напр.:

ჭრა, рѣзать, ვჭერი, ვჭერი (3 л. ვჭერი). | ფხურა, искоренять, ვფხური ვფხურე ვფხურა.
შვა, ражать, ვშვი, ვშვი (3 л. ვშვი). | ფშვა, дышать, ვფშვი, ვფშვი (3 ფშვი).

3) Непослѣдуетъ:

შვა, жать, ვშვი, ვშვი (3 л. ვშვი).		— знать, ვუწი, ვუწი.
ვლა, ходить, ვვლი, ვვლი (3 л. ვვლი).		— хотѣть, ვლაში, ვლაში.
სრა, сбѣгать, ვსრბი или ვრბი.		—

По 2-му отдѣлу 3-го спряженія спрягаются глаголы, кончащіеся на **ბ** съ предыдущею согласною буквою, напр.:

Отгл. имя.	Наст.	Пр. Сов.	Отгл. имя.	Наст.	Пр. С.
გზავნა, посылать,	ვგზავნი,	—ნე.	ბურძენა, трепать,	ვბურძენი,	—ნე.
პოვნა, находить,	{ ვიპოვნი, ვიპოვნი. и ვიპოვი, ვიპოვე.	ვიპოვნი.	ღევნა, преслѣдовать,	{ ვსლევნი, —ნე. ვსლევ, —ლი.	—
შოვნა, приобрести,	{ ვიშოვნი, ვიშოვნი. и ვიშოვი, ვიშოვე.	ვიშოვნი.	ძებნა, искать,	ვსძებნი,	—ნე.

Примѣчаніе. Односложные глаголы на **ბ** въ Прош. Сов. времени вмѣсто окончанія **ბე** принимаютъ **ებ**, напр.:

Отгл. имя	Наст.	Пр. Сов.	Отгл. имя.	Наст.	Пр. Сов.
ბჭყვინა, щипать,	ვბჭყვინი,	ვბჭყვენი.	რევნა, портить,	ვრევნი, ვრევენი (ვრევენა).	
ქმნა, дѣлать,	ვქმნი, ვქმნი (3 л. ვქმნა).		ყვა, творить,	ვყვნი, ვყვენი (ვყვენა).	

Неиспользоуеть:

Отг. имя.	Наст.	Пр. Сов.
დაცვივნა, вспадасть, ცოდნა, знать, ლოღინი, ждать,	დავსცვივი. ვიცი (Давნოпр. შცოდნია). ველი, Пр. Нес. ველოღი.	Неупотребляеть.

По 3-му отдѣлу 3-го спряженія спрягаются глаголы, кончающиеся на *ოდა, იღი*. Глаголы Среднѣ сего отдѣла большею частію не имѣють Прош. Сов. времени.

Отг. имя.	Наст.	Пр. С.	Отг. имя.	Наст.	Пр. Сов.
ძლოღა, сопровождать, ძანოღი, звать кого, წაღიღი, желать, სიციღი, смѣяться, ძრწოღა, дрожать,	ვეძღვი, ვეძღვ. ვეძანი, ვეძანგ. ვიწაღი, ვიწაღგ. ვიციღი, ვიციღგ. ვძრწო, —	ვეძღვი, ვეძღვ. ვეძანი, ვეძანგ. ვიწაღი, ვიწაღგ. ვიციღი, ვიციღგ. —	კროღა, сверкать, ქროღა, дуть, ღმუვიღი, ревѣть, ემოღა, дымѣть, ფერიღი, кричать,	ვეკროღი. ვექროღი. ვეღმუვი. ვემუღი. ვეფერიღი.	— — — — —

Переходящая и Относительная форма сихъ глаголовъ спрягается по 2-му отдѣлу 2-го спряженія :

ძრწოღება, **дрожать, заставить дрожать,** { ვიძრწოღებ, —ღგ.
ვაძრწოღებ, —ღგ, и т. д.

Примѣчаніе. Глаголы среднѣ, кончающиеся на *ოდა, იღი, ლი, ვა, ომა* и *ნა* спрягаются и съ помощію Вспомогательнаго глагола ვარ, напр. ქუხა გრემწბ.

Наст.	ვექუხ, ქუხ, ქუხს. ვეუსო, ქუესო, ქუესან.	или	ვეუნ-ვარ, ქუუნ-ხარ, ქუუნს. ვექუნ-ვართ, ქუქუნ-ხართ, ქუქუნს.	
Пр. Нес.	ვექუნსღი.		Наст. Усл.	ვექუნსღგ.
Давнопр.	შიქუნსია, შიქუნსია.		Пр. Сов. Усл.	შექუნსა.
Пр. Сов.	ვექუნსე, неупотр.		Давнопр.	შექუნსოს.
Повелит.	{ ქუუნსე. ქუუნსღგ.		Буд.	ვექუნსო и т. д.

Также спрягаются:

ღუღვა, кипѣть.	ვეღვ, ვეღვ-ვარ.	გეანა, походить,	ვეგავ, ვეგავ-ვარ.
ღორვა, стоять.	ვეღორ, ვეღორ-ვარ.	გლომა, валаться.	ვეგლი-ვარ (3 л. გლია).
ფროღა, вонять.	ვეფარ, ვეფარ-ვარ.	წოღა, лежать.	ვეწვივ, ვეწვივარ (3 л. წვივს).

Примѣры для переводовъ.

Я воспитываю дѣтей; ты испытываешь друга; онъ преслѣдуеть врага; мы ищемъ счастья, вы находите удовольствіе въ занятіяхъ; они трудятся. (Пр. Н.) я копалъ землю; ты строгадь доску; онъ свертывалъ бумагу; мы дрожали отъ страха, вы кричали отъ радости, они бѣгали по комнатамъ;

(Пр. С.) я просѣялъ муку, ты опорожнилъ посуду; онъ ошипалъ гуся, мы бросили мечъ, вы открыли кладъ, они отыскали двоюродную сестру; мухи жужжать; левъ реветъ, быки бодаются; вода кипитъ, громъ гремитъ; эта вещь стоитъ дорого; рѣжьте мясо, очистите яблоко; заплатите долгъ; если бы я перемѣнилъ одежду; если бы онъ нашелъ друга; если бы мы испытали его дружбу; если бы вы пролили воду; мы бѣгали, вы учились.

По 4-му спряженію спрягаются глаголы Мѣстоименные, напр.

Отгл. имя.	Наст.	Давнопр.
წყურვა, жадать,	მწყურს,	მწყურვებია, — ვია.
სარავ, радоваться,	მისარავს, — რის;	მსარე ბია.
ქონა, имѣть,	მქონეს,	მქონე ბია, — ნია.
წაღლით, желать,	მწაღს, — ღიან;	მწაღე ბია, მწაღნია.
ღვიძილით, неспать,	— მღვიძიავს,	მღვიძიე ბია.
რწმენა, вѣровать	{ მრწამს, მრწმენა,	მრწმუნე ბია, მრწამე ბია.
ყოლა, имѣть,	მეყავს,	მყოლია.
ჯერა, вѣрить,	მჯერავს,	მჯერი.
ჩება, казаться,	მჩინს,	მჩენია.

Примѣчаніе: Многіе глаголы 4-го спряженія Относительной формы спрягаются и съ помощію глагола ვარ, напр. Наст. მიყვარ-სარ, გიყვარ-ვარ, ვუყვარ-ვარ, უყვარ-სარ; Прощ. მყვარე ბი-სარ, გყვარე ბი-ვარ, ვკვარე ბი-ვარ, კვარე ბი-სარ; прочихъ временъ неимѣють. Наст. Страд. Залога მოყვარულ ვარ, — სარ, — არს, и т. д. Пр. Сов. მოყვარულ ვიყავ, — იყავ, — იყო, и т. д.

Непослѣдуютъ:

Отгл. имя.	Наст.	Давнопр.
სვა, имѣть,	მივის,	მივოლა (Пр. მესვა, Буд. მესვას).
ღება, лежать,	მიძევს или მიღევს,	მღებია (Пр. Сов. მეღვა, Буд. მეღვას).
ჯდობა, сидѣть,	მიჯის,	მჯდომია (Пр. Сов. მიჯდა, Буд. მიჯდეს).
ბაღება, имѣть,	მაბაღია.	მბაღებია (Пр. Сов. მებაღა (Буд. მებაღოს).

Слѣдующіе глаголы употребляются въ одномъ только Настоящемъ и Пр. Несов. времени, მახს, მხამს, მიძს, მამს, надлежитъ мнѣ, тебѣ; ему; მხამდა, მიძდა, надлежало мнѣ, тебѣ, ему; მკამა, имѣю дѣло, надобность, въ Пр. Нес. მკამოდა.

Примѣры для переводовъ.

У меня есть яблоко, у тебя груша, у него вишни; у насъ есть домъ, у васъ есть лошадь, у нихъ есть собака; у меня были часы, у тебя былъ ножикъ, у него была цѣпочка; у насъ были перья; я имѣлъ счастье, ты

имѣлъ несчастіе; у меня нѣтъ платья, у васъ нѣтъ сапоговъ; мы не имѣемъ чаю и сахару. Нѣтъ ли у васъ денегъ? небыли ли у васъ картины? Если у васъ сестры? Если у нихъ братья? Я имѣлъ лошадей; ты имѣлъ овецъ, онъ имѣлъ корову; была ли у васъ собака? бойтесь Бога; радуйтесь.

При спряженіи Относительныхъ глаголовъ слѣдуетъ замѣтить, что они, сохраняя во всѣхъ временахъ начальныя частицы: ვი, ვუ, მ, მს, მო спрягаются, какъ Дѣйствительные глаголы и не имѣютъ Давнопр. времени Изъявительнаго наклоненія, Прощ. Соверш. и Давнопр. Условнаго наклоненія, напр.:

Отгл. имя.	Наст.	Пр. Сов.	Отгл. имя.	Наст.	Пр. Сов.
წერა, писать,	ვიწერ,	ვიწერე.	ოლა, строгать,	ვიოლი,	ვიოლოე.
წუნხ, огорчаться,	ვიწუნხ,	ვიწუნიე.	ფსაჭნა, парапать,	ვიფსაჭნი,	ვიფსაჭნე.
შენება, строить,	ვიშენებ,	ვიშენე.	ტირილი, плакать,	ვიტირი,	ვიტირიე.
მართვა, править,	ვუმართავ,	ვუმართე.	რგვა, сажать,	ვურგავ,	ვურგეი.
ხევა, бросать,	ვუხევე,	ვუხეიე.	ხნვა, пахать,	ვიხნავ,	ვიხნან.
ხმა, привязывать,	ვუხამ,	ვუხი.	კლევა, лишать,	ვიკლებ,	ვიკელ.
ქება, хвалить,	მიქებ,	მიქე.	კლება, лишать,	მიკლებ,	მიკელ.
ხლება, портить,	მახლებ,	მახლიე.	ფსაჭნა, парапать,	მიფსაჭნი,	მიფსაჭნე.

Примѣры для переводовъ.

Я пишу стихи для себя; ты строишь домъ для него; онъ рветъ для него цѣпты. Я хвалилъ себя; онъ надѣвалъ на себя платье, они платили свой долгъ; я нашелъ свою книгу, онъ набралъ для себя ягодъ; мы бранили васъ; муха меня кусаетъ; онъ грызетъ тебя; вѣрите ли? вы не вѣрите? дайте мнѣ эту книгу, покажите ему письмо; скажите правду; забудьте отдать ему письмо.

Собака кусается; столъ двигается; листъ шевелится; рѣки разливаются; лагерь укрѣпляется; многіе умираютъ отъ болѣзней, за лѣнностію слѣдуетъ бѣдность; весною земля одѣвается травою, рѣка течетъ; звѣри ходятъ, человекъ дышетъ, яблоко падаетъ.

При спряженіи Страдательныхъ глаголовъ слѣдуетъ замѣтить, что они, сохраняя начальную частицу ვი въ Пр. Сов. времени Изъявительнаго наклоненія имѣютъ тѣже окончанія, какія глаголы Дѣйствительныя, напр.:

Отгл. имя.	Наст.	Прощ. Сов.	Отгл. имя.	Наст.	Пр. Сов.
ზელა, мѣсить,	მოვიზელები,	მოვიზელე.	მოხნვა, вснахать,	მოვიხნევი,	მოვიხნა.
მართვა, править,	ვიმართები,	ვიმართე.	ღარგვა —	ღავირგვი,	ღავირგე.
მოკლვა, убить,	მოვიკლვი,	მოვიკელ.	შეკრვა, связывать,	შევიკრვი,	შევიკარ.

Также спрягаются глаголы Возвратные и Взаимные, напр.:

Отгл. имя.	Наст.	Прощ. Сов.
გღებ, валяться,	ვეგლები,	ვეგლავ.
მზალებ, готовиться,	ვემზალები,	ვემზალე.
კრტიშლობ, ссориться,	ვეკრტიშლობი,	ვეკრტიშლე.
ტიროლო, плавать,	ვეტიროები,	ვეტიროე.
ფხაჭხა, парашать,	ვეფხაჭხენები,	ვეფხაჭხე.
ობი, сражаться,	ვეომები,	ვეომე.

Примечаніа:

1) Для образования Страдательных и Возвратных глаголовъ изъ Дѣйствительныхъ къ началу вмѣсто частицъ ვ, ვჰ, ვა и т. д. ставятъ ვი или ვე и придають къ окончанію слоги ები или ვი. Глаголы, кончащіяся на ება въ Страдательномъ залогѣ имѣютъ იები вмѣсто ენები, напр. ვიწვინები, а не ვიწვენები, и т. д.

2) Мѣстоименные глаголы въ Страдательномъ залогѣ спрягаются по приведенному примѣру, напр.:

Отгл. имя.	Наст.	Пр. Сов.	Отгл. имя.	Наст.	Пр. Сов.
წყურვა, жаждать,	მეწყურვება,	მეწყურა.	ღვიძილი, неспать,	მეღვიძება,	მეღვიძა.
ქობა, имѣть,	მექობება,	მექობა.	ბაღება, имѣть,	მებაღება,	მებაღა.
თამაშობა, играть,	მეთამაშება,	მეთამაშა.	ტულუვება, желать,	მეტულუვება,	მეტულა.

3) Глаголы Относительные съ частицами მ, მა, მი въ Страдательномъ Залогѣ измѣняютъ сію частицу на მე и спрягаются такъ: Накл. Изъявительное Наст. მეშენები, მეშენების или მეშენება; გეშენები, გეშენების или გეშენება; Прощ. Нес. მეშენებოდი, მეშენებოდის или მეშენებოდა; გეშენებოდი, გეშენებოდის или გეშენებოდა; Прощ. Сов. მეშენე; შეშენა; გეშენე, გეშენა; Давнопр. გიშენებოვარ, უშენებოვარ; მიშენებოხარ; უშენებოხარ; Наклоненіе Условное Наст. მეშენებოდე, მეშენებოდეს; გეშენებოდე, გეშენებოდეს; Буд. მეშენო, მეშენოს; გეშენო, გეშენოს; Повелительное Наст. მეშენე, მეშენოს; გეშენე, გეშენოს; ნუ მეშენები, ნუ მეშენების; Будущее მეშენებოდე, მეშენებოდეს; გეშენებოდე, გეშენებოდეს; არ მეშენო, არ მეშენოს; არ გეშენო, არ გეშენოს, и т. д.

При спряженіи Страдательно-Начинательныхъ глаголовъ слѣдуетъ замѣтить, что они, имѣя начальную частицу ვ, а въ концѣ ჟები въ Прощ. Сов. времени вмѣсто окончанія ჟე принимаютъ დი, напр. დავგრდობ, დავვარდები, падать, Пр. Сов. დავვარდი; გატყდობა разбиться, Наст. გატყეები, Пр. Сов. გატყედი, и т. д. Многіе глаголы вмѣсто окончанія ჟები принимаютъ и ები, а въ Прощ. Сов. имѣеть непра-

вильное окончание, напр. დაბრძობა, устать отъ трудовъ, Наст. დაგზავნები, Прощ. Сов. დაგზავნება; გაყვლა, сопровождать, Наст. გაგზავნები, Прощ. Сов. გაგზავნა; კრთობა, ужасаться, Наст. ვგჭრები, Прощ. Сов. ვგჭრით.

Глаголы Страдательно-Начинательные имѣютъ и относительную форму, которая спрягается такъ:

Наклонение Изъявит. Буд. აღმიშენდება, აღვიშენდება; Прощ. Неч. აღმიშენდებოდი, აღვიშენდებოდი; Прощ. Сов. აღმიშენდი, აღვიშენდი; Накл. Условное; აღმიშენდებოდე, აღვიშენდებოდე; Буд. აღმიშენდე, აღვიშენდე.

§ 20. Глаголы Неправильные бываютъ: а) полные, имѣющие всѣ времена и б) неполные, имѣющие только нѣкоторые. Къ первымъ относятся глаголы ვლა, სვლა, ходить, უოფა, ძღვლა. Ко вторымъ глаголы: ვარ, есмь; ჯდობა, сидѣть; დება и წოლა, лежать; დგობა, стоять; ვეტყვი, скажу; გაბა, находиться; გვანა, походить, სვა, уповать; გმალა, куриться; დენა, течь; ჩენა, казаться.

Примеры для переводовъ съ Грузинскаго языка.

4) ერთმა ქორმა ერთი ისეი შეიპურა და ჭამა ენება, ისერ ებრვე უვნებელი ცოცხალი ეყრა, ზვიდამ მონადირისაგან შეშინებულმან ერთმან კაკაბმან ჩამოურა, ქორი წაეტანა „ამასც დავიჭერო“ იგი ისეიც ჭანგიდამ დენსწია და წაუვიდა, ველარც კაკაბს-მოეწია და ორიც დეკარცა.

5) ერთი კაცა დაიარებოდა, ნახა ერთი ძუ ლომი მომკვდარი და ერთი ლეკვი დარჩომოდა, წაიყვანა და ზრდა დაუწყო. რა გაზარდა, ღიდი შეიქმნა, დაიწყო ნადირობა და ნადირის ჭამა. დღეს ერთსა ნადირი ვერ იშოვნა, თვისი გამსდელი კაცა მოინდომა შესაჭმელად. კაცამ რა შეიტყო ხეზღდ გავიდა, ლომი შირს წამოუწვა, უთხრა. „ჩემო დედის უსაყვარელესო და დამარჩენელი გამზდელი, ყოველი შენი ზნეობა რომ მასწავლე, ეგ ხეზდდ გასვლა რად აღარ მასწავლეო.“ კაცამ უპასუხა. „ეს ჩემ-თვის შევიხანსეო. რა ასე გამიჭირდეს მომხმარებოდა.“

6) ერთმა კაცმა ღიდი-ძალი ოქრო მიწას დაფლა, დღე ყოველი მივიდის, ადგილი იგი ნახის, შეამცნია ერთმა სხვა კაცმა და თქვა. „მივიდე, ადგილი იგი მოვთხარო, რომელსა კაცი იგი სშირად ნახავს და ვნახო, რა უქმესო.“ მივიდა ღამე, მოთხარა, ჰპოვა ოქრო, ამოიღო და წაიღო და მის წილ ლოდი დამარხა. მოუნდა კაცსა მას ნახვა ოქროსი, ნახა ნაცვლად ოქროსა ლოდი იღვა, დაიწყო ტირილი და ვაჟა. მივიდა კაცი იგი მომპარავი, ჰკითხა „რას სტირიო“ მან უთხრა. „ოქრო დაფულად, დახარჯევა არ მენება, იგრ მოუპარავსთ და ლოდი დაუფლავსთო.“ უთხრა მან კაცმან. ვი შენ, რად სტირიო, მანდ მიწასი გინდა ოქრო იღვას, გინდა ქვაო, თუმცა არ დახარჯამდიო.

I. СПРЯЖЕНИЯ НЕПРАВИЛЬНЫХЪ ГЛАГОЛОВЪ ПОЛНЫХЪ.

Отглагольное имя, ვლახ, სვლახ, ходить; უკაჲ, ძლახ.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст.	{ ვალ, —თ.	{ იველი, —თ.	{ ვჭყოფ, —თ.
	{ სვალ, —თ.	{ ივლი, —თ.	{ ჭყოფ, —თ.
	ვალს, ვლენ, ვლენახ.	ივლის, —ლიახ.	ჭყოფს, —ფენ.
Пр. Н.	{ ვილოდი, —თ.	{ ვივლიდი, —თ.	{ ვჭყოფდი, —თ.
	{ სვილოდი, —თ.	{ ივლიდი, —თ.	{ ჭყოფდი, —თ.
	ვილოდა, —ლის —ლენ.	ივლიდა, —ლენ. —ლიახ.	ჭყოფდა, —ლის. —ლენ.
Пр. С. Давнош.	{ ვედ, —თ.	{ ვიარე, —თ.	{ ვჭყავ, ვჭყვი, —თ.
	{ სვედ, —თ.	{ იარე, —თ.	{ ჭყავ, ჭყვი, —თ.
	ვიდა, ვილენ.	იარა, —რეს.	ჭვა, ჭვის, ჭვენა, ჭვენს.
	მივლია, გვივლიათ.	მიარია, გვიარიათ.	მიყვია, გვი, —თ; მიყოფია, —თ.
	{ გივლია, —თ.	{ გიარია, —თ.	{ გიყვია, —თ, გიყოფია, —თ.
	სვლია, —თ.	სუარია, —თ.	სუყვია, —თ, სუყოფია, —თ.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст.	{ ვილოდე, —თ.	{ ვივლიდე, —თ.	{ ვჭყოფდე, —თ.
	{ სვილოდე, —თ.	{ ივლიდე, —თ.	{ ჭყოფდე, —თ.
	ვილოდეს, —დენ.	ივლიდეს, —დენ.	ჭყოფდეს, —დენ.
Пр. С. Давнош.	{ მევლო, გვევლით.	{ მიარა, გვიარათ.	{ მეყო, გვეყოთ.
	{ გევლო, —თ.	{ გეარა, —თ.	{ გეყო, გეყოთ.
	ევლო, —თ.	ეარა, —თ.	ეყო, ეყოთ.
Пр. С. Давнош. Буаშ.	{ მევლოს, გვევლისთ.	{ მიაროს, გვიაროსთ.	{ მიყოს, გვიყოსთ.
	{ გევლოს, —თ.	{ გეაროს, —თ.	{ გეყოს, —თ.
	ევლოს, —თ.	ეაროს, —თ.	ეყოს, —თ.
Буаშ.	{ ვიდე, —თ.	{ ვიარო, —თ.	{ ვჭყო, —თ.
	{ სვიდე, —თ.	{ იარო, —თ.	{ ჭყო, —თ.
	ვიდეს, —დენ.	იაროს, —როს.	ჭყოს, —ოს.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст.	{ ვედ, სვედ, ველით.	{ იარე, —თ. { ქარე, ბოლოე, { ჭყავ, —თ.	
	{ ვიდეს, —დენ, —ლენ.	{ გეალოე, —თ.	{ ჭყოს, —ოს.
Буაშ.	{ ნუ სვალ, —თ.	{ ნუ ივლი, —თ.	{ ნუ ჭყოფ, —თ.
	{ ნუ ვალს, —ვლენ.	{ ნუ ივლის, —ლიახ.	{ ნუ ჭყოფს, —ფენ.
Буაშ.	{ სვილოდე, —თ.	{ ივლიდე, —თ.	{ ჭყოფდე, —თ.
	{ სვილოდეს, —ნ.	{ ივლიდეს, —დენ.	{ ჭყოფდეს, —დენ.
	{ არ სვიდე, —თ.	{ არ იარო, —თ.	{ არა ჭყო, —თ.
	{ არ ვიდეს, —დენ.	{ არ იაროს, —როს.	{ არა ჭყოს, —ოს.

ПРИЧАСТИЕ.

Наст. მვლელი, მავალი, მყოფელი.
 Прощ. ვლილი.

Страдательный залогъ глагола ვჱყოფ.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ.

Наст. { ვიყოფები, — თ. ვიყვი, — თ.
 იყოფები, — თ. იყვი, — თ.
 იყოფების, — ბიან, იყვის, იყვიან.

Пр. Н. { ვიყოფებოდი, ვიყოფოდი, — თ.
 იყოფებოდი, იყოფოდი, — თ.
 იყოფებოდა, იყოფოდა, -დნენ, -ლიან.

Пр. С. { ვიყავი или ვიყავ, ვიყავით.
 იყავი, — თ.
 იყო, იყვნენ.

Давноп. { ყოფილ-ვარ, — ხარ, — არს.
 ყოფილ-ვართ, — ხართ, — არიან,

УСЛОВНОЕ.

Наст. { ვიყოფებოდე, ვიყოფოდე, — თ.
 იყოფებოდე, იყოფოდე, — დეთ.

Пр. С. { ყოფილ-ვიყო, — იყო. — იყოს.
 ყოფილ-ვიყოთ, — იყოთ, — იყობ.

Давноп. { ყოფილ-ვიყავ, — იყავ. — იყო.
 ყოფილ-ვიყოთ, — იყოთ იყვნენ.

Будущ. { ვიყო, იყო, იყოს.
 ვიყოთ, იყოთ, იყვნენ.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ.

Наст. { იყავ, იყავით.
 იყოს, იყვნენ.
 ნუ იყოფები, — ბით.
 ნუ იყოფების, — ბიან.

Будущ. { იყოფებოდე, იყოფოდე, — თ.
 იყოფებოდეს, იყოფოდეს, — დენ.
 არ იყო, არ იყოთ.
 არ იყონ, არ იყვნენ.

ПРИЧАСТИЕ.

Наст. შყოფი.
 Прош. ყოფილი.

Примѣчянія:

1) Глаголъ დავლივარъ заимствуеъ отъ гл. ვალ или ვივლი Прош. Сов. и Давнопрош. Изъявит. накл., Прош. Сов., Давнопр. и Будущ. Условно-го Накл. а въ остальныхъ временахъ спрягается такъ, напр. Наст. დავლი-ვარ, დანლი-ხარ, დანის: დავლი-ვართ, დანლი-ხართ, დანიან; Пр. Несов. დავლიოდი, დანლიოდი, დანლიოდა; დავლიოდი, დანლიოდი, დანლიოდნენ. Наст. Усл. დავლიოდე, დანლიოდე, დანლიოდეს; დავლიოდეთ, დანლიოდეთ, დანლიოდენ.

2) Повелит. гл. შოვალ, წავალ, который спрягается, какъ ვალ употребляется въ просторѣчи сокращенно вм. შოვედ, говорить შოდი, შო; вмѣсто წავედ говорить წადი, წა, и т. д.

Примѣры для переводовъ.

Я приду къ вамъ завтра; ты пойдешь въ школу, онъ уйдетъ со двора; мы идемъ въ церковь, вы идете въ театръ; они идутъ гулять; я былъ въ деревнѣ, мы были на дачѣ; идете ли вы? найдете ли вы? войдите въ комнату, приходите на этой недѣлѣ; откуда идете? куда идете?

II. СПРЯЖЕНИЯ НЕПРАВИЛЬНЫХЪ ГЛАГОЛОВЪ НЕПОЛНЫХЪ.

1) Глаголь ვარ есмь употребляется въ одномъ только Настоящемъ; прочія же времена заимствуеъ отъ глагола ვიყოფები.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვარ, ხარ, არს.
ვართ, ხართ, არიან.
Прош. Н. ვიყოფოდი, и т. д.
Прош. Сов. ვიყავი и т. д.
Давнопр. ყოფილი-ვარ, и т. д.
Повѣл. Наст. იყავ, იყოს.
Съ отрицаніемъ ნუ ხარ, ნუ არს (ნუა).

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვიყოფოდე, и т. д.
Прош. Сов. ყოფილ ვიყო, и т. д.
Давнопр. ყოფილ ვიყავ, и т. д.
Будущ. ვიყო.
Повѣл. Буд. იყოფოდე, იყოფოდეს.
არ იყო, არ იყოს.

2) Глаголь ჯდობა пополняется глаголомъ სხდობა, сидѣть, который употребляется въ одномъ множественномъ числѣ.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვჭობი, ვჭობი, ვჭობს, или ვჭობვარ, ვჭობხარ, ვჭობს; ვჭობართ, ვჭობხართ, ვჭობან, или ვჭოსნელ-ვართ, ვჭოსნელ-ხართ, სხედან.
Прош. Н. ვჭოვდი, и т. д.
Прош. С. ვჭოვდე, ვჭოვდე, ვჭოვდა; ვავექ; ვჭოვდი, ვჭოვდი, ვჭოვდნებ.
или ვსხედით, სხედით, ვსხედნებ.
Давнопр. ჯდომილ-ვარ, მხდარ-ვართ
или სხდომილ-ვართ.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვჭოვდე, и т. д.
ვსხედით или ვსხედით, и т. д.
Прош. Сов. ჯდომილ-ვიყო.
მხდარ-ვიყოთ.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვსხედ, ვსხედს, ნუ ვჭობი.
ნუ ვჭობხარ или სხედით, სხედნებ.
Будущ. ვსხედე.
ვსხედით.

П Р И Ч А С Т И Е.

Наст. მჯდობი, მჯდომელი.
Прош. მჯდარი, მხდარი, ჯდომილი, სხდომილი.

Глаголь этотъ имѣеть и Страдательную форму:

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვიჯდები,
ვისხდები.
Прош. Сов. ვიჯდე, იჯდე, იჯდა, или ვიჯდე; ვისხედით, и т. д.
Давнопр. ჯდომილ-ვარ.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვიჯდე, იჯდე, იჯდეს.
ვისხედო, и т. д.
Прош. Сов. ჯდომილ-ვიყო.
Давнопр. ჯდომილ ვიყავ, см. выше.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. იჯდე, იჯდე, ნუ იჯდები.
ისხედო, ისხედნებ, ნუ ისხედები.
Будущ. იჯდე, იჯდეს, არ იჯდე, არ იჯდეს.
Также спрягается ვსხედები, сажусь, ვსხედები; ვიჯდები, сажусь накого, и т. д.

3) Глаголь დება не имѣеть Прош. Несов. времени и Наст. Условн. наклоненія и спрягается такъ:

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვჰსძე, ჰსძე, სძევს или დევს.
множеств. неимѣть.
Прош. Сов. ვიდევ, იდევ, იდა, ვიდევით,
იდევით, იდევნ.
Давнопр. დებულ-ვარ, ვიყავ, и т. д.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. იდევ, იდევს, ნუ ჰსძე, ნუ ძევს.
Будущ. — — არ იდვა, არ იდოს.
— — არ იდვოთ, არ იდვნენ.

4) Глаголь წოლა, лежать.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვსწევ-ვარ, სწევ-ხარ, წევს.
— ვართ, — ხართ, წევანხ.
Прош. Сов. ვიწვევ, იწვევ, იწვა.
ვიწვევით, იწვევით, იწვენენ.
Давнопр. წოლილ-ვარ или ვიყავ.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. იწვევ, იწვევს, ნუ სწევხარ, ნუ სწევს.
იწვევით, იწვევენ, ნუ სწევხართ, ნუ სწევანხ.
Буд. — — არ იწვევ, არ იწვევოთ.
— — არ იწვევს, არ იწვენენ.

5) Глаголь დგომბა, стоять, спрягается такъ:

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვჰსდგა, ჰსდგა, ჰსდგას;
или ვსდგევარ, — ხარ, სდგას.
Множ. числѣ неимѣть.
Пр. Нес. ვსდგილი (რძაო უნოტრებლ).
Пр. Сов. ვსდგებ, სდგებ, სდგა (სდგის).
ვსდგებით, სდგებით, სდგენენ.
Давнопр. დგომილ-ვარ, -ხარ, -არს.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. სდგებ, სდგებს; ნუ დგა, ნუ
დგას ადვ. ვმ. ადგებ, ადვ. პროსტ.
ადექ).
Будущ. არა ჰსდგებ, არა ჰსდგებს.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Прош. Сов. დებულ-ვიყო, и т. д.
Давнопр. დებულ ვიყავ, и т. д.
Будущ. ვილოო -ღო; ვიდვა, იდვა,
ვილოთ, ილოთ, იდვნენ.

ПРИЧАСТИЕ.

Наст. მდებარე. прочихъ времениъ.
Прош. დებულ.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Прош. Сов. წოლილ-ვიყო.
Давнопр. წოლილ ვიყავ.
Будущ. ვიწვევ, იწვევ, იწვევს.
ვიწვევოთ, იწვევოთ, იწვენენ.

ПРИЧАСТИЕ.

Наст. მწოლარე.
Прош. წოლილი.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНИЕ.

Наст. ვსდგიდე (უპოტრებ).
Прош. С. დგომილ-ვიყო.
Давнопр. დგომილ ვიყავ.
Будущ. ვსდგებ, ჰსდგებ, ჰსდგებს.
ვსდგებოთ, ჰსდგებოთ, სდგენენ.

ПРИЧАСТИЕ.

Наст. მდგომარე, მდგარი.
Прош. დგომილი.
Стр. Нач. ვსდგებო, Прот. С. ვსდგებ.

6) Глаголь გებ пребывать, находиться, спрягается такъ:

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст. ვჭებ, ჭებ, ჭებს.
 ვჭებთ, ჭებთ, ჭებენ.
 Пр. Н. ვჭებდი, и т. д.
 Пр. С. ვჭეი, ჭეი, ჭია.
 ვჭეით, ჭეით, ჭიეს.
 Давноп. გებულ-ვარ.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст. ვჭებდი, и т. д.
 Прощ. Сов. გებულ-ვიყო.
 Будущ. неупотребляется.

ПРИЧАСТИЕ.

Наст. მჭებელი.
 Прощ. გებული.

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст. ჭეე, — ჭეით. Будущ. неупотребляется.

Наст. Страдательнаго залога ვეგებო, Прощ. Сов. ვეგე. 3-е лице Наст. времени сего глагола ეგებოს употребляется и въ видѣ Нарѣчія и значить: можетъ быть, авось.

7) Глаголь ვეტუვი, скажу не имѣть Отглагольнаго имени, Прощедшаго Сов. времени и отъ сего происходящихъ временъ:

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст. ვეტუვი, и т. д.

Пр. Нес. ვეტული.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст. ვეტულე.

ПРИЧАСТИЕ.

Наст. ვეტუველი.

Прочихъ временъ не имѣть.

8) გვანს, походить, такъже не имѣть Прощ. Сов. времени Изъявительнаго наклоненія.

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст. ვჭავ, ჭავ, ჭავს, или ვჭავ-ვარ, გევ-სარ, ჭავს.
 ვჭავეართ, ჭავე-სართ, ჭვენანს.
 Пр. Нес. ვჭავედი, и т. д.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст. ვჭავეღ.

ПРИЧАСТИЕ.

Наст. მგვანი. Прочихъ временъ неимѣть.

9) სვა, надѣяться уповать, спрягается такъ:

ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст. ვსავ, ესავ, ესავ.
 ვსავით, ესავით, ესვენს.
 Прощ. Нес. ვსავდი или ვსავდი, ვსავდი.
 Прощ. Сов. ვივსევე, რქადო употребл.

УСЛОВНОЕ НАКЛОНЕНІЕ.

Наст. ვსავეღ, и т. д.
 Прощ. Сов. მესვა, გესვა, ესვა.
 გვესვათ, გესვათ, ესვათ.
 Давнопр. მესვას, и т. д.

Мѣстоименный глаголь отъ сего происходящій въ Наст. Изъявит. наклон. имѣть შივის, см. 36 страницу.

10) გმელა, куриться въ Наст. имѣть ვჭემი, Прощ. Несов. ვჭემოდ. Наст. Условное ვჭემოდე, прочихъ времянь неимѣть.

11) ღენა, течь въ Наст. имѣть ვჭსდი, ჰსდი, ჰსდის; Прощ. Нес. ვჭსდიოდი, Наст. Условн. ვჭსდიოდე. Прочихъ времянь неимѣть.

12) ჩენა, казаться въ Наст. ვჭსჩან, ჰსჩან, ჰსჩანს, Прощ. Нес. ვჭსჩანდი, и ვჭსჩნდი; Наст. Услов. ვჭსჩანდე и ვჭსჩნდე.

○ НАРЪЧІИ.

ზმნისზედისათვის.

§ 21. Нарѣчія дѣлятся на:

1) Нарѣчія качества, они суть: ავად, дурно; კარვად, хорошо; კანნიერად, смѣло; განგებ, нарочно; უგანგებოდ, безъ сомнѣнія; ძალიან, ძლიერ, весьма, очень; ფრიალ, очень; იღუმალ, тайно; კანნიერად, смѣло; и т. д. Въ видѣ Нарѣчія качества употребляются Прилагат. имена въ Творит. 2 падежѣ: напр. შავად, на черно; თეთრად, на бѣло и т. д.

2) Нарѣчія времени (როდის, когда): აწ, теперь; ახლა, ესე, теперь, დღეს, сего дня; ამ ღამეს, въ сію ночь; შარშან, въ прошломъ году; დანიად, рано утромъ; არაოდეს, никогда; განთიად, на разсвѣтѣ, გუშინ, вчера; გუშინ-წინ, третьяго дня; ზეგ, послѣзавтра, მზეგ, на третій день; მუის, въ одно мгновение; მარადის, всегда, მაშინ, тогда; მერზე, მერე, потомъ; მუღამ, всегда; მის-ღღეში, никогда; მიწუივ, всегда; ნიაღვ, завсегда; უწინ, прежде; ძოდან, позавчера; ჯერ, еще, ჯერ არა, еще не; რა, когда; ხვალ, завтра; აღრე, рано, მუღამ, всегда; დღევ, დღით; დნემъ; მაშინ, тогда; მასუკან, потомъ; (როდიღვან, съ котораго времени), აღრიღვან, съ равняго времени; მიერთგან, съ того времени, (როდემდინ, до котораго времени), სანმდინ, дотѣхъ поръ: შემოდგომამდინ, до осени. Имена Существительныя, означющія время въ Род. М. употребляются, какъ Нарѣчія времени; გათენებისს, на разсвѣтѣ; საღილოებისს, во время обѣда. Имена въ Дат. и Твор. падежахъ употребляются какъ Нарѣчія, напр. დღეს, сего-дня, ღამით, ночью; დღისით მზისით, среди бѣлаго дня.

3) Нарѣчія количества (რამთონჯერ, сколько разъ), ერთ-ხელ, однажды; ორ-ჯელ, дважды; სამ-ჯერ, трижды; სამგ-ზის, трижды; ათიოდე, до десяти; ხუ-ხუთოდ, до пяти; ბევრი, много; ცოცა, мало; ეგოდენ; столько; სულ, все.

4) Нарѣчія мѣста (სად, სადა, გად)? აქ, здѣсь, იქ, тамъ; ახლო, близко; გარეთ, на дворѣ; შინ, дома; მუნ, тамъ; (საიღვან, откуда). შინდგან, изъ дому; გარედ-გან, снаружи; მიერ, посю сторону; იმიერ, поту сторону; აქეთ, сюда; იქით, туда; ახლოს, близко; გარე, вонъ; გარეგან, съ наружи; გარემოს, кругомъ; გვერდით, съ боку; დაბლა, внизу; ვიდრე, до; ზე, ზედან, сверху; ზეგარდამო,

свынше; იქიდან, оттуда; მაღლა, вверху; ნუ-სადა, нигдѣ; უკან, позади; სად, гдѣ; ქვე, ქვეშ, внизу, подъ; შორს, далеко; შორიდგან, изъ далека.

5) ნარწქია вопросительныя: განა? რაჲნ? მართლა? какъ, რაჲნ правда; право? როგორ, какъ? რად, რატომ? для чего; почему?

6) ნარწქია утвердительныя: ეგრეთ, такъ; ნამდვილ, подлино; ჭეშმარიტად, истинно; ბარე, ბარემც, кстати; ამიტომ, мისთვის, потому; აგრე, ეგრეთ, такъ; ღალა; და; такъ.

7) ნარწქია предположительныя: ეგებოს, можетъ быть; ვინ იცის, кто знаетъ; ავოს; ნუ თუ, ნუ უკვე, ავოს, можетъ статься.

8) ნარწქია состоянія: დგომელა, стоямя; ჯდომელა, сидя; и т. д.

9) ნარწქია ограничительныя: მხოლოდ, только; მარტო, единственно; გარდა, გარდაც, кромѣ.

10) ნარწქია раздѣлительныя; ცალ-ცალკე, порознь; особო-особო; თითო-თითოდ, по. одиночкѣ.

11) ნარწქია желанія: ნეცარ, ნეცარბი, ნეცავი, о еелибы; ნუთუ, если.

12) ნარწქია отрицанія: არა, ნუ, ვერ, не; არა სადამე, нигдѣ, არაოდეს, никогда. ნარწქია არა სკლამება. Им. არა, Род. არასი, Д. არასა, Тв. არათი, Тв 2. არად, во Мн. неуп. არან-ღროს, никогда; უკლებლივ, сполна; უნებლიეთ, безъ воли; დაუხვეწებლივ, безъ отдыха.

13) ნარწქია уподобительныя კონчатся на ებრ, მებრ, ვით, въ прост. ფე. ლომებრ, подобно льву; კაცვიით, подобно человеку; ჩემსაეფ, какъ я; такъ же ვითარ, ვით, какъ.

● ПРЕДЛОГЪ.

თანდებულისათვის.

§ 22. Предлоги, употребляемые отдѣльно суть: ახლო, ахლოს, близь; ამიერ, по сю сторону; იმიერ, по ту сторону; ამარად, при; გაღმა, по ту сторону რქი; გამოღმა, по сю сторону რქი; გარდა, кромѣ; გარდგარდმე, поперегъ; გარე, внѣ; გარეკან, извнѣ, снаружи; გარეშე, кромѣ; გარემოს, вокругъ, кругомъ; ვადრე, до; თვინიერ, кромѣ; მიმართ, მამართ, къ; ქვე, внизъ; ქვეშ, ქვეშე, подъ; შორის, между; შემდგომ; по, послა; წინ, წინა, предъ; წინარე, წინაშე, предъ; კერძო, къ, მიერ, къ, отъ; წიად, за, по; წილ, за, взаменъ გარდა, кромѣ; მიერ, отъ.

Предлоги, употребляемые слитно, въ концѣ словъ: გან, изъ, გამო, отъ, изъ, для, და, დმი, დამი, къ; მდე, დმის, მდინ, до; ზე, ზედ, ზედა, ზედაც, на, надъ; თან, თანა, съ; თვის, о, обн; თურთ, ურთ, сн; კენ, къ; უკან, по, позади; შიდა, შიდ, შიგა, შიგ, въ, შინა, შინ, ში, въ; и т. д.

• СОЮЗЪ.

კავშირისათვის.

§ 23. Союзы бываютъ:

1) Соединительные:

და, ი; ვე, же; რომ, რომე, что; უკვე, же.

2) Раздѣлительные:

ან, ანუ или; ანუ-თუ, или же; არც, არცა, ни, ниже; გინა, либо; გინათუ, либо-
же; თუარაღა, иначе.

3) Условные:

თუ, если, თუ ოღესმე, если когда либо; უკეთუ, ежели; ღალათუ, хотя; თუმცა,
хотя; — თუმცაღა хотябы.

4) Противительные:

გარნა, არამედ, но; მაგრამ, но; ხოლო, но; თვინიერ, кромѣ; თორემ, иначе;
ვიღრე, нежели; ვიღრელა, нежели же; თუ არაღ, если же, въ противномъ случаѣ.

5) Вопросительные:

აბა, ну; უკვე, развѣ? უკვესადამე, неужели? მაშ-აბა, მაშასადამე, поелику.

6) Винословные:

ამით, ამაღ, потой причинѣ; ამიტომ რომ, ამისთვის რომ, ამაღ, რომე, потому
что; ვითარმედ, что; ვინა, ვინიღგან, ამაღ, რომელ, такъ какъ; მით, посему; რასან,
სამე, поелику; თუ სადამე, паче чаянiя; რამეთუ, потому что; რომედ, что; მაშ-
სადამე, а потому; რომ, რომე, რომედ, что.

7) Изъявительные:

ესე იგი, то есть; რეცა, то есть; ვითამც, будто бы; სახელდობრივ, а
именно.

8) Предположительные:

მაშასადამე, поелику; ვინა, а потому, такъ, ნუ უკვე, неужели; თუმცა, хо-
тябы.

• МЕЖДОМЕТИ.

შორისდებულისათვის.

§ 24. Главнѣйшія Междометія суть:

ოჰ, ოჰო, ოჰო! ეჰ, ოჰო! ვეჰ! ბეჩე! для означенiя удивленiя; ვაა, ვაამე, ჰოიმე,
ოჰ! горе мнѣ! ვაგლანსმე! для означенiя печали; ვიუ, ვას, ვაშა-ვაშა, ნეტარძი,
для означенiя радости; სუ, სუსუ! служатъ для того чтобы заставить молчать.
ეჰა, ეი, ჰეო ჰეი, ჰეი! აი! для привыва; აი! для означенiя указанiя; ჰო! для
подтвержденiя; ფუ, ფუ! для означенiя презрѣнiя; აბა! для означенiя по-
нужденiя.

О ЧАСТИЦАХЪ УТВЕРДИТЕЛЬНЫХЪ.

§ 25. Частицы утвердительные суть:

ჰ, ჰე (же) напр. ეგრეთ-ჰე, такъ же; ღვით-ჰე, такъ же и Давидъ; მან-ჰე, онъ же; აწ-ჰე, теперь же.

Примѣчаніе: Частица ჰ, ჰე, поставленная въ концѣ Числительныхъ именъ даетъ имъ значеніе собирательное и склоняется напр. ორივე, двое, Род. ორივესი, Дат. ორივესა, и т. д. სამივე, трое, Род. სამივესი, Дат. სამივესა. კი (въ книжномъ ჰე) да, точно, напр. კი ზაცონო, да господинъ, ეს კარგია, ის კი ცუდია, это хорошо, а то дурно.

მე, въ концѣ именъ частица сія не имѣетъ значенія; въ концѣ же Мѣстоименія измѣняетъ оныя въ неопредѣлительныя, напр. ვინ, кто; ვინმე, нѣкто; რომელი, который; რომელიმე, нѣкоторый; ოდეს, когда, ოდესმე, когда нибудь; სად, гдѣ; სადამე, гдѣ нибудь.

რე, неизмѣняетъ значенія слова а только служить для красоты, მეტადრე, тѣмъ болѣе; ვიდრე, нежели.

ც, ცა, მცა, მცალა и; же при глаголахъ имѣетъ значеніе желательное и соответствуетъ русскому да; напр. აღიღოსცა ღმერთმან, Богъ, да прославить; ღმერთო! აღიღე გიორგი და ირაკლიცა, Боже! прослави Георгія и Иракліа.

Примѣчаніе: Изъ частиць რე и ცა составляется союзъ რეცა, то есть.

ღა, ჰელა, ღამცა, ღამც, же, да: напр. აწღა, теперь же; რაღა, чтоже; ვიღამც, кто-то и т. д.

Примѣчаніе: Частица ღა склоняется, напр. რაღა, что, Р. რაღასი, Д. რაღასა, Т. რაღათი, и т. д.

ო, напр. ახალიო, новое, какъ извѣстно; ქალს მალე მისცემენ ქმარსაო, дѣвицу, какъ утверждаютъ, скоро выдадутъ замужъ.

ა Частица вопросительная; მართლია, развѣ правда; გიყვარსა? развѣ любишь его, и т. д.

Примѣры для переводовъ.

Безъ моего друга; близъ моего дома; вдоль рѣки; вмѣсто твоего платья; внутри пещеры; внѣ города; возлѣ его сада; вопреки обстоятельствамъ; онъ вошелъ въ мою комнату; мы пріѣхали въ деревню; положите это въ карманъ; онъ впалъ въ бѣдность; во всю жизнь мою; въ часъ смерти; я живу въ деревнѣ; онъ живетъ въ городѣ; для меня; для васъ; мы не дойдемъ до дому пѣшкомъ; до сихъ поръ; онъ сѣлъ за столъ; онъ взялъ его за руку.

О СЛОВСОЧИНЕНИИ.

დექსთონსუკლებისა-თვის.

§ 26. Словосочинение включаетъ правила согласованія и управленія словъ.

А. СОГЛАСОВАНИЕ СЛОВЪ.

თანხმობისა-თვის დექსთა.

§ 27. Главныя правила согласованія словъ суть:

I. Подлежащее, сказуемое и связка полагаются въ одномъ числѣ и лицѣ; напр. ღმერთმან შექქმნა სამყარო, Богъ сотворилъ вселенную; ღმერთი არს უოვლისა შემძლებელი, Богъ есть всемогущъ.

Примечанія:

1) Въ числѣ могутъ разнствовать; напр. მღლიერი ვართ, вмѣсто მღლიერნი ვართ, мы благодарны; ნეტარ არიან, вмѣсто ნეტარნი არიან, (суть) блаженны.

2) Связка въ Грузинскомъ языкѣ никогда не опускается, რკინა ზაგარი-ა (არს), желѣзо (есть) крѣпкое; ხე შენარე-ა (არს), дерево есть растеніе.

3) Подлежащее и сказуемое можетъ быть простое или сложное напр. ბუღბული გალობს, ბუღბული და იაღონი გალობენ, соловей поетъ, соловей и канарейка поютъ.

4) Подлежащее можетъ быть имя существительное, прилагательное и мѣстоименіе; напр. მზე ახათებს, солнце свѣтитъ; მდიდარი განსებსებს, богатый наслаждается. Сказуемое можетъ быть имя прилагательное, причастіе, притяжательное мѣстоименіе и имя существительное, присоединяемое къ подлежащему посредствомъ глагола ვარ, напр. რკინა ზაგარი-ა, желѣзо (есть) крѣпкое; ქალაქი ჩვენი-ა, городъ (есть) нашъ. Дополненія подлежащаго и сказуемаго состоятъ изъ имени существительнаго, прилагательнаго и мѣстоименія: შუგუნა ვაქცანგ და თვიურაზ იყენებ ღვთოს მოყვარენი, жарі Вахтангъ и Теймуразъ были набожны. Определительная слова бываютъ: ა) при именахъ существительныхъ, имена прилагательныхъ, причастія и мѣстоименія,

ბ) при глаголах и именах прилагательных, нарѣчія: напр. კეთლი მწყემსი კარგად ჰმწყესის სამწყსოსა, добрый пастыръ хорошо пасеть стадо.

II. При двухъ или болѣе подлежащихъ глаголъ ставится во множ. числѣ დავით და ლექსანდრე მოიკლნენ ლეკთაგან, Давидъ и Александръ убиты Лезги-нами; კოსტანტინე და ლევან აღიჩინენ მსაჯულად, Константинъ и Леванъ избранны въ судіи. Говорятъ такъ же: სწავლა და შრომა სსსარგებლოა, учение и трудъ полезны; ცხოვრება და სიკვდილი არს ბუნებით, жизнь и смерть естественны.

Примѣчаніе: При двухъ или болѣе подлежащихъ, соединенныхъ раздѣлительными союзами: ან, ანუ, არცა, ვინა глаголъ ставится въ ед. числѣ: напр. პეტრე ან ივანე ჰსწერს წიგნსა, Петръ или Иванъ пишетъ письмо.

III. При глаголахъ 1-е лице предпочитается 2-му, 2-ое 3-ему, напр. მე ჰ შენი ძმა წირავზედ ვიყავით, я и братъ твой были у обѣдни.

IV. Опредѣлительныя слова имени существительнаго, т. е. имена прилагательныя, причастія и притяжательныя мѣстоименія полагаются съ онымъ въ одномъ числѣ и падежѣ; напр. შენა გაქვს საღოთა შადლი, ты имѣешь священный даръ; შეიღისა წლისა შეიქმნა ქალი წყნარი და ცნობილი, дѣвъ кроткой и умной минуло семь лѣтъ.

Примѣчанія:

1) Въ числѣ могутъ разнствовать; ჩემი ყოველი საქმენი გცოდნობა ვმხო ჩემნი ყოველნი и т. д. всѣ мои дѣла извѣстны тебѣ.

2) Стеченіе двухъ множеств. чиселъ на ები Грузинскій языкъ не терпять; т. е. прилагательныя и притяж. мѣстоименія при существительномъ не полагаются во множеств. на ები; напр. не говорятъ, დიღები სახლები, а დიდი სახლები, большіе дома; ჩემები ძმები, а ჩემი ძმები, или ჩემნი ძმები мои братья; ჩკინის ჯოხები, желѣзныя палки.

3) При двухъ или болѣе существительныхъ прилагательное ставится во множеств. числѣ, напр. პეტრე დი ივანე არიან დიდბუღონი დარბაღონი, Петръ и Иванъ суть знатные вельможи.

V. Когда къ имени существительному будетъ относиться непосредственно другое существительное, тогда послѣднее согласуется съ первымъ въ числѣ и падежѣ, напр. მეფე ირაკლი, მეფისა ირაკლისა, царь Ираклій, царя Ираклія; შდინარე მცვეარი, რქა Кура.

Примѣчанія:

1) Если главное имя сущ. стоитъ въ началѣ, то въ такомъ случаѣ оно ставится въ Имен. падежѣ, а относящееся къ нему другое существительное, либо прилагательное, либо мѣстоименіе принимаютъ

окончания должного падежа, напр. ირაკლი მეფესა, а не ირაკლესა მეფესა, царю Иракліи; მამა ჩემსა, а не მამასა ჩემსა, отцу моему; სოკრატე ბრძენსა, а не სოკრატესა ბრძენსა, Сократу мудрому.

2) Если къ двумъ и болѣе существительнымъ будетъ относиться другое существительное для поясненія, то сіе послѣднее ставится во множ. числѣ, напр. ირაკლი და თეიმურაზ მეფენი საქართველოსანი, Иракліи и Теймуразъ, цари Карталинскіе.

VI. Когда нѣсколько именъ существительныхъ соединены чертами; тогда послѣднее принимаетъ окончаніе должного падежа, напр. იყო ბრძოლა მათი: ფარ-ბრძალო-ისრითა, въ битвахъ употребляли: щитъ, саблю и стрѣлы, ცოლ-ქმარნი, мужъ и жена, ქალ-ვაენი, дамы и кавалеры; სამოც-ღ-თორმეცთა მათ მხედართა, тѣ семьдесятъ два воина.

VII. Мѣстоименіе მან онъ и сложныя: მაგან, ამან, იმან, и т. д, ვინ кто; რა что; поставленныя предъ существительными, къ которымъ они относятся остаются въ имен. падежѣ; если же стоятъ послѣ именъ, тогда согласуются съ оными въ числѣ и падежѣ; напр. ამ კაცს უთქვამს, или კაცს ამას უთქვამს, этотъ человекъ сказалъ, и т. д.

VIII. Мѣстоименіе მან при двухъ или болѣе существительныхъ, относящихся къ одному и тому же предмету повторяется при каждомъ, напр. მეფე-მან ირაკლი-მან, царь Иракліи.

Примѣчанія:

1) Если нѣсколько существительныхъ стоятъ вмѣстѣ, тогда мѣстоименіе მან ставится при послѣднемъ, напр. ირაკლი მეფე-მან, царь Иракліи; ალექსანდრე მეფე-მან უცემან, царь Александръ щедрый.

2) При именахъ собственныхъ, кончающихся на согласную букву мѣстоименіе მან часто опускается, напр. მეფემან დავით, царь Давидъ; მეფის ქემ თეიმურაზ, царевичъ Теймуразъ.

3) Мѣстоименіе მან повторяется также при именахъ прилагательныхъ, напр. მოსრა მხეცნი და ნადირნი ისარმან ჩემ-მან სრეულო-მან, стрѣла моя, пущенная истребила звѣрей.

Примѣры для переводовъ съ Грузинскаго языка.

7) სპარსეთის მეფემ დარიოზ ალექსანდრე მეფეს კაცი გაუგზავნა და ხარჯი ქსნოვთა, რომელსაც უოველო-თვის ართმევდა ფილიპე მეფესა. ალექსანდრემ მაგიერი ესრეთ შეუთვალა. „იგი ქათამი მოკვდა, რომელიც დარიოზს ოქროს კვერცხს უღებდა.“

8) ერთმა ვინმე არისტოკელს შეილი მიჰგვარა ხასხსწავლეზღოდ და მან ხუთსი დრაჰკანი ქსნოვთა, გაუკვირდა მას კაცსა და უთხრა. „მაგ ფასად ერთს ვირს ვიყიდიო.“ არისტოკელმან უპასუხა. „აჟილეო და ორი ვირი გუყოლებოა ერთის მაგიერად.“

В. ОБЪ УПРАВЛЕНІИ СЛОВЪ.

საუბნობათვის ლექსი.

§ 28. Тѣ слова, которыя въ предложеніи управляютъ другими называются словами управляющими, а которыя управляются управляемыми.

I. Обшія правила управленія словъ суть:

1) Одинъ и тотъ же глаголъ, употребляясь въ разныхъ временахъ требуетъ предъ собою и послѣ себя разныхъ падежей. Напр. *დავითმა დაწერა წერილი*, Давидъ читалъ книгу; *დავითმა წავიკითხა წიგნს*, Давидъ читалъ книгу; *შვედელსკეთობის სხსტეკა*, священникъ читалъ Евангеліе.

Слѣдуетъ замѣтить:

ა) Настоящее и прошедшее несовершенное изъявительнаго наклоненія и настоящее условнаго наклоненія глаголовъ дѣйствительныхъ, относительныхъ и переходящихъ требуютъ подлежащаго въ именительномъ падежѣ, а наименование предмета, на которое обращено дѣйствіе подлежащаго въ дательномъ падежѣ: *დავითი წერს წიგნს*, Давидъ пишетъ письмо; *დავითი სწერდა წიგნს*, Давидъ писалъ письмо; *დავითი უნდა წავიკითხოს წიგნს*, Давидъ долженъ писать письмо; *დავითი მიწერს წიგნს*, Давидъ пишетъ для меня письмо; *დავითი უწერს წიგნს*, Давидъ пишетъ ему письмо; *დავითი უნდა აწერინებდეს წიგნს*, Давидъ долженъ заставить написать письмо, и т. д.

ბ) Прошедшее совершенное изъявительнаго наклоненія и будущее условнаго наклоненія глаголовъ дѣйствительныхъ, относительныхъ и переходящихъ требуютъ подлежащаго въ такъ называемомъ повѣствоват. падежѣ, а наименование предмета, на которое обращено дѣйствіе подлежащаго въ именит. падежѣ. *დავითმა დაწერა წიგნი*, Давидъ написалъ письмо; *დავითმა უნდა დაწეროს წიგნი*, Давидъ долженъ будетъ написать письмо; *დავითმა დამიწერა წიგნი*, Давидъ написалъ для меня письмо; и т. д.

გ) Давнопрошедшее изъявит. наклоненія, прощ. сов. и давнопр. условнаго наклоненія глаголовъ дѣйств. относит. и переходящихъ требуютъ подлежащаго въ дательномъ падежѣ, а предметъ, на который обращено дѣйствіе подлежащаго въ имен. падежѣ; напр. *დავითს დაუწერა წიგნი*, Давидъ написалъ письмо; *დავითს უნდა დაეწერა წიგნი*, Давидъ долженъ былъ написать письмо.

დ) Повелительное утвердительное и отрицательное требуетъ послѣ себя тѣхъ же падежей, какиx времена отъ которыхъ они происходятъ, напр. *წერე წიგნი*, пиши письмо; *სე წერე წიგნს*, не пиши письмо; *წავიკითხე წიგნს*, пусть пишетъ письмо; *არა წავიკითხოს წიგნი*, пусть не пишетъ письмо.

Примѣчанія:

1) Несообщаютъ своихъ окончаній, когда управляемыя слова стоятъ въ началѣ управляющихъ, напр. ღუთის სსკელითა, ცის მფრინველნი.

2) Управляющія слова въ имен. и твор. 2-мъ падежѣ единств. числа и во всѣхъ падежахъ множ. ч. на ები не сообщаютъ управляемымъ или словамъ окончанія своихъ падежей; ქვეუ კაცის, უმეა ჩოლოვა, и т. д.

3) Окончание Твор. 1. ითა, повторенное вконцѣ управляемыхъ словъ иногда измѣняется на აღ, напр. სსკელითა ღუთისაღ, ვმ. სსკელითა ღუთისთა.

4) Мѣстоименіе მან, поставленное въ концѣ управляющаго слова вторится и при управляемомъ; საქმე მან მსაჯულთამან, ძალო სუდეი.

5) Когда къ управляемому слову будутъ относиться и другія слова, поставленныя впереди онаго, тогда окончаніе управляющаго слова переходитъ къ послѣднему, напр. მასა გიორგი ბაგონიშვილისას, брата царевича Георгія; ძენი მეფის ირაკლისანი, сыновья царя Ираклія.

3) Предложные глаголы въ особенности средніе требуютъ не рѣдко послѣ себя имени съ предлогомъ, напр. აღვიდა მთასუდ (მთასა სუდა), взомель на гору, ამოვიდა ორმოცდგან, вышель изъ ямы; აირბინა კიბე-სუდ, взбѣжалъ по лѣстницѣ.

Примѣры для переводовъ съ Грузинскаго языка.

10) მეღამ წერო აწვია, ოსპი მოუნარმა და სპილებნის თეფშზე დაუსხა, ორთავ ქამა დაუწვეს, მელი ენით ქსთქლეფავდა და წერო რას შექსქამდა, თეფშზე თითო თითოს თუ აიღებდა. მეორეს დღეს წერომ აწვია მელი და მუნსელო მოუნარმა და პირ ვიწრო ქოთანში ჩაუსხა. ორთავ ქამა დაუწვეს, წერომ ნისკარტი ჩაჭყო და ქამა, მეღამ ცუჩი ვერ ჩასვია, რასა ქსქამდა. იწყინა მეღამ, აუმცერდა და შეამყარა, მეგრმე წეროს ეწყინა და თვალით შეაკინცლო. ანუ მათი სიტყობო და წყალობა რა იყო ანუ მათი რისხვა და მცერობა.

II. Частныя правила управленія словъ суть:

1) Именительный падежъ полагается по вопросу ვინ, кто? რა, что? напр. ვინ იჯდა ქვასუდ? კაცი, кто сидѣлъ на камнѣ? ჩოლოვა; რა ილა ქვასუდ? წიგნი; что лежало на камнѣ? книга.

Именительный полагается:

ა) Послѣ всѣхъ временъ вспомогательнаго глагола ვარ, есмь; напр. ივანე სოკრატის ბიძაშვილია (არს), Иванъ есть двоюродный братъ Сократа; ირაკლი მეფე ოყო მხნე, царь Иракліи былъ храбръ.

Примѣчаніе. Если глаголь ვარ означаетъ принадлежность, тогда требуетъ послѣ себя имени въ родительномъ падежѣ, напр. უმეაწვილო არს მ-

მეცნიერული შუალედები -

სვლის გონების, юноша остроумень; იყო სუსტის აგებულობის, был слабого телосложенія.

ბ) после глаголь ვიცი, знаю; ვუწუი, известно мнѣ; напр. მხოლოდ ღმერთ-მან უწუის წინასწარი, одинъ Богъ знаетъ будущее; ირაკლი მეფემან უწუოდა გან-წინავე ლეკთა, царю Ираклию известны были намѣренія Лезгинъ.

გ) Существительное имя, относящееся къ другому существительному имени непосредственно, напр. მღინარე მტკვარი, რქა Кура; ანტონი კათალიკოზი, Антоній Католикосъ; მეფე ღვთის, царь Давидъ; აქდეს სოვა მღინარე, მეფე, служить поясненіями; иначе они должны стоять въ родит. падежѣ, напр. ცფილიზის ქალაქი, городъ Тифлисъ, и т. д.

დ) При наименованіи количества, шѣрь, вѣсовъ, напр. ათი ადლი მუჯღი, де-сять аршинъ сукна; გირვანქა სანთელი, одинъ фунтъ свѣчей; ერთი თაზანი ქა-ლაღლი, листъ бумаги; კალთა ურბენი, корзина винограда; თორმეტი წყვილი წინდა, двѣнадцать паръ носковъ; ორი უღელი ხარი, двѣ пары воловъ; ოცი წყვილი წალა, двадцать паръ сапоговъ, и т. д.

ე) После нарѣчій: ვითა, ვითარ, ვითარცა, такъ; ეგრეთვე; также; რეცა, то есть; напр. ვითარცა ანგელოზი, какъ Ангелъ; ეგრეთვე აღმინი, такъ же человекъ, и т. д.

ПРИМѢРЫ ДЛЯ ПЕРЕВОДОВЪ СЪ ГРУЗИНСКАГО ЯЗЫКА.

11) მეფე ვინმე იყო ღიღებუღი, ოცდა ათი ვაჟი ჰყვანდა. რა მოიწია ღრო სიკე-ღიღისა მისისა მოუწოდა ქეთა თვისთა, მოაღებინა ოცდა ათი ისარი, შეჰქნარ მატრად ღა მოიზიღა, რათა გაცეხოს ღა ვერ გაცეხა; მერმე თითო თითოდ მოიზიღა ღა ყო-ველივე ღალეწა. უთხრა შეიღთა თვისთა. „თუ რომ ერთად ხართ ღა ერთ-პირზე ჰსდგე-ხართ მტერი ეგრე ვერ გაცეხეხთ, ვითა წელან მე შეკრული ისარი ვერ გაცეხეხე; თუ გაიყარენით ერთთ თვითო თვითოდ ღაღლეწთ ღა თუ ერთობა გაქუსთ ღა სიყვარული გაქნებათო მტერს თქვენ ღალეწთო ღა მეფობაც ღამყარებუღი გაქნებათო ღა თუ ერთთ მეორის ურჩი იქნებთო წაუსღენელი ვერ მოურჩებთო.“

2) Родительный падежъ полагается по вопросу: ვისი, кого; რისა, чего; ნაპრ. ვისი-ა ეს სხელი? ვაფღანანთი; чей этотъ домъ? Капановыхъ.

Въ Родительномъ полагаются:

ა) Когда два существительныя имена, разнородныя предметы означающія, стоятъ вмѣстѣ, тогда одно изъ нихъ, которымъ означается принадлежность одного предмета къ другому, происхождение, качество, и т. д., ставится въ родит. падежѣ, ნაპრ. ახის წლის კაცი, столѣтній человекъ; ავი შემხ-

საჯი ქუჩის მხნაგო, дурной сберегатель есть товарищъ мѣра; მამის ძეგონი, хозяинъ дома.

Примечаніа:

1) Если къ существительному из род. падежъ будутъ относиться еще нѣсколько именъ существительныхъ; тогда послѣднее ставится въ родит. а прочія въ именит. напр. შა. გიორგი მეფის, брата царя Георгія; სახლი გიორგი მუხრან-ბატონიშვილის, домъ Георгія Мухрани Батонишвили.

2) Точно такъ же если къ существительному къ родит. падежъ будутъ относиться имя прилагательное или местоименіе, тогда въ родит. полагается послѣднее, напр. ქალაქი პეტრე ღივის, городъ Петра Великаго; სასახლე ირაკლი მეორის ქართლის მეფის, дворецъ Иракліа II, царя Картлинскаго; ქონება ივანე შვივის, имущество Ивана Мдивана.

3) Если существительное въ родит. падежъ стоитъ въ началѣ, тогда относящееся къ нему другое имя существительное ставится также въ родит. падежъ, напр. მეფის გიორგის შა; მუხრან-ბატონის შვილის სახლი; ხელის მამას ქონება.

4) Существительное въ родит. падежъ въ общепотребительномъ языкѣ ставится въ началѣ; напр. ცვილის ქალაქი, городъ Тифლის; ლეღვის ხე, смоковница; სახლის გამკე, домоправитель.

ბ) После Отглагольныхъ именъ существительное полагается въ родит. напр. წიგნის კონცე, чтение книги.

ვ) Предъ существительныхъ въ твор. падежъ прилагательное или полагается въ родит. ღივის ღაშქრით (ამ ღივით ღაშქრით) съ многочисленными существомъ; ქართულის ენით, Грузинскимъ языкомъ; საშინგლის ხმათ, страшнымъ голосомъ; ღიხვოს მწარის საცხვედლოთ, будутъ строго наказаны; შავის კაბათ, въ черномъ платьѣ; შავის თვალით, дурными глазами; თვარის კბილით, бѣлыми зубами; ერთის მხრით, съ одной стороны.

ი) После прилагательныхъ ღივის, достойный; მსგავსი, похожий существительное имя ставится въ родит. падежъ, напр. ღივის საჩუქრის, достойный награды; მსგავსი ლომის, похожий на льва. Говорятъ также: ღივის ვაჟი, достойный человекъ; მსგავსი სახე, похожий портретъ.

ბ) Прежде или после прилагательныхъ въ сравнительной степени: ციკრის უხალესი, свѣტლѣ утренней зари; თვალი მის უამეს ვერას ნახედა, глазъ лучшаго не могъ видѣть; უმეტეს ღვით მეფისა, болѣе царя Давида.

ე) После именъ числительныхъ дробныхъ, кончащихся на ვი существительное полагается въ родит. падежъ; напр. მეოთხედი სახლისა, четвертая часть дома; მესამედი ნაწილი პღისა, третья часть сада.

ა) При означеніи годовъ, мѣсяцевъ, дней и т. д. на вопросъ *როდისსა*, напр. *ათს ღელსა, დოსაქმდობისა*; *ოცის წლისა, ადამათი წესი*; *სუთს თვისა ერთი წესადეს*.

ბ) После страд. глаголовъ существа. полагается въ родительномъ съ предлогомъ *გან*, напр. *ღმერთი ილიება კაცთაგან*, Богъ прославляется людьми.

გ) После глаголовъ შეშინან, стыжусь, напр. *ღვთოს არ გეშინიან*, *კაცის არ გრცხვენიან*, ты не боишься Бога, не стыдишься людей.

დ) После причастій настоящего времени дѣйств. залога, напр. *შემქმნელი ცისა და ქვეყნისა*, Творецъ неба и земли.

ე) После слѣдующихъ нарѣчій и словъ употребляемыхъ вмѣсто предлоговъ *ახლოს*, близко; *მახლობელსა*, по близости; *განკიდე*, кромѣ; *დაბლა*, внизу; *იღუპად*, секретно; *მდლა*, сверху; *მარჯვნივ*, *მარჯულსა*, направо; *მარცხნივ*, *მარცხულსა*, налево; *მაღვ*, магіერ, *ვამჯინს*; *ნაცვლად* вмѣсто; *უმეტეს* *ბოღესა*; *უფრო*, *ბოღესა*; *უწინ*, прежде; *უწინარეს*, предъ оими; *უკუ*, *უკუნ*, *იშადას*; *უგანასკნელსა*, на послѣдкомъ; *წინააღმდეგომ*, напротивъ; *წინააღმდეგ*, противъ; *საშუალსა*, посреди; *აქა*, сюда; *აქილა*, туда; *ფარულად*, секретно; *ქვემოთ*, ниже; *შიგ*, *შიგან*, *შინაგან*, внутри, *ნაკვთვით*; *შემდეგომად*, *შემდეგ*, послѣ; *შორს*, далеко; *წინასწარ*, прежде; *წინ*, *ვამჯინს*; *za*, про; *ნაპრ.* *მახლობელსა ქალაქისა*, по близости города; *უმეტეს* *უოცულთა* *მოწაფეთა*, *ბოღეს* *ვსѣхъ* *учениковъ*; *ნაცვლად* *სახლისა*, *ვამჯინს* *дома*; *შემდეგომად* *ქალაქებისა*, *послѣ* *проповѣди*; *მარჯვენით* *მამისა*, по правую сторону отца; *საშუალ* *წღვისა*, *посреди* *моря*; *მისგან* *კიდე*, *кромѣ* *его*; *მის* *წინ*, *ვამჯინს* *его*.

ПРИМѢРЫ ДЛЯ ПЕРЕВОДА СЪ ГРУЗИНСКАГО ЯЗЫКА.

12) სტამბოლის ერთი ქრისტიანი და ერთი მდიდარი ურია ქიშპად იყვნეს. ურია მალე შალ ქრთამს გაიღებდა, იმ სობნალო ქრისტიანს დაჭერინებდის თათართა, ხან ქსციან და ხან დაბიან, იყო ღიღს საპატიმროში. ღღებუ ერთსა მან ქრისტიანმა უთხრა: „სასეგლები დასწერო, რაც წმინდათაგანნი არიანო.“ ურიამ ვეგლა დასწერა. ქრისტიანმა უთხრა, „მამადა რადლა დააკელო.“ ურიამ უთხრა, „როდის აყო წმინდათაგანნიო.“ ქრისტიანმა მისს მტრობით ამ სიტყვაზე თათარი დაიხვედრა მოწმად, თათარი წაიღო, ფადს უთხრა, დაიჭირეს ურია და დაარჩევს.

3) **Дательный падежъ** полагается по вопросу *ვის*, *ვისა*, *кому?* *რასს*, *чему?* *ნაპრ.* *ვის აქებენ?* *ოგანესა?* *кого* *хвалять?* *Ивана*.

Дательный падежъ употребляется:

ა) Въ означеніи годовъ, мѣсяцевъ и дней, на вопросъ *როდისსა*, *когда*; *რამდროს*, въ какое время; *რამთონს* *ხანს*, во сколько времени; *ნაპრ.* *დეკემბრის* *ოცსა*, *Декабря* *двадцатаго*; *ათს* *რგვს* *ორშობ* *და* *შეორესა* *წელსა*, *тысяча* *восемь* *сотъ* *сорокъ* *второмъ* *году*; *მეფობასა* *პეტრე* *ღიღისასა*, въ царствованіе *Петра* *Великаго*; *ღიღის* *არე* *შოვიდა*, *пришелъ* *утромъ* *рано*.

6) **Наименование мѣсть, т. е. городовъ, деревень и т. д. на вопросъ гдѣ, гдѣ?** მივალ ქალაქსა, წადუ ველოდ; ჩავილა ცხვილისსა, პრიახალ ვე ტილისსა.

6) **Послѣ глаголовъ переходящихъ, собственное имя, которымъ совершается дѣйствіе, напр. ვაშენებინებ სახლსა ივანე კალაგოზსა, заставляю Ивана каменщика строить домъ.**

7) **Имя существительное, употребляемое съ глаголами слитно полагается въ дательномъ или родит. падежѣ; напр. გულს-მოღვინება, старавіе; ვიგულს-მოღვინებ, стараюсь; такъ же говорятъ: ცეცხლს-პირს, პრედუ ოღნებ.**

8) **Послѣ нарѣчій и частицъ: ვით, კაგ; ებრ, მებრ, ვე პროსტორ. ევ, ნაპრ. ლომსავით, подобно льву.**

ПРИМѢРЫ ДЛЯ ПЕРЕВѢДОВЪ СЪ ГРУЗИНСКАГО ЯЗЫКА.

13) ერთი კუ და ერთი მორიელი დამშობილდენ, წავიდენ გზასა და გასვალი წყალი დასვდათ. მორიელი დაღონდა, გასვლა არ ეძლო. კუმ უთხრა. „ზურგს შემეგეპო, მე გაგიყვანო.“ შეაგდა მორიელი ზურგზე, კუ რა წყალში შეცურდა მორიელმა ზურგზე კბენა დაუწყო. კუმ ჰკითხა „შეაო რასა იქო.“ მორიელმა უთხრა. „რა ვჰქენა არც მე მნებავს; მაგრამ ასეთი გვარისანი ვართ მცერსა და მოყვარეს ყველას უნდა ვჰკებნდეთო.“ კუმ დაიურუშეშლა, მორიელი წყალს მისცა და უთხრა. „შეაო არც მე მნებავს, მაგრამ ჩემი გვარი თუ გეკლიანს სორცს არ გაიბანს გასვილება და მოკვდებო.“

4) **Звательный падежъ стоитъ независимо отъ другихъ словъ въ рѣчи; напр. ჰე დემერთო! შენ დამიფარე, и т. д., о Боже! избави меня.**

ПРИМѢРЫ ДЛЯ ПЕРЕВѢДОВЪ СЪ ГРУЗИნСКАГО ЯЗЫКА.

14) ერთი გლახა კაცი მოვილოდა გზასა ზედა და ერთი ქილა ჰჰოვა, აილო ქილა, საკიდარში ჯგონი გაუყარა და მსარზე შეიღო, დაიწყო გზა-გზა სღვა და გულთა ამას უბნობდა. „აწ გამიღირება ჩემი მოინება დემერთმან, ჩავალ ქალაქად და ერბოს ნახევარ მარჩილად გავჰყიდი, მით თორმეტ სამამლე ვარიას ვიყიდი, მოვიყვან, დავზრდი, დავჰვეერავ, დავასუქებ და თითო-თითოს აბაზათ გავჰყიდი, მერმე მით საეშვე გოჭებებს ვიყიდი, დავასუქებ, დავაქრატავ და ორ-ორ მარჩილად გავჰყიდი, და მერმე მით სახარე სბოს ვიყიდი, ხარებს დავჰჭდი, მოგხნავ და ვთესავ და აშენებულთი შევიქნები. ამ გულის-თქმასი შეშა აუღვა და ქალაქს გასასყილად წამოიღო. ერთი ხიდი დასვდა, თქვა მან კაცმან. „აქ ხარი არ გაიარს, სმა გავსცეო“ შესძახა „ცერიო“ დაუქნია; ჯგონი, ერბოს ქოთანს სიღზე დაჰკრა, ქოთანს გატყენა, ერბო დაიქცა, მისის გულის-თქმით გამიღირება წუთზე წაუღდა.

5) **Творительный падежъ 1-й полагается по вопросу ვითა, კემ? რითა, ჭემ? наименование орудія или средства; напр. რითა ჰქვერ წიგნსა? კადმითა, ჭემ ვეშეშ წიშეო? პერომ; მფრინველი ჰფრინავს ფრთებითა, птица летаетъ крыльями.**

Творительный 1-й полагается :

a) **Послѣ Прилагательныхъ სავსე, полный; ჩინებულთი, знаменитый, слав-**

ხვი; ირაკლი ჩინებული სიმბნითა, **Иракий славный храбростию**; ანკონი მღალარი სიმბნითა, **Автоий богатый мудростью**; საღვინე სავსე ღვინითა, **полный виномъ кувшинъ**; მღალარი ჭკუითა, **богатый умомъ**.

ბ) **Имя существительное, означающее часть предмета, отличающагося какииъ либо качествомъ**; ნაპრ. პირით თუთრი, **лицемъ бѣлымъ**; სახითა ლამაზი, **лицемъ красивымъ**; ბრგგუ გონებითა, **тупой умомъ**; მარგვე სხეულითა, **живой тѣломъ**.

ვ) **Имя существительное, означающее путь, по коимъ предметъ идетъ или движется**, ნაპრ. ზღვით წავიდა, **отправился моремъ**; სმელოს გზით მოვიდა, **прибылъ сухимъ путемъ**.

ი) **Имя существительное, означающее часть времени, года**, ნაპრ. დღისით მუშაობს, **ღამით ქსძინავს**, **днемъ работаетъ, ночью спитъ**; დღისით მზისით, **среды бѣлаго дня**.

დ) **Послѣ прилагательныхъ въ сравнительной степени**; უმაღლესი გონებითა, **высокий умомъ**.

ე) **Послѣ глаголовъ, означающихъ обогатить или наполнить что чѣмъ**, ნაპრ. ამაგაკ ქვიტიკრითა, **ვალოჯილ კირპიჩემъ и извъსტუი**; ალაშენა მადლითა, **обогатилъ благодатю**.

ჯ) **Послѣ возвратныхъ и страдательныхъ глаголовъ**: ირაკლი იღიღა სიმბნითა და სიმღაბლითა, **Иракий прославился храбростью и кротостью**; სოლომონ მეფე იყო ქებული სიმბნითა, **царь Соломонъ былъ славенъ мудростию**; დაითრო ღვინითა, **опьянѣლ отъ вина**; დაშვრა საქმითა, **усталъ отъ трудовъ**.

კ) **Послѣ вопроса საიღამ, откуда?** ნაპრ: სპარსეთით, **изъ Персiи**, იერუსალემით, **изъ Iерусалима**.

Примѣры для переводовъ съ Грузинскаго языка.

15) ერთი თხა და ერთი მელა დამზობილდნენ და საზიაროდ ყანა დათესეს, რა მოვიდა, დია კარგი ყანა მოვიდა, მოშკეს, დაღეწეს და დაინავეს, სეავი ცალ-კერძო და-გროვეს და ზე ცალ-კერძო, მელამ უთხრა თხას. „სეავი მე და ზე შენაო.“ თხამ უთხრა. „არა, სამართალი ეს არის ორიგ შუა გავიყოთო“ მელამ უთხრა. „მაშ მე წავად ბიძა ჩემს მოვიყვანო და მან გაგიყოფო.“ ვირემ მელი ბიძას მოიყვანდა, თხა წავიდა ცხვრიღამ ორი დღი ქოფაკი მოიყვანა და ზეში დამალა. მოვიდა მელი, ერთი ასეთი მგელი მოიყვანა, თხას თვალთ დაუნებლდა. უთხრა მგელმა. „ჩემს დისწულს რაცომ არიგ-ლოგო.“ თხამ უთხრა „მაშ რადგან მოწმად მოჰყოლი-ხართ მეც მამა ბიძანი აქ მისა-ფუთავიან, მათ საფლავზე შედეგ და ისულე და მართალი მოწამე იქნებო.“ მგელმა რა თხის შეჭმა მოინდომა, წამოსლოცნენ ძალღები, მელი და მისი მოწამე ასე განადგეს შარშანდელიც დაავიწყეს, არამც თუ წლეული ეშოგნა.

6) **Творительный падежъ 2-й** по вопросу **რად, чѣмъ? къ кому? къ чему? на кого? на что? სად, куда? დმერთმან ქქმნა კაცი**

ბატონს და მისკვანსად თვისსად, **Вотъ сотворишь челоуѣка по образу и подобію своему**; შინაწკე განიყოფის **тотъ оубо**, რქა ძღმისა **на чѣтыре рукава**; ეგერისა მუჯად, **короновался царемъ**; ცაფიდა შინგუწად, **упокоя въ покое**.

Творительный 2-й полагается.

ა) **Послѣ глаголовъ, означających стремленіе къ чему либо**, напр. **ავლია ცად**, ვიძინა **на небо**; **მოვიდა ქვენიად**, **пришелъ на землю**; **წარმოადგინა სპანი მონღუგად** **არბეთს** **გარემოთა**, **отправилъ войска для опустошенія окрестностей Орбети**.

ბ) **Послѣ глаголовъ, означających поупку, продажу, раздѣленіе на части**, **на вопросъ რამთხად**, **на сколько**; **რამთხ ნაწილად**, **на сколько частей**, **наყოილა** **არ აბაზად**, **купилъ за два двугривенныхъ**; **გაჰყოილა სამ-შურად**, **продалъ за пятнадцать копѣекъ**; **შეგებმა მამული** **გაიყუგეს** **სამად**, **братья раздѣлили имѣніе на три части**.

გ) **Послѣ глаголовъ** **стать, сдѣлаться чѣмъ нибудь**, **напр. გასდა ავად**, **сдѣლался болѣнь**; **შეიქნა კაცად**, **онъ сталъ челоуѣкомъ**, **ლაიგინა მსახულად**, **поставленъ судьбою**; **გარდაიქცა ირმაად**, **превратился въ оденя**; **მიწნს კეთილად**, **считаютъ за благо**; **ჰყუგეს შეფად**, **сдѣლал царемъ**.

დ) **Отглагольное имя, послѣ глаголовъ стоящее**, **напр. განვიზრანე მიგემად**, **я рѣшился отдать**.

ე) **Иногда послѣ предлоговъ ვიღრე** **до**; **შეპრ**, **ებრ**, **პო**; **напр. ვიღრე ცად**, **до неба**; **ვიღრე ზღვად**, **до моря**; **შეპრ ხაცად**, **по образу**.

ПРИМѢРЫ ДЛЯ ПЕРЕВОДА СЪ ГРУЗИНСКАГО ЯЗЫКА.

16) **ორნი მწევარნი ხალხობაზ ღაღობენ ვრთხ მინორშა**, **ნახეს მელას თავიე მუჯურა და ხან გაუსუგეს და ხან ღაჭერს**, **ხან ჰქერსი შეადებს და ათამაშებს**, **მიგპარინს მწევარნი და მელიე შეიპერეს**, **უთხრა მელამ ძაღლებს**, **„ჩემი ღლე აღსანრულითა ხომ მოიდა, ღმერთმა ჩემი თავი თქვენ მოგცათ, ხადა წუთიელთი, ამ მიხიორს სედავად, ამღენი შემიხვეწეთ, თქვენც ირთი როგორც ჩემი გვარი თავის მტერიო, გაშიშეთ უთხო თავიე ღაჭირით, ვათამაშო, მერსე რაც გინახთ მიყოფითო.“** **მოკუთუგინეს მწევარნი, გაუსუგეს მელამ თავიე ღაჭირა, ათამაშა, შეადგო ხან აჯო, ხან იქათ; თურმე ახლო ხორა ჰქონდა და შიგ შევიარდა და მოუსხდენს მწევარები და უთხრეს**, **„მელათო, მელათო, გაშიშო, ირთი თავიე ათამაშე, ის ხომ ღიდად გიყუარსო და შერმე შეილო.“** **მელამ უთხრა შარშან როც ვათამაშე ისიც მიმიძხ, არა თუ ახლო გამოვიღე და ვათამაშო.“**

7) **Родительный и вмѣстѣ съ тѣмъ Мѣстный познается по вопросу ვისს, ვიგის, ყ ვისს, ყ ვიგის**; **ნაპრ. მუჯე ბგერატ** **თავის სიამმისას დაწა**, **царь Багратъ остался у своего тестя**; **სად მიხვალ?** **მეტრე დეკანოზანთა**, **куда идешь?** **къ Петру Деканозовымъ**; **იფანე მდივნისას ვიყავ**, **я былъ у Ивана Мдивановыхъ**; **თავის შამისას ვეწას** **გაჰყოიდის**, **нѣтъ отцовскаго имѣнія онъ не можетъ ничего продать**.

8) Такъ изъясняемый повѣствовательный падежъ ширяется по вопросу, *ვინ, რომან, კი?* напр. *ვინ შექმნა ცა და ქვეყანა? ღმერთმან,* кто создалъ небо и землю? **Богъ.** Въ повѣствовательномъ падежѣ полагается подлежащее при глаголахъ прошедшаго совершеннаго времени изъяснительнаго склоненія и будущаго условнаго склоненія, напр. *ივანემ დაქსწერა წიგნი, Иванъ написалъ письмо; ივანემ დაქსწეროს წიგნი, пусть Иванъ напишетъ письмо и т. д.*

III. Употребленіе предлоговъ.

Предлоги употребляются, либо отдѣльно вначалѣ и послѣ словъ, либо послѣ словъ слитно; напр. *ამიერ მდინარის, по сую сторону рѣки; წინაშე ტაძრისა, предъ храмомъ; სხვაში (ვმ. სხვას შინა), въ домѣ.*

Предлоги, употребляемые при именахъ отдѣльно и требующіе родат. падежа суть:

ამიერ, გამოღმა, по сую сторону; იმიერ, გღმა, გღმით, გღმართ, по ту сторону; напр. *წუალს გღმა გავიდა, пошелъ на ту сторону, переправился на другую сторону рѣки; ლიხის შიის იმიერ, по ту сторону Лихетскихъ горъ.*

გარდა, გარდაისღ, თგინიერ, кромѣ; напр. *ივანეს გარდა, кромѣ Ивана; გარდა ამისა, кромѣ этого; მზითვისა და ნიშნის გარდა, кромѣ приданнаго и предбрачнаго подарка.*

გარემო, გარშემო, вокругъ; напр. *გარემოს ქალაქისა, вокругъ города.*

გარდიგარღმო, იგურღვი, поперегъ.

გარე, გარეთ, внѣ; გარეშე, внѣ; кромѣ; გარეშე ღვთისა, кромѣ Бога.

გარეგან, გარედგან, გარეღამ, გარედან, снаружи; напр. *გარეგან ტაძრისა, снаружи храма.*

შომართ, къ (говоря объ отдаленныхъ предметахъ); შომართ, къ (говоря о ближайшихъ предметахъ).

შიერ, отъ; ივზ; напр. *პავლეს შიერ, отъ Павла; შის შიერ, отъ него.*

პირ-და-პირ, პირის-პირ, противъ; напр. *პირ-და-პირ ტაძრისა, противъ храма.*

ქვე, ქვეშ, ქვეშე, подъ; напр. *ხსლის ქვეშე, подъ домомъ; სამართლის ქვეშე, подъ судомъ.*

წინ, წინაშე, предъ; напр. *წინაშე მსჯეულთა, предъ судьями.*

შორის, между; напр. *შორის ერთ და მღვდელთა, между народомъ и священствомъ,*

Примечаніе. Многие изъ сихъ предлоговъ употребляются, какъ Нарѣчія и требуютъ послѣ себя и другихъ падежей, напр. *გღმა გავიდა, пошелъ на*

ту сторону; ქვე იღა, лежалъ внизу; ცა ქვეჲ, подь небомъ; კედელსა და კედელს შუა, межъ стѣнами; ცა მიმართ, къ небу; ქალაქის მიერ, изъ города; შენს აზრად, ввадеждѣ на тебя პერანგის აზრად, въ одной рубашкѣ.

Предлоги, употребляемые въ концѣ словъ слитно суть:

გან (სვ Родит.), отъ; изъ; напр. სისარულიან-გან, отъ радости; ეს რისა-გან არის, это отъ чего; какъ это случилось; (სვ Творит. 1.) изъ; сь; პირით-გან, изъ рта; დღითგან ვიდრე საღამომდე, сь утра до вечера.

Примъчаніе. Буква თ въ концѣ творит. 1. падежа не рѣдко измѣняется въ ლ, напр. ქალაქიდან, вм. ქალაქითგან; პირიდან ვმ. პირითგან. Окончаніе დგან, იღგან, въ разговорномъ языкѣ измѣняется на ღამ; напр. ქალაქიღამ ივზъ города; პირიღამ ივზო рта; მაღრან-ღვალთიღამ, ივზო Маграндвалета; მოსკოვიღამ, ივზო Москвы.

გამო (სვ Родит.), отъ; изъ; для; напр. სიტყვისა გამო ჩემისა, ივზო словъ моихъ; ამის-გამო, по этому, для сего; (სვ Твор.), отъ; изъ; сь; ცეცხლით გამო, ივზო огня; ცით გამო, сь неба.

ღა, ღმი, ღამი (სვ Родит.) ღოცვა ღვთისღმი, молитва къ Богу; მივალ მამი ჩემისღმი, иду къ отцу моему; მარიამისღა, къ Маріи.

Примъчаніе. Въмѣсто предлоговъ ღა, ღმი часто употребляется одно только буква ღ, напр. მარიამისღ, къ Маріи; მამის ჩემისღ, къ отцу моему.

ზე (სვ Родит. при выраженіи времени), напр. ავრილიანე მეფის ზე, во время царствованія Аврелиана.

ზე, ზეღ, ზეღა, ზეღან (სვ дательнымъ), на; надъ; о; объ; про; по; напр. ავიდა მთის წვერსა ზეღა (сокр. მთის წვერზეღა), взошелъ на вершину горы; ღმერთსა ზეღა (ღმერთზეღ) მაქვს სასოება, я надѣюсь на Бога; წყლის პირსა ზეღა (ვმ. პირზეღა), на берегу рѣки; მას ზეღ, მაზეღ, на него; объ немъ; იმაზეღ ამზობს, онъ говорить объ немъ; წავიდა შეშაზეღ (შეშასა ზეღა), поѣхалъ за дровами.

თან, თანა (სვ Родит.), сь; къ; კაცის თანა (сокр. კაცთანა), сь человѣкомъ; ზატონის თანა (сокр. ზატონთან), сь господиномъ. Когда предлогъ этотъ означаетъ уподобленіе, тогда требуетъ такъ же родит. დავითის თანა, подобный Давиду, ოქროს თანა, подобный золоту; (სვ дател.) сь; къ; მოსამართლეს თან, къ судѣ; დავით თანა (ვმ. დავითის თანა), къ Давиду.

Примъчаніе. Предлогъ этотъ употребляется и вначалѣ словъ, напр. ზეღ დანერგული თანა წარსადინებლათა წყალთანა, дерево, насажденное при потокахъ водъ.

თვის (სვ Родит.) для; про; о; объ; ღვთის გულისათვის, ради Бога; ამის-თვის; по этому; სწუხს მამის-თვის тужить по отцѣ. Предлогъ თვის въ просторѣჩი измѣняется на თვინ, თვინც.

ურთ (სვ Твор. 1.), напр. ნათესავით-ურთ, сь родственниками; კაცებით-ურთ, сь людьми.

კენ (სვ родит.) ნაჲრ. მიგალ სიღისაკენ, нду къ мосту; თავის მამისაკენ იწევს онъ тается къ отцу.

კერძ (სვ родит.), მის კერძ, на его сторону; за него.

კილე, კილეგან, განკილე (სვ родит.) ნაჲრ. მის-გან-კილე, кроме его.

მდე, მდინ, დმდე, დმის (სვ твор. 1. и твор. 2), до; ნაჲრ. აღმოსავლეთით დას-ვლეთადმდე, უკუნითი უკუნისადმდე, отъ вѣка до вѣка, во вѣки вѣковъ; ყელამდინ, (შმ. ყელად-მდინ) წყალში ზის, по шеѣ сидитъ въ водѣ; სიკველიამდინ (შმ. სიკველიამდინ) არ ღამავიწყლებით, по смерть не забуду васъ.

უკან (სვ дат.), по; პოსლქ; პოზადი; ზურგს-უკან, за спиной; მას-უკან, послѣ того; შინ, შინა, сокრ. ში, შიდ (სვ дат.) въ; ქალაქსა შინა (сокращенно ქალაქში), въ городѣ; სახლსა შინა (сокр. სახლშიდ, სახლში), въ домѣ.

ПРИМѢРЫ ДЛЯ ПЕРЕВОДОВЪ СЪ ГРУЗИНСКАГО ЯЗЫКА.

17) იყო ღიღი ვაჭარი და ჰყვა შეილი ერთი. რა კვებოდა შეილი მართებულად დაარიგი და სამასი ლიტრა ცყვია მონას მიაზარა და ამცნო შენახვა და შეილისა არა თქმა, ვირემ არ დასჭირდესო და მოკვდა კაცი იგი და შეილი მისი მემთფრალე იყო და ღვინის მსმელთათან ილხენდა, ყველა მამის მონაგები სრულეებით გარდაგო, რომე ცოლის სამკაულიც გაჰყიდა, დარჩა გლახაკი. რა მსახურთა ნახეს, რომ აღარა ჰქონდა რა, მისი სიყვარული გაცვიოეს. მოაგონდა ცყვია და ჰკითხა მას მონასა. „რა-უყავ, მამა ჩემმა სამასი ლიტრა ცყვია რომ მოგაზარაო, იგი მომიტანეო.“ წავიდა და ცირი-ლით მოვიდა, ეგრე თქვა „მიწაში დავფაღ და თავგს შეუჭამიაო.“ მან ყრმამან არ დაუ-ჯერა და მათ ღვინის მსმელთ უმოწმეს „მართალი იქნებაო.“ ღია დაგლახაკა და მოუნ-და მას თავის ამხანაგებთან სმა და არა რა აქენდა, რომ მისრული იყო და მიეცანა. წავიდა, ცოლს ღიჩაქი მოხადა, გაჰყიდა, ერთი პური და ცოცა ყველი იყიდა, წაიღო და წავიდა. მისნი ამხანაგნი წალკოცში სმიდეს. რა კართან მივიდა, პური და ყველი ადგილზედ დადო, რომ კარი გააღოს და შევიდეს. ამ დროს მოვიდა ერთი ძაღლი, პური და ყველი მოსცაცა და შეუჭამა. შევიდა ყრმა იგი ამხანაგებთან, მათ მისი ღიღი ხარჯი და მასზინ-ძლობა დაგიწყებოდათ, არც მაგიერ უყვეს, დატყესეს. „უძღვნიოდ რად შემოსველო.“ შერტხვა და ეგრე უთხრა. „პური და ყველი მომიქონდა, ძაღლმა შემიჭამაო.“ მონა იგი მისი მათ თან სმიდა, გაიცინა და აგრე უთხრა. „ცყუვის, ძაღლი როგორ შესჭამალო.“ აეცინა ყრმასა მას და უთხრა „ღმერთიმც გრისხავს, თუ სამასი ლიტრა ცყვია ერთმა თავგმა შეჭამაო, ერთს პურს და ცოცა ყველს ღიღი ქოდაკი როგორ ვერ შეუჭამალო.“ და ნამტირალევი გამოვიდა. ადგა იგი მონა, მოეწია უკან და უთხრა ყრმასა მას. „ვერა ჰსცან ჰქუა შენოო, ეგოღენი ქონება გარდაგე, ვინ არის მადრიელიო, ახლა ჩემი ის-მინე, ნულარ მემთფრალეო, თავი იცან, მე იგი ცყვია ისევა შექვსო, ეს ღლე ვიცოდი და თუ უწინ მომეცა მასცა დაჰკარგადილო და შენი ქონება ღმერთმა მოგახმაროსო.“ მერმე კარგად იხმარა, ისევ ღიღებული ვაჭარი შეიქმნა. საქონელი ბევრი სჯობს, თუ კაცი კარგად იხმარებს, თვანა გლახაკი ავ-მდიდარს სჯობს.

IV. Отдѣльныя правила словосочиненія.

1) Для составленія вопросительнаго предложенія Грузины употребляютъ частьцу ნომი განა, напр. ნომ არ განხსენი ჩემი მამა? მე ვიდავი იმ მეფე ბრძა? გან რას ამბობენ? а что говорить? или же произносятся глаголь протавно; წავილა, რავე უმელ? წიგნსა კითხულობს, онъ читаетъ книгу?

2) Предложенія предположительныя составляются съ союзами: თუ, თუ ღელა- მე если; თუმცა-ლა, ღელა-თუ, ხოთა, უკეთუ, უკეთუ-მცა, если; რომ, თუ რომ, если; უნლა, надлежать, подобаеть.

Примѣчаніе. Частица უნლა, согласуется съ временами условнаго наклоненія, прочія же присоединяются и къ условному и къ изъявительному наклоненіямъ.

3) Предложенія желательныя составляются изъ глаголовъ и нарѣчій: ნე-ცარ, ნეცარ-თუ (въ общеупотребительномъ языкѣ ნეცავი), о если бы.

4) Личныя мѣстоименія ის, იგი, უკათ. ეს, ეგე употребляются при глаголахъ 3-го лица настоящаго и прош. несоверш. изъяв. наклоненія и наст. услов. наклоненія. При 3-м же лицѣ прошедшаго сов. изъяв. наклоненія и будущаго. услов. накл. мѣстоименіе მან, იმან, მაგან; იგი სწერს; იმან ქსწერსა.

5) Слѣдующіе глаголы въ давнепрошедшемъ времени ვუბოქებ, ჟაღუი; მიჯრთმევ, პოდношу; მოულოცავ, поваравляю употребляются какъ настоящія; напр. მეფეს უბოქებია მამული, царь жалуеть или пожаловалъ имѣніе; მომირთმევია, подношу или я поднесъ.

6) Отрицаніе полагается въ началѣ, напр. არ ვის უხსავს, ნაკო მე ვიდავი; არა ვის გაუგონია, ნი кто не слыхалъ. Отрицаніе часто повторяется არა ვის არ უხსავს, ნი кто не ვიდავი; ნურა-ვის ნუ ეყვევი, ნე говори ნი кому.

ПРИМѢРЫ ДЛЯ ПЕРЕВОДА СЪ ГРУЗИНСКАГО ЯЗЫКА.

18) ერთი ვირო გლახაკის კაცისა, მიჭირვებული და შველე ცავპარა ბატონისა თვისსა და წავილა ერთს მალაღს აღცილოს. ღაისაღკურა, უსეთი აღცილო იყო, ღლი წყალი ჩაღლილა და წყლის შირს სენი შევანგონი იღვინს და ღლი კორღნი მწუნსენი ყვავილოთონნი მოსცივინენ, თურმე ვეფხვის სამკვიდრო იყო და მუნ ღღვდა. ვეფხვი ნაღორბან იყო, მოვიდა, ნახა, ღიღად ეუცნავე, ღიღად შეეშინდა. რა ვინა ვეფხვი ნახა, თავის სიყვდილის მოციქულობა ეგონა, უური წაიცივინდა და ღიღად დაიფორსა. ვეფხვს ახეთი შიშის ღარი ღღვდა, გლახა კვლი ვეღარ გაიგო რა, კალღებელ ჟარღიქისა და გაიქცა. მიმაჯალს შეჭირვებულს მელი შესვდა, ქსენსა შეჭირვებული მივიღოდა, თავგანის-სცა და მოახსენა. „ნაღირთ მეფეო, ზად მისფლოთ, ან რად დაგოდრეჯათო.“ მან უთხრა ჩემს სამეფოს ერთი უცხო ბუმბერაზი მოხულო, მისის შიშით ვეღარ ღაღღვ და გუმოვცალო, მით ღამიღრეჯათო.“ ჭკითხა მეღამ შიხა ანბავი, მან ვეფხვა უახნო, ზანე მინა, ოთს-ფენობა, უურ-ღიღობა და ნმა შიღლობა, ვერი და რა ზითმე ჭჭირდა ვეფხვა, მეღამ

მოახსენა „ეგე ვირია, ნუ შირბი, მას გავაძებ და შენ უზრუნველად განისვენე.“ ვეფხვმა არ მოუხსინა, მელი თან გაჭყვა, წავიდნენ, შემოეყარათ მგელი, თაყვანის-სცა და მერმე მელას ჰკითხს. „რად შეჭირვებულაო ანუ სად მივა.“ მელამ მგელს ყოველივე უამბო. „ვირის გამოქცეული შირბისო, უშალე და არ დაიშალაო.“ მგელმა მოახსენა. „ნუ სწუსხარ, ჩემი სადილიაო, ღია მშინან, წავიდეთ, მის საქმეს მე მოგახსენებო.“ ვეფხვმა ეგრე უთხრა. „თუ ჩემი ღალატი არ გნებავთ და მართლა მეცყვით, ერთი თოკი მოიღეთ, შუა მე მოეგებთ და აქათ ერთი მოეპი და იქით მეორე, ერთად მივიდეთ და რაცღა დაგვემართებათ, სამთავე სწორედ დაგვემართოსო.“ წავიდა მელი, თოკი მოიპარა, მოიკანა, სამნივე გამოეპნეს და ერთად მივიდნენ. რა ვირმან ესენი ერთად მისული ნახა ვაება გაუმრავლდა, შექმნა ფერილი და ზანილი. ვეფხვი შეშინდა, მრჩეველებს აღარა უსმინა, თოკს მოიჭიდა, ორნივე დაახრო, თვით გარდაიხვეწა. ბოლოს თქვა „თუ არ მას ადგილს ჩემი დარჩობა არ იქნებაო, წავიდე და მას ბუმბერაზს ვეყმო, ეგება დამინდოს და ჩემს ადგილს კიდევ ფანავიდე ხოლმეო.“ მივიდა ვირთან ღიღის კრძალივით, შეესვეწა და ეყმო. ვირს მისგან ეშინოდა და მას უფრო ვირისგან. უბრძანა ვირმან „რადგან მეყმევი, კარგად დავარჩენ, ჩემის სახლის უხუცესობას მოგცემ, ორს შეცოლებას შეგინდობ და მესამეს ვირიდე.“ იყვნენ და განისვენებდნენ. გამოხდა ხანი, ვირს ეძინა, ვეფხვს ნაფარდი მოუნდა, წყალს გასლტვა, მჭვალს კული ჰქრა, ვირს წუნწკლი შესასა. გაიღვიძა, იწყინა და დიდ დატუქსა. მეორეხედ ვირი წყალში ჩაფარდა, წყალი ღიღი იყო, ვირი წაიქცა და დღუბა. შეიჭრა ვეფხვი, ვითომ ბაცონს მოესმარა და გამოიფევანა. ვირი მიზეჯს ეძებდა „ტავიჯლოვო“ გაუწურა „მე კალიმას ფანდრობდი, შენ რად გამომიფევანეო.“ ვეფხვმა მე სამის შეცოლების რიდი ჰქონდა და გარდაიხვეწა, იგი ადგილი ვირმა დაიპყვიდა.

В. ОБЪ УПОТРЕБЛЕНИИ ЗНАКОВЪ ПРЕПИНАНІЯ.

§ 26. Знаки препинанія, употребляемые въ старинныхъ Грузинскихъ рукописяхъ, суть:

Запятая (,) , точка (.) , двѣ или три точки (:), (:.) , знакъ вопросительный (?).

Примѣчаніе. Точка употреблялась вмѣсто точки съ занятой, двѣ или три точки, вмѣсто одной точки.

Г. ОБЪ ОБРАЗОВАНИИ ИМЕНЪ И ГЛАГОЛОВЪ.

§ 27. А. Образованіе именъ существительныхъ.

I. Имена, означающія дѣйствіе или страданіе бывають:

1) Первообразныя, кончащіяся на ა, ოვა, ემა, ომა, ევა, ნა и т. д., напр. წვრა, писаніе; გლეჯა, рваніе; ცვემა, бѣшеніе; ზომბ, მწრ्याნіე, მწრა; მართვა, поправление; კერვა, шитье; ძლევა, даваніе; გრაცნა, свертываніе.

2) Производныя, кои производятся:

ა) Отъ именъ дѣйствій, прибавляя къ окончанію, вмѣсто конечной ა, слоги: ება, ობა, იბი или къ началу სი, ა къ концу, вмѣсто окончаній: ება,

მა, ენა სლღი: იღი, უღი, ნაჲრ. ზანა, მყბე; ზანება, ომყბავე; წოვა, ოსანე წოვა, კორმენე გრუბე; გღმა, ლეჟანე; გღება, ბროსანე, კიდანე; ზრძე, ვოეანე; ზრძოლა, სრაჟენე; ჰრწვა, ტრასენე; ჰრწოლა, დროჟანე, დროჟ; წრება, სკორბენე; წრეხღი, სკორბ, რბენა, ბწანე; სიზღიღი, ბწოტია; კღმა, ომირანე; სიკვღღი, სმერტ; ნნვა, ჟაღენე, სინნუღი, ოკაჟანე; ხარვა, რადოვანე; სინარუღი, რადოსტ; ჰულვა, ოტვრაცენე; სიჰულიღი, ნენავოსტ; ქაღება, ოგროჟანე; სიქაღღი, ოგროვა. სღო: სიჰშიღი, გოღოდ; სიარუღი, ოჟენე, სიყშიღი (გოღოდ), ნე ოტობრეჟანე ვა პერნობრავნოჟი ფორმ.

ბ) ოტ ომენა სუბსტანტოვანაჟი და პრიაგატელანაჟი, პრიაგატელანაჟი კა ოკონჩანო ება, ობა, ვა, ნაჲრ. ნიშანი, ვნაჟ; ნიშნება, ოკაჟანე კომუ ოტო ვნაკომჟ, ნიშნება, ვნაჩენე; ზიჯი, შაგჟ; ზიჯება, შაგანე; შიში, სტრაჟ; შიშვა, ბიავნა; ნაღვეღი, პეჩენ; ნაღვეღობა, ოპეჩენე; ვაბოტა; სკორბ; ოგორი, ბწღი; ოგორება, ბწენე; ნაყროვანი, ნენასაჟენი; ნაყროვანება, ნენასაჟენოსტ; სწორი, რავნი; სწორება, ორავნანე.

გ) ოტ ოტოჟანაჟი ნასტოჟანაჟი და პროშედანაჟი ვრემენი, პრიაგატელანაჟი კა ოკონჩანო, ვმწო კონეჩნოჟი ი, ოკონჩანა: ება, ობა, ნაჲრ. წინაღაცვეთღი, ობრწავანი; წინაღაცვეთღება, ობრწავანე; კიოსუღი, სპროშენი; კიოსუღობა, სპრავანე, სპროს.

II. ომენა, დწივოჟი ობრავოტანე ოტ ომენა დწივანაჟი, პრიაგატელანაჟი კა ნაჩაღ: მ, მა, მე, მმ, მო, ა კა კონცუ ოკონჩანა: აღი, აღე, ეღი, ეღი, არე, არი, ური, ოღვენე, ოღვარე, ოარე, ე, იო, ავი, ი, რე, უღი, ნაჲრ. ოხოვა, პროშენე, მოხოვეღი, მოხოვენეღი, პროსიტელ; წერა, ნისანე, მწერაღი, ნისატელ; სურვა, მსურვალე, გორაჩიტელანი; მიცემა, ოტდავანე; მიცემი, ოტდავანელ; ცხოვრება, ჟიბე, ჟივნი; მაცხოვარი, ჟივნედავე, სპასიტელ; ზაკვა, ლესტ, ომანაჟ; მზაკვარი, ლესტე; წიგნობა, ნეუპოტრ.; მწიგნობარი, კნიჟნიკ; გღოვა, პლაჟ ოტ ოკოჟინიკ; მღლოვარე, ოპლაკივოჟი ოკოჟინიკ; ცღობა, ომანაჟ; მაცოტორი, ომანაჟნიკ; სობლავნიტელ; ტაჟ ჟე მგგობარი, დრუგ; მოყვასი, ბლიჟნი, როდსვენნიკ; მსოფლო, ოპოსელანი; მღინარე, რწკა; მოყვარე, ლობიტელ, როდსვენნიკ.

III. ომენა ოტვლეჩენანი ობრავოტანე:

ა) ოტ ომენა სუბსტანტოვანაჟი, პრიაგატელანაჟი ვმწო კონეჩნაჟი ა, ე, ი, ო, უ, სღი: ება იღი ობა, ნაჲრ. კაცი, ოღოვწკ; კაცება, კაცობა, მუჟოსტო; ნათესავი, როდსვენნიკ; ნათესაობა, როდსტო; ნაიბი, ნამწანნიკ; ნაიბობა, ნამწანნიჩოსტო.

ბ) ოტ პრიაგატელანაჟი, პრიაგატელანაჟი კა ნაჩაღ სი, ა კა კონცუ, ვმწო კონეჩნოჟი გლანოჟი ი, ბუკვუ ე, ნაჲრ. ოგორი, ბწღი; სიოგორე, ბწღივანი; ლამაზი, კრავინი; სიღამაზე, კრავოტა; წმინდა, ოჩისტნი, სიწმინდე, ოჩისტოტა; ვმაწვიღი. ყრმა, იუნოშა, სიემაწვიღე, სიყრმე, დწივტო; აღვიღი, ლეკნი, სიადვიღე, ლეკოსტ; მნეღი, ტრუდნი, სიძნეღე, ტრუდოსტ; ზრძენი, მუდრი, სიზრძენე, მუდროსტ.

Примѣчанія:

1) Если къ симъ отвлеченнымъ именамъ придають мѣстоимѣнія: ამ, **этотъ**; მაგ, **тотъ**, тогда мѣстоименія сии получаютъ значеніе именъ прилагательныхъ, напр: ამ-სიდიდე, მაგ-სიდიდე **ძელო**, такой величины **дерево**.

2) Имена прилагательныя, кончащіяся на ელი отбрасываютъ сие окончаніе въ отвлеченныхъ именахъ, напр. თხელი, **мелкій**, სოთხე, **мелкость**; ზრქელი, **толстый**, სიზრქე, **толстота**.

3) Отвлеченныя имена, происходящія отъ именъ прилагательныхъ кончатся такъ же на ება, ობა, напр. პირ-შავი, **виновный**, პირ-შავობა, **виновность**; ნამუსიანი, **честный**, ნამუსიანობა, **честность**.

4) Отъ причастія, прибавляя къ окончанію ება, ობა, **напр.** შენებული **построенный**; შენებულება, **постройка**; მეთქვი, **говорящій**; მეთქვეობა, **говорливость**; რქე; მწერალი, **писатель**; მწერლობა, **письмоводство**.

5) Отъ именъ числительныхъ, мѣстоименій, нарѣчій, предлоговъ и союзовъ, прибавляя къ окончанію ება и ობა, **напр.** ორი, **два**; ორობა, **двоинственность**; სამი, **три**; სამება, **троица**; სამობა, **троичность**; მაგ, **этотъ**; მაგასობა-ში, **въ это время**; между тѣмъ, ავად, **больно**; ავადობა, **болѣзненное состояніе**, **хворость**; სადა, **гдѣ**; სადაობა . . . ; გარემო, **вокругъ**; გარემოება, **обстоятельство**; თუ, **если**; თუობა, **условность**; თვისი, თვისება, **характеръ**, **свойство**, и т. д.

IV. Имена фамильныя кончатся на იანი, ოანი, ოვანი, იონი, или же прибавляютъ къ собственному имени слова ძე, შვილი, **сынъ**, **напр.** ბაგრაძე, **Багратъ**; ბაგრაძიონი, **Багратионъ**; ბარათაშვილი, **ბარათიანი**, **Баратовъ**, **Баратовы**; ანდრონიკაშვილი, **Андрониковы**; მიქელაძე, **Микаеладзе**.

V. Имена правдниковъ составляются изъ именъ Святыхъ, прибавляя къ окончанію оныхъ слогъ ობა, **напр.** ჯვარი, **крестъ**; ჯვარობა, **правдникъ Креста**; მარიამ, **Марія**; მარიამობა, **день Св. Маріи**.

VI. Имена, означающія владѣнія составляютъ изъ именъ существительныхъ, прибавляя къ началу სა, а къ концу вмѣсто конечной ი, букву ო, **напр.** ხელმწიფე, **государь**; სახელმწიფო, **государство**; მეფე, **царь**; სამეფო, **царство**; ქართველი, **Грузинъ**; საქართველო, **Грузія**; მმე, **правитель**; სამეო, **управленіе**; ათაბაგი, **Атабагъ**; საათაბაგო, **владѣнія Атабага**; ერისთავი, **Эристовъ**; საერისთავო, **Эриставство**; მურზაყან, **მურზახან**, **Мурзаханъ**; სამურზაყანო, **владѣнія Мурзахана**, **Самурзакано**.

VII. Имена инструментовъ, посудъ дѣлаются изъ именъ, означающихъ какое либо вещество, прибавляя къ началу სა, а къ концу вмѣсто ი, букву ე, или слогъ არი, **напр.** ღვინო, **вино**; საღვინე, **винный кувшинъ**; წყალი, **вода**; საწყლო, **водоносъ**; მარილი, **соль**; სამარილო, **солонка**; ქათამი, **курица**; საქათმე, **куратня**; წიგნი, **книга**; საწიგნე, **шкапъ для книгъ**.

VIII. Имена, означающія слѣды, оставшіея послѣ чего либо произо-
дятся отъ именъ существительныхъ, прибавляя къ началу *ბ*, и не измѣняя
конечную гласную или же прибавляя къ окончанію вмѣсто *ი*, слоги *ანი*,
ალი, *ევი*, *ობი*, напр. *ოფლი*, потъ; *ზაოფლი*, испотѣвшій; *სოფელი*, деревня;
ზაზოფლარი, развалины деревни; *ქალაქი*, городъ; *ნაქალაქევი*, развалины города;
ცენტრი, пята; *ნაცენტრალი*, слѣды ногъ.

Примѣчаніе. Прилагательныя, происходящія отъ глаголовъ имѣютъ эту же
форму, напр. *ხევა*, паханіе; *ზახევი*, вспаханный; *пашня*; *გევა*, рваніе;
ზხევალი, рванный, половина; *ქსოვა*, вязаніе; *ნაქსოვი*, вязанный, ткань;
ხევაი, вышетенный соръ (отъ *გვა* мести).

IX. Имена художниковъ, ремесленниковъ и владѣтелей чего либо произ-
водятся отъ именъ существительныхъ, означающихъ названія художествъ
и ремеслъ, прибавляя къ началу *მე*, а къ концу, вмѣсто конечной *ი*, букву
ე, напр. *პერი*, хлѣбъ; *მეპერი*, хлѣбникъ; *თევზი*, рыба; *მეთევზე*, рыбакъ; *ღვი-
ზი*, вино; *მეღვინე*, погребщикъ; *უღაზი*, пустыня; *მეუღაზი*, пустынный.

X. Имена странъ производятся отъ именъ народовъ, прибавляя окончаніе
ეთი, напр. *რუსი*, Русскій, *რუსეთი*, Россія; *მთიულე*, горецъ, *მთიულეთი*, страна
горцевъ; *ინდი*, Индѣецъ, *ინდიეთი*, Индія.

XI. Имена мѣстъ кончатся на *ობი*, *რობი* и *ოვანი*, напр. *ქვიშა*, песокъ,
ქვიშრობი, песчанное мѣсто, *пески*; *კლდე*, каменная гора, *კლდევანი*, каме-
нистое мѣсто, *მთა*, гора, *მთობი*, гористыя мѣста.

XII. Имена отечественныя производятся отъ именъ странъ, городовъ,
мѣстъ и т. д. прибавляя къ окончанію, вмѣсто конечной *ი*, слогъ: *ელი*, *ველი* или
же къ началу *მა*, *მე*, *მო*, а къ концу вмѣсто *ი*, букву *ე*, напр. *ქართლი*, Кар-
талинія; *ქართლელი*, Карталинецъ; *ქართველი*, Грузинъ; *რაჭა*, Радча; *რაჭველი*,
Радчинецъ; *ცვილისი*, Тифлисъ; *ცვილისელი*, житель города Тифлиса; *მოსკოვი*,
Москва; *მოსკოველი*, Москвитинъ; *აჭურჯი*, Ацкуръ; *აჭურჯელი*, *მაჭურჯელი*, Ац-
курецъ; *რუისი*, Руиси; *რუელი*, Руисецъ; *აჩაბეთი*: Ачабети; *მანაბელი*, житель
Ачабета, Мачабели; *ეგრისი*, Егриси; *მეგრელი* Мингрелецъ; *გევი*, ущеліе;
მოსვევი, житель ущелія; *თემი*, провинція; *მოთემე*, житель провинціи.

Примѣчанія:

- 1) Собственныя имена городовъ, кончащіяся на *ესი*, отбрасываютъ
сіе окончаніе въ производныхъ словахъ, напр. *ქუთაისი*, Кутаисъ; *ქუთათე-
ლი*, *ვმ.* *ქუთაისელი*; *ცვილისი*, Тифлисъ; *ცვილელი*, *вм.* *ცვილისელი*, *კუმბი-
სი*, Кумиси; *კუმელი*, *вм.* *კუმისელი*; *სამთავისი*, Самтависъ; *სამთაველი*, *вм.*
სამთავისელი.

- 2) Имена сіи употребляются и въ значеніи Епархіальнаго архіерея,

напр. აწუერი, მაწურელი, епископъ Аккурскій; რუსი, მროველი, епископъ Русскій; გელათი; გენათელი, епископъ Генатскій.

XIII. Имена собирательныя кончатся на ეული и არი, напр. ვეცელი, серебро; ვეცელუელი, серебро; серебряныя вещи; ბეწვი მჩხ; ბეწვეული, მჩხა; ნივთი, вещь; ნივთუელი, разныя вещи; მუხა, дубъ; მუხნარი, дубовый лѣсъ; ფიჭვი, сосна; ფიჭვნარი, сосновый лѣсъ; თხილი, орѣхъ; თხილნარი, орѣховый лѣсъ.

Примѣчаніе. Къ Собирательнымъ именамъ принадлежатъ сложныя имена, напр. წილი-მილი, соленые овощи; ხილი-მილი, фрукты.

XIV. Имена уменьшительныя и уничижительныя кончатся на ა, კა, ცა, ლა, უა, ცა, напр. დავით, Давидъ; დავითა, დავითელა, დათიკელა, დათიკა, დათუა, Давида; სიმონ, Симеонъ; სიმონა, სიმონიკა, სიმონიკელა, Сени, Сенька; პეტრე; Петръ, პეტრიელა, პეტრია, Петя, Петька; პავლე, Павелъ; პავლიელა, პაპუნა, პაპუა, Павлушка; გიორგი, Георгій; გიორგიცა, გოგიცა, გოგიცელა, Егоръ; ნინა, ნინუცა, Нина, и т. д. Также შია, ბიძია, дядюшка; ძამია, братецъ; გაბუა, Гаврюшка; პაპუა, дѣдушка.

Примѣчаніе. Слова, кончащіяся на კი, напр. ზვარაკი, волъ; ბამბაკი, хлопчатая бумага; გლახაკი нищій; ღანაკი, ножъ; ქალაკი, островъ, и т. д. употребляются только въ Св. писаніи; въ простонародномъ же языкѣ говорятъ: ბამბა, გლახა, ღანა, ქალა, и т. д. Одно только слово წიგნი, съ окончаніемъ კი, წიგნიკი употребляется, какъ уменьшительное.

XV. Имена отрицательныя производятся отъ именъ, прибавляя къ началу უ, а къ концу, вмѣсто гласной, букву თ или слогъ თება, თბა, напр. მამა, отецъ; უმამო, безъ отца; ქმარი, мужъ; უქმრო, безъ мужа; ბედი, счастье; უბედობა, უბედურობა, несчастье; კაცი, человекъ; უკაცურობა, безлюдіе, необытаемость; ღონე, сила; უღონობა, безсиліе; სჯული, законъ; უსჯულოება беззаконіе.

XVI. Сложныя имена имѣютъ слѣдующую форму; მღუღელთო-შთავარი, архіерей; გულს-მოღგინება, стараніе, прилежаніе; დღუგრმელობა, долгоденствіе.

XVII. Названіе нѣкоторыхъ книгъ происходятъ отъ собственныхъ именъ, прибавляя слогъ იანი, напр. ზილიხანიანი, Зилиханіани; ყარამანიანი, Караманіани.

Примѣчаніе. Названіе церковныхъ книгъ кончатся на ნი, напр. დავით, Давидъ; დავითნი, Псалтырь; მარსვა, постъ; მარსვანი, Постный триодъ.

XVIII. Имена отъ предлоговъ, какъ то: აღმართი, восходъ на гору; დაღმართი, спускъ съ горы.

დ. ОБЪ ОБРАЗОВАНИИ ИМЕНЪ ПРИЛЪГАТЕЛЬНЫХЪ.

I. Качественныя производятся отъ именъ существительныхъ, прибавляя къ окончанію: ელი, აღე, ილი, იერი, напр. მაღლი благодать; მაღლიერი, მაღრიელი, благодарный; ცოცვა, გრჩხ; ცოცვილი, გრჩხნის; ძალი, სილა; ძლიერი, сильный.

II. Приятельныя, кои производятся: а) отъ именъ существительныхъ, мѣстоименій, причастій, нарѣчій, предлоговъ, союзовъ и междометій, прибавляя къ началу *სა*, а къ концу вмѣсто, *ა*, *ე*, *ი*, *ო*, *უ* и т. д. букву *ო* или *ი*, напр. მამა *отецъ*; სამამო, *отцовскій*; მეფე, *царь*; სამეფო, *царскій*; ქორწილი, *свадьба*; საქორწილო, *свадебный*; ღმერთი, *Богъ*; საღოთო, *Божескій*, *Божій*; ერი, *народъ*; საერო, *народный*; ჩემი, *мой*; სანემო, *мнѣ принадлежащій*; გარე, *вонъ*; საგარეო, *внѣшнй*, *праздничный*, *парадный*; მარადის *всегда*; სამარადისო, *всегдашнй*; თუ, *если*; სათუო, *условный*; ვაჲ, *охъ!* სავაებო, *плачевный*; თანა, *съ*; სათანადო, *надлежащій*. б) Отъ именъ существительныхъ и прилагательныхъ, прибавляя къ окончанію ური, ული, ეული, ეური, *вмѣсто*, *конечное ი*, напр. მცხეთოს, *Мцхета*; მცხეთური, *Мцхетскій*; სომეხი, *Армянинъ*; სომხური, *Армянскій*; ჩემი, *мой*; ჩემუელი, *принадлежащій мнѣ*; ლეკი, *Лезгинъ*; ლეკური, *Лезгинскій*; კეთილ-შობილი, *благородный*; კეთილ-შობლური, *свойственный благородному*; ბრძენი, *мудрый*; ბრძნული, *свойственный мудрому*.

Примѣчаніа:

1) Многія слова, имѣющія вначалѣ *სა*, а въ концѣ *ო* или *ე*; *ა*, суть существительныя, напр. უზმოდ, *натощакъ*; საუზმე, *завтракъ*; გზა, *дорога*; საგზალო, *путевая провизія*; ვაჭარი, *купецъ*; სავაჭრო, *товаръ*; ჭამთარი, *зима*; სავამთრო, *арбузъ*; საბაზი, *хлѣбникъ*; სასაბაზო, *пекарня*; მზარეული, *поваръ*; სამზარეულო, *кухня*; წირვა, *обѣдня*; საწირავი, *плата за обѣдню*; ორმოცი, *сорокъ*; საორმოცო, *плата за отслуженіе 40 обѣдней*.

2) Имена городовъ, кончащіяся на *ისი*, въ производныхъ прилагательныхъ отбрасываютъ се окончаніе, напр. ქუთაისი, *Кутаисъ*; ქუთათური, *Кутайскій*; ქუთათელი, *архіепископъ Кутайскій*; კუმისი, *Кумиси*; კუმური, *Кумисскій*.

III. Прилагательныя, означающія вещество производятся отъ именъ существительныхъ, прибавляя къ окончанію იანი, ეიანი, ელი, საგანი, ოვანი, ევანი, იერი, იელი, ოსანი, напр. წყალი, *вода*; წველიანი, *водянистый*, *водяной*; ფრთა, *крыло*; ფრთიანი, *фротоებიანი*, *крылатый*; მთა, *гора*; მთიანი, მთებანი, *горный*, *гористый*; კუთხე, *уголъ*; კუთხელი, *угловатый*; ხმა, *голосъ*; ხმოვანი, *голосистый*; ქმარი, *мужъ*; ქმრიანი, *замужняя*; ცა, *небо*; ციერი, *небесный*; სხეული, *тѣло*; სხეულევანი, *тѣлесный*; ჩემიანი, *мой*; შენიანი, *твой*.

Примѣчаніе. Имена, кончащіяся на ელი такъ же означаютъ подобіе или сходство, напр. ქორი, *комната*; ქორელი, *этажный*; горნიცა *подобный*; კარავი, *шатерь*; კარველი, *подобный шатру*.

IV. Прилагательныя, отглагольная производятся отъ отглагольнаго имени, прибавляя въ началѣ *სა*, и имѣняя *к* конечное *ა*, на *ი*, напр. შენა, *строить*; ნაშენი,

построенный; ქება, хвалить; ნაქები, хваленный; წერა, писать; ნაწერი, написанный. Подобная прилагательная производится так же и отъ существъ и прил. прибавля къ началу ნა, а къ концу ვი, არი, ალი, ები, напр. ნაანდერძევი, завѣщанный; отъ ანდერძი, завѣщаніе; ნამარსულოვი, постившійся, отъ მარსვა, постъ.

V. Прилагательныя, означающія время, кончатся на დელი, ნდელი, ინდელი, напр. დღევანდელი, დღეინდელი, сегодняшній; отъ დღე, день; დღობანდელი, утренній, отъ დღობა, утро; გუშინ ვчера; გუშინდელი, вчерашній.

VI. Прилагательныя, означающія подобіе или сходство, производятся отъ именъ существъ. прибавля къ окончанію ებრი, ებრივი, ებლივი, ებური, თანა, ური, напр. ღომი, левъ; ღომებრივი, подобный льву; ჩემი, мой; ჩემებრივი, ჩემებური, ჩემებრი, подобный мнѣ; დავითის-თანა, подобный Давиду, и т. д.

VII. Прилагательныя Отвлеченныя, кончатся на ითი, напр. ბუნებითი, натуральный; არსებითი, существенный, существительный.

VIII. Прилагательныя, означающія происхождение кого либо производятся отъ собств. именъ странъ и городовъ, прибавляя, вмѣсто конечныхъ гласныхъ, слогъ ელი, напр. ცირი, Тиръ; ცირელი, Тирскій; რუსთავი, Рустави; რუსთაველი, Руставскій.

IX. Прилагательныя, означающія уменьшеніе или увеличеніе производятся отъ прилагат. же, прибавляя къ началу მო, а къ концу вмѣсто ი букву ო, напр. დიდი, большой, მოდიდი, нѣсколько больше; შავი, черный; მოშავო, черноватый, и т. д.

X. Прилагательныя отрицательныя дѣлаются изъ именъ прилагат. и существъ. прибавляя къ началу უ, а къ концу, вмѣсто конечной гласной, слогъ ო, ური, ოვო, არი и ი, напр. ბედი, счастье, უბედური, უბედო, несчастный, მართებული, приличный, უმართებულო, неприличный; მარჯვე, удобный; უმარჯვეო, неудобный; თავი, голова; უთაური (вм. უთავური), безпечный; დრო, время; უდროო, безвременный; მომართვა, заведеніе; მოუმართავი, незаведенный.

Примѣчаніе. Отъ сихъ отрицательныхъ прилагат. именъ, производятся имена существительныя отвлеченно-отрицательныя, прибавляя къ концу ება, ობა, напр. უგულო, несердечный; უგულობა, нечистосердечность; დრო, время; უდროობა, безвременность, и т. д.

XI. Прилагательныя отъ предлоговъ: გარე, вонъ; გარეთი, внѣшній; უკანა, назадъ; უკანასკნელი, послѣдній; ზესკნელი, небесный; შიგნითი, внутренній.

XII. Числительныя, порядочныя производятся отъ количественныхъ, прибавляя къ началу მე, а къ концу, вмѣсто ი, букву ე, напр. ორი, два; მეორე, второй, სამი, три; მესამე, третій.

Примѣчаніе. Изъ сего правила исключается количественное ერთი, одинъ, которое въ порядочн. имѣетъ პირველი, первый.

XIII. Числительныя собирательныя производятся отъ количественныхъ, прибавляя къ окончанію, вмѣсто конечной о, слоги: ეული, ოანი, ვე, напр. ორი, два; ორიანი, двойной; ორივე, оба; სამი, три; სამიანი, тройной; სამივე, всѣ трое; такъ же ერთეული, единичный: სამეული, триничный.

XIV. Количественныя, повторенныя дважды образуютъ раздѣлительныя числительныя имена, напр. ორ-ორი, подва; სამ-სამი, потри; ხუთ-ხუთი, попяты.

XV. Дробныя производятся:

а) Отъ порядочныхъ, прибавляя къ окончанію ღი, напр. მეორეღი, вторая часть; მესამეღი, третья часть; მეოთხეღი, четвертая часть.

б) Отъ количественныхъ, прибавляя къ началу ნა, а къ концу вмѣсто о, слогъ ლი, напр. ნათხლი, десятая доля; ნახსლო, сотая доля.

Е. СЪЪ ОБРАЗОВАНИЕ ГЛАГОЛОВЪ.

Глаголы бываютъ первообразныя, кончащіяся на ა, ოფა, ემა, ვა, ომა, ევა, ნა, и т. д., напр. წერა (ვწერ), писать; გეგმა (ვგებ), бить; კითხვა (ვკითხვ), спрашиваю, и производныя, кои производятся:

1) Отъ глаголовъ же, прибавляя къ okayчанию ება, ოლა, ილი, напр. ზანა (ვვან), мыть; ზან-ება (ვავან-ებ), обмывать; კვეთა (ვკვეთ) рѣзать; კვეთება (ვკვეთებ), ударять; ბრძვა (ვბრძვ), сражаться; ქუხვა (ვქუხ), гремѣть (грому); ქუხილი, громъ.

2) Отъ именъ существит. прилагат. причастій, нарѣчій, предлоговъ и междометій, прибавляя къ концу ება, ობა, ვა, напр. ნიშანი, знакъ; ნიშნება, означать; დიდი, большой, დიდობა (ვდიდობ), величаться; თორი, бѣлый; თორება, бѣлить; სწორი, равный; სწორება, равнять; წინა, предъ; წინაობა, предшествовать; ვაა, горе мнѣ! ვაება, горевать; ვარე, вонъ; განვიგარება, удаляю.

2) Сложныя, какъ напр. სასეღ-ღება (სასეღს ვსეღ); именовать; გულის გაცება (გულს გავუცებ), обезкураживать; გულს-მოღგინება (ვიგულს-მოღგინებ), прилежать; усердствовать.

3) Глаголы означающіе лишенія напр. ღება, брать; принимать; მივუღებ, отнимать; წმა, მივუხვამ ბრათ; отнимать.

§ 28. Сверхъ того глаголы бываютъ простыя, напр. წერა, писаніе; შენება, строеніе и предложныя, напр. დაწერა, написаніе.

Главнѣйшіе предлоги, значеніе ихъ и соотвѣтствующіе имъ предлоги суть:

აღ, въ простор. ა, вз, воз, показываетъ направленіе вверхъ. Глаголы, въ особенности средніе, сложенные съ предлогомъ აღ требуютъ послѣ себя имени съ предлогомъ ზედ, напр. აღვიღა მთაზედ, взошелъ на гору; ორიზნა კიბეზედ, взбѣжалъ по лѣстницѣ.

ამო, ამო ვი, показывается движение из глубины чего либо или просто снизу на верхъ. Въ первомъ случаѣ соотвѣтствуетъ ему предлогъ დან, დამ, а во второмъ ზედ, напр. ამოვიღა ორმოცამ, вышелъ изъ ямы; ამოიღო ქილამ, вытащилъ изъ колодца; ამოიჯანა ბანზედ всталъ на кровлю.

გან (გა), ვი, ოთ, изъ, означаетъ 1) движение изнутри и соотвѣтствуетъ въ семь случаѣ предлогъ დან, დამ, напр. განვალ ხსლიდამ, выйжаю изъ дома; 2) удаление отъ предмета, напр. განრიღება, убѣгать; 3) окончание дѣйствія: გათბობა, истопить; რავორბე; 4) дѣйствіе на сквозь въ одномъ направленіи въ семь случаѣ соотвѣтствуетъ ему предлогъ: ზედ, ხაშუალ, напр. ხონის ქუჩაზედ გაატარეს, пронесли по Сіонской улицѣ; 5) дробленіе, въ семь случаѣ требуетъ имени въ творительномъ 2-мъ падежѣ გაგლიჯა ორ ნაჭრად, разорвалъ на два куска; 6) распространеніе дѣйствія по предмету, გამხარულემა, развеселиться, и т. д.

განმო (გამო), ვი; показываетъ движение изнутри или изсреди чего; ему отвѣтствуетъ предлогъ დან, გან, დამ, напр. გამოვიღებ უჯრიდამ, выну изъ ящика; გამოვიტან ხსლიდამ, вытасу изъ дому; გამოვჭქანდაკებ ხისგან, изваяю изъ дерева.

გარდა (გადა), ვა; пере показываетъ движение черезъ, напр. გარდავსდგამ, переставляю; გარდავიტან, перенесу.

გარდამო, გარდმო (გადმო), показывается дѣйствіе сверху внизъ; ему отвѣтствуетъ предлогъ დან, დამ, напр. გარდმოაგდო მთიდან, сбросилъ съ горы; გარდამოსხნეს ჯვარიდამ, сняли съ креста.

გარემო (გარემო), ო, показывается дѣйствіе вокругъ чего; ცა გარემოიცვა ღრუბლითა, небо обложилось облаками; ქალაქი გარემოზღულა ზღუდითა, оградила городъ стѣною.

გარე ოთ, показывается удаление отъ предмета, ему отвѣтствуетъ предлогъ გან.

ღა ნა, означаетъ: 1) дѣйствіе на поверхности; въ семь случаѣ помогаетъ ему предлогъ ზედ, напр. დავაკრავ ფიცარ-ზედ, наклеиваю на доску; 2) совершение дѣйствія надъ однимъ предметомъ: დავსწერ, валишу; დავსდგამ, поставлю; 3) совершение дѣйствія надъ собраніемъ предметовъ; დავსოც, убиваю многихъ; 4) учащеніе дѣйствія: დავალ, хожу; დავატარებ, вожу.

ზე, ზედ, тоже что აღ, напр. ზე აღვალ, восхожу.

ზედა ნად, показывается дѣйствіе на поверхности; ему отвѣтствуетъ предлогъ ზედ.

მი ოთ, означаетъ движение къ отдаленному предмету, сочиняется съ нарѣчіемъ იქ, напр. იქ მიიტანებ, отнеси туда.

ში при, означаетъ: 1) движеніе къ ближайшему предмету, сочиняется съ нарѣчіемъ აქ, напр. აქ მოიტანე, принеси сюда; 2) дѣйствія по вѣсьмъ направленіямъ: მოყრა, разбросать туда и сюда.

მიმო, მიმოლა раз, показываетъ дѣйствіе предмета во вѣсь стороны и его дробленіе; напр. მიღამო რბენა, бѣгать туда и сюда; бѣгать на вѣсь стороны; მიმოღაფანტვა, разбросать; მიმოლატაცება, расхищать.

ქვე, ქვემო, ქველ, нив, показываетъ дѣйствіе на низъ, напр. ქველცემა, повалить на землю; ქვე ღაწვეა, потянуть внизъ.

უკუნ, უკმი показываетъ обратное дѣйствіе въ противную сторону, напр. უკუნქცევა, обращать назадъ; უკურიღება отстранять; უკუმიზღვევა, отплатить.

უკმო, означаетъ возвратное дѣйствіе, напр. უკმოქცევა, возвратить назадъ; უკმოვიღებ, привести обратно.

ქვეშე, показываетъ направленіе полъ исподъ; ქვეშე შეხევა, подсмотреть.

შე въ, означаетъ 1) движеніе внутри; ему отвѣтствуетъ предлогъ შინა (сокр. ში), напр. სატი შესვენეს ეკკლესიაში, образъ внесли въ церковь; ქურდი შეეპარათ სახლში, воръ вошелъ къ нимъ въ домъ украдкою; 2) исполненіе дѣйствія, напр. შეეკრევა, шить; შეღებვა, выкрасить; 3) однократное дѣйствіе, напр. შეეპრევა, შესევა, пошевелить.

შემო въ, означаетъ: 1) движеніе внутри чего, напр. შემოტანა, вносить, შემოყვანა, вводить, и т. д., въ семь случаѣ отвѣтствуетъ ему предлогъ ში, 2) исполненіе дѣйствія вокругъ чего, напр. შემოკერება, обшить кругомъ; შემოლობვა, оградить.

შთან (ჩა) въ, означаетъ дѣйствіе во внутренности чего, ему помогаетъ предлогъ შინა, ში, напр. ჩავარდა წყალში, упалъ въ воду; შთავიდა, вошелъ.

შთამო (ჩამო), показываетъ дѣйствіе сверху внизъ, напр. შთამოყვანა, низвести, ჩამოტანა, снести внизъ.

წარ (წა), отъ означаетъ удаленіе отъ предмета, წარგზავნა, отправить.

წარმო (წამო), показываетъ направленіе отъ чего либо къ чему, напр. წამოყვანა, взять кого либо къ кому; წარმოიქმნა, проивнести.

წინაგან, წინადა, წინასწარ, წინწარ пред, показываетъ направленіе впередъ, напр. წინა-მძღვრობა, предводительствовать; წინასწარ-მეტყველება, пророчить.

Ж. • ГРУЗИНСКОМЪ СТИХОСЛОЖЕНІИ.

§ 29. Грузинское стихосложеніе отличается отъ Русскаго тѣмъ, что оно основано не на удареніяхъ, а на количествѣ слоговъ, слѣдовательно не есть тоническое, а силлабическое. Грузинскіе стихи, въ особенности шаири, имѣютъ цезуру; а ямбическіе стихи не имѣютъ рѣзмы.

§ 30. Употребительнѣйшіе Грузинскіе стихи суть.

1) შორი, шаири, имѣющій въ каждомъ стихѣ 16 слоговъ, а въ куплетѣ 4 стиха. Этими стихами написана поэма Руставели, Барсова Кожа, напр.:

რომელმან შეკქმნა სამყარო; ძალითა მით ძლიერითა,
ზეგარდმო არსნი სულითა; ჰყვნა ზეცით მონაზბერითა,
ჩვენ კაცთა მოგვცა ქვეყანა; გვაქვს უთვალავი ფერითა,
ღა მისგან არს ყოვლი ხელმწიფე; სახითა მის მიერთა.

2) Чакрихаული или Пистикаური, имѣющій въ каждомъ стихѣ 20 слоговъ а въ куплетѣ 4 стиха, напр.:

ИЗЪ ПОЭМЫ ШАВТЕЛЯ.

შენ გონიერო, გულის-ხმიერო, თვით მეცნიერო, მეფვე ძლიერო.
მიუს-ლომელო, მიუწო-მელო, მიუთ-რო-ბელო, წრფელ-სახიერო.
განათლებულო, განს-ლევ-ბულო, გან-ბრ-წვინ-ვე-ბულო, მზეო ციერო.
გალაღ-ბულო, გალო-მე-ბულო, კულავ გოლითო, გულ-ღმ-ობიერო.

ИЗЪ ПОЭМЫ ЧАХРУХАДЗЕВА.

თამარ წუნარი, შესაწუნარი, სმა ნარნარი, პირ-მცინარი,
მზე მცინარი, საჩინარი, წყალი მქნარი, მომდინარი,
მის-თვის ქნარი, რა არს ქნარი, არსით მთქნარი, უჩინარი.
ვარდ შამზნარი, შამზ-მალნარი, ღაწვ მწყაზარი, შუქ-მფინარი.

3) Цкобили (წყობილი) содержитъ пять слоговъ въ стихѣ и отъ 2 до 4 стиховъ въ куплетѣ, напр.:

1. შეგწირე გული,
სურვილით წულული,
* * *

2. მაქვს სასოება,
მომცე მე შევბა,
* * *

3. რად ღაგინახე,
მზედ გამოგსახე.
* * *

4. კეკლუცმა ისრით,
განმგმირა ისრით,
* * *

5. ღამაზე ვარდთ კონა,
გმღვნი კეკლუცთ შონა.
* * *

6. გვედრებ საყვარელს.
მომხედე მე ხელს.
* * *

7. აღვალე ენა,
გაქებ მე შენა.
* * *

ИЛИ:

1. შავარდნის თვალთა,
ღა ბაგე ღალთა,
მიუაღერსო,
ჩემთა შემწყვალთა.

2. ვარდმან ბულბული
ცუვე ჰყო დაბული,
აწ ეს-ღენ კმარს,
სათქელი სხვა არს.

4) ბაიათი, Бајати, იმბიუიი ვს სტიხ 7 სლოვს, ა ვს კუპლეს 4 სტიხა,

ნაჲრ.:	იკლონს ისევარდა,	თუთი ღაღობს რა ღაწვად.
	ღა სუჲმბულს ისევარდა,	მას ვადარნეთ რა ღაწვად,
	თქვა შაისმან მე შენგან,	ვეჭქუ ყაყაროს უხარის.
	ღაბმულ ვარ, ისევარდა.	ტულს ანია ღა ღაწვად.

5) მულანბაზი, Муганбази, იმბიუიი ვს სტიხ 10 სლოვს ი ვს კუპლეს 9 სტიხოვს.

სევიდის ბალს შეველ შენაღონები
 მოჭრფუად მსურდა ვარდას კონები,
 ვარდმან შეშრისნა თივ-მოშწონები,
 ისარი მტყორცნა დასაშონები,
 სრულიად შიშილო ყოველი ღონები,
 შითსრა, „იფიქრე ტულს ნაქონები,
 „მის-თვის იქმნები დასაშონები.“
 ვერ შივწვიდი მანგილ-განაწონები,
 მის-თვის შევიქვს ცრემლთა ფონები.

6) თეჯლიში, Тежлиси, იმბიუიი ვს სტიხ 11 სლოვს ი 4 სტიხა ვს კუპლეს, ნაჲრ.:

შავნი შაშენი შავს გლოას შემსწდარნი,
 სუფთად მწმობნი, სმა ღარბიად მსკვინაენი,
 შირია ბლოად მწენი მით ერთითა პირითა,
 შათებურად სალ-ტულთ ამატკანაენი, ი ტ. დ.

7) მუსთაზადი, Мустазади, იმბიუიი ვს სტიხ 14 სლოვს, ა ვს კუპლეს 5 სტიხოვს.

ციერთ ისარნი, მოისარნი, ჩვენდა ირენით,
 იღმენით ტულნი, ქირანსულნი, შეგვიწყნარენით,
 უცხონი თემით, სოფლის ცემით გავიტარენით,
 უჭკნობნი ვარდნი, ამა ღარდით დავიბზარენით,
 არ ითქმის ენით, არცა სმენით, ეს იკმარენით; ი ტ. დ.

8) გაფი, Гафи, იმბიუიი ვს სტიხ 8 სლოვს, ა ვს კუპლეს 5 სტიხოვს, იავ კოხს 3 პერვეს იმბიუთს ოდუ რიმუ, ა და პოსტანია დრუგუ.

ასალ-აღნაგო სულოდა,
 ეღემში აღმოსულოდა,
 ჩემს ეტლზედ დანერტულოდა.
 სიცოცხლეს შენ-გან მოველი,
 უკვდავე ბა სარ ცხოველი.

9) იამბიკო, ямбическіе სტიხი იე იმბიუთს რიმუს, ნაჲრ.:

ცასაუკუნეა ღამწუები ღმერთ-მთავრობა,
 მე საუკუნობს, პირველი ღა კვალოდი,
 სულმან ღეთისამან სრულ-ჰყო, არ ოღეს კმნადი,
 სამებით სრულმან ერთითა ღუთაებითა,
 შიწით პირშეოსა პირველისა კაცისა, ი ტ. დ.

3 2044 018 817 932

This book should be returned to the Library on or before the last stamped below.
A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.
Please return promptly.

00 374
41 259
JAN 1

WYOMING
JUL 8 1994
CANCELLED
DUE
CANCELLED

